

unit 3

รายงานผู้นำที่ REPRESENTATIVE ELEMENTS

รายงานผู้นำที่
REPRESENTATIVE ELEMENTS

3.1 โลหะ อโลหะ และกึ่งโลหะ

จากเรื่องตารางธาตุที่ผ่านมาอาจแบ่งธาตุออกได้เป็น 3 พวก คือ โลหะ และกึ่งโลหะ ซึ่งมีสมบัติกำกังระหว่างโลหะกับอโลหะ แต่จะต้องเข้าใจไว้ก่อนว่า การแบ่งธาตุแบบนี้ยังไม่อาจชัดลงไปได้อย่างเด็ดขาด ยังมีอะไรอีกหลาย ๆ อย่างที่ยังกำกังกันอีก

Periodic Table of the Elements																		0	
IA																		He	
1	H	2		3		4		5	B	6	C	7	N	8	O	9	F	10	Ne
Li		B																	
Na	Mg		Al	Si	P	S	Cl												
Ca	Mg	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	In	Sn	Bi				
Sr	Ca	Y	Ta																
Ba	Rb	La	Lu																
Ra	Fr	Ra	Lu																
87	88	89	Lu																

Period

Metals   Nonmetals   Metalloids

รูปที่ 3.1 การกระจายของโลหะ อโลหะและกึ่งโลหะในตารางธาตุ

จากตารางธาตุในรูปที่ 3.1 แสดงให้เห็นการแบ่งธาตุอย่างหยาบ ๆ ออกเป็น 3 พวก โดยใช้สมบัติเป็นเกณฑ์ จะเห็นได้ว่าธาตุส่วนใหญ่มีสมบัติเป็นโลหะ ซึ่งโลหะเกือบทั้งหมด จะอยู่ในหมู่ธาตุทรานสิชันและอินเนอร์ทรานสิชัน (หมู่ธาตุแลนกานด์และแอกตีนด์) แต่ในบทนี้จะกล่าวถึงเฉพาะธาตุเรฟรีเซนเต็ฟก่อน

โลหะมีสมบัติทางกายภาพหลายอย่างที่รู้จักกันดี เช่น การนำไฟฟ้า การนำความร้อน เป็นมันวาว เหนียว ตื้นแต่เป็นแผ่นได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมบัติทางเคมีอีกหลายอย่าง เช่น ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนได้สารประกอบที่เป็นผลิตภัณฑ์ของโลหะ เช่น ออกไซด์ ไฮด्रอเจนไนเต้ ไฮดรอกไซด์ ออนโซเดียมและแคลเซียมจะเป็นโลหะ เนื่องจากปฏิกิริยาของออกไซด์ของธาตุเหล่านี้กับน้ำจะเป็นไปตามที่กล่าวมาแล้ว คือ

นอกจากนี้ยังทำปฏิกิริยากับกรดได้ด้วย เช่น

ออกไซซ์เดอร์ของโลหะบางชนิดไม่ละลายน้ำ แต่เกิดปฏิกิริยากับกรดได้ เช่น เหล็ก จัดว่าเป็นโลหะเพระออกไซซ์เดอร์ของเหล็ก คือ Fe_2O_3 ทำปฏิกิริยากับกรดซัลฟูริกได้ดังสมการ

ปฏิกิริยานี้ใช้มากในการกำจัดสนิมออกจากเหล็กหรือเหล็กกล้าก่อนที่จะนำไปด้วยสังกะสีหรือดีบุก การทำปฏิกิริยากับกรดเช่นนี้ เรียกว่า Pickling

ลักษณะอย่างอื่นของโลหะที่อาจจะทราบกันแล้ว ก็คือ ในสารประกอบของโลหะโดยทั่ว ๆ ไปโลหะจะมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นบาก (ในสารประกอบของธาตุบางธาตุ โลหะมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นศูนย์หรือลบ เช่น นิกเกิลคาร์บอนิล $\text{Ni}(\text{CO})_4$ นิกเกิลจะมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นศูนย์ เพราะโมเลกุลของคาร์บอนิล เป็นกลางทางไฟฟ้าส่วนใน $\text{NaCo}(\text{CO})_4$ โคลบอลต์ มีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นลบหนึ่ง (-1))

สมบัติทั่วไปของโลหะอธิบายได้ค่อนข้างดีในรูปของโครงสร้างทางอิเล็กตรอน คือ โลหะมีอิเล็กตรอนในชั้นนอกสุดน้อย (1 หรือ 2) ดังนั้นในการรวมตัวกับอะตอมของธาตุอื่นจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดการแชร์อิเล็กตรอนกันเป็นพันธะโโคเวเลนต์ นอกจากนี้ โลหะยังมีค่าพลังงานอิオนในชั้น (IE) และอิเล็กตรอนแอดฟิโนดี (EA) ต่ำ โลหะจึงไม่ทำปฏิกิริยากันเอง เพราะว่าไม่มีแนวโน้มที่จะเกิดพันธะโโคเวเลนต์และไม่ชอบรับอิเล็กตรอนจากอะตอมอื่นด้วย โลหะจะเกิดสารประกอบกับก้อนโลหะ ซึ่งโลหะมีแนวโน้มที่จะสูญเสียอิเล็กตรอน และเกิดประจุบวกอยู่แล้ว พันธะอิออนิกจึงมีความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับโลหะ

ในสภาพอิสระโลหะอยู่ในโครงผลึก (lattice) ซึ่งอะตอมของโลหะทั้งหลายมีแนวโน้มที่จะสูญเสียเวเลนซ์อิเล็กตรอนให้แก่ โครงผลึกทั้งหมด ผลก็คือเกิดอิออนของโลหะที่มีประจุบวก จมอยู่ในทะเลของอิเล็กตรอนที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทำให้อิเล็กตรอนเหล่านี้สามารถเคลื่อนไหวได้่ายและรวดเร็วลดอคตัวทั้งก้อนของโลหะและสามารถส่งถ่ายพลังงานความร้อนได้อย่างรวดเร็ว โลหะจึงนำความร้อนได้ดี

ในการทรงกันข้ามอลูหะจะไม่นำไฟฟ้า และจัดว่าเป็นอนวนไฟฟ้าอลูหะหลายตัว เช่น H₂, N₂, O₂ และชาตุในหมู่ O จะเป็นแก๊สที่อุ่นหกมีห้อง ส่วนพวากที่เป็นของแข็งก็จะไม่นำไฟฟ้าและเปราะ เช่น C ออกไซด์ของอลูหะมีฤทธิ์เป็นกรดซึ่งเมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำ จะได้อโซโรเนียมอิออน และทำปฏิกิริยากับน้ำได้เกลือ ซึ่งมีอ่องโซเน昂อิออน (oxoanions) ตัวอย่างเช่น ปฏิกิริยาระหว่างคาร์บอนไดออกไซด์กับ LiOH

ปฏิกิริยานี้ได้เคยใช้ในการกำจัด CO₂ จากลมหายใจของนักบินอาวกาศในยานอวกาศ จำกตำแหน่งในตารางชาตุ จะเห็นได้ว่าชาตุพวกลูอลูโดยทั่วๆไป เมื่อได้รับ อิเล็กตรอนอีกเพียงเล็กน้อยก็จะมีโครงสร้างใหม่มีองแก๊สเฉื่อยหรือแก๊สมีตระกูล ตั้งนั้น ในสภาพที่เป็นชาตุ อโลหะจะรวมตัวกับตัวมันเองเกิดเป็นโมเลกุลที่มี 2 อะตอมหรือมากกว่า ยึดกันด้วยพันธะโคลเวเลนต์ จุดที่สำคัญก็คือในการทำให้มีโครงสร้างใหม่มีองแก๊สเฉื่อยนั้น อิเล็กตรอนห้องหมดจะอยู่เป็นคู่และถูกจำกัดอยู่ในแต่ละโมเลกุล ผลก็คือไม่มีอิเล็กตรอนเหลือ ที่จะนำไฟฟ้าจึงเป็นอนวน การที่ไม่มีอิเล็กตรอนที่มีอิสระในการเคลื่อนที่นี้ บังมีผลถึงการส่งผ่านความร้อนจะทำให้ได้โดยการสั่นของอิเล็กตรอนเท่านั้น อโลหะจึงนำความร้อนไม่ดี

อโลหะรวมกับตัวมันเอง รวมตัวกับอโลหะอื่นและโลหะเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้นได้ อโลหะมีค่าพลังงานอิเล็กทรอนในชั้น อิเล็กตรอนแอฟฟินิตี้และอิเล็กโตรเนกติวิตี้สูง ในการเกิดสารประกอบประเทกชาตุคู่กับโลหะ เช่น NaCl หรือ Al₂O₃ อโลหะจะมีค่าออกซิเดชัน-นัมเบอร์เป็นลบ ในสารประกอบที่มีอโลหะมากกว่า 1 ชนิด มีกฎที่ใช้พิจารณาเครื่องหมายของค่าออกซิเดชันนัมเบอร์คือ อโลหะที่มีค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้มากกว่าจะมีค่าออกซิเดชัน-นัมเบอร์เป็นลบ เช่น ใน CO₂ ออกซิเจนมีค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้สูงกว่า carbon บนจึงมีค่าอออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นบวก (โดยกฎนี้หาได้ = +4)

กึ่งโลหะเป็นชาตุที่มีอิเล็กตรอนเหลือนอกสุดโดยประมาณเกือบจะเป็นแบบเซลล์อยเต็มครึ่งพอเดียว (half-filled) และมีค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้อยู่ระหว่างโลหะกับอโลหะ มีค่าการนำไฟฟ้าต่ำกว่าโลหะแต่ยังสูงกว่าอโลหะและสมบัติกึ่งตัวนำมีประโยชน์มากในสิ่งประดิษฐ์ทางอิเล็กโตรนิค เช่น ใช้ทำไดโอดและทรานซิสเตอร์

กึงโลหะจะแสดงค่าออกซิเดชันนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับโลหะและในบางกรณีรวมตัวกับโลหะได้ด้วยออกไซด์ของกึงโลหะมีแนวโน้มที่จะเป็นแอมโฟเทอริก (amphoteric) แม้ว่าสมบัติของออกไซด์จะค่อนไปทางกรดมากกว่าเบสิกตาม แต่ในความจริงแล้วราดูร์กึงโลหะ แสดงความเป็นโลหะได้มากกว่าโลหะ

3.2 แนวโน้มการเป็นโลหะ (Trends in metallic behavior)

แนวโน้มการเป็นโลหะของราดูร์ได้จากค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในตารางราดูร์ ค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้จะสะท้อนให้เห็นถึงค่าพลังงานอิオในเชิง และอิเล็กโตรอนแอฟพินิตี้ซึ่งจะบ่งชี้ถึงความเป็นโลหะหรือโลหะด้วย

ภายใต้แรงดึงดัน ดังนั้นค่าอิเล็กโตรเนกติวิตี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อค่าอะตอมมีขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น ลดลงขณะที่ความเป็นโลหะจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามมา ความเป็นโลหะของราดูร์จะค่อยๆ ลดลงขณะที่ความเป็นโลหะจะค่อยๆ เพิ่มขึ้น ในตารางที่ 3 ตัวอย่างเช่น โซเดียม, เมกนีเซียมและอลูมิเนียม จัดว่าเป็นโลหะ ออกไซด์จะมีความเป็นแบบลดลงตามลำดับ (เป็นกรดมากขึ้น) ซึ่งทราบว่า Al_2O_3 ละลายได้ในเบสแก๊ส่วน Na_2O และ MgO จะไม่ทำปฏิกิริยากับเบส พิจารณาต่อไปทางขวา ซิลิกอนจัดว่าเป็นราดูร์กึงโลหะและแสดงสมบัติเป็นกึงตัวนำ ราดูร์ที่เหลืออยู่ในตารางคือ ฟอสฟอรัส ซัลเฟอร์ คลอรีนและออกซิเจน เป็นโลหะ ยกเว้นออกซิเจนซึ่งไม่มีแนวโน้มที่จะเกิดปฏิกิริยาเป็นออกไซดิกออกไซด์

เมื่อพิจารณาราดูร์ในหมู่เดียวกันจากบนลงล่าง พบว่า พลังงานอิオในเชิง อิเล็กโตรอน และฟินิตี้และอิเล็กโตรเนกติวิตี้จะลดลง ความเป็นโลหะของราดูร์จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ ราดูร์ในหมู่ IV A จะแสดงแนวโน้มนี้ให้เห็นอย่างเด่นชัด คาร์บอนซึ่งอยู่บนสุดของหมู่จะเป็นโลหะในทุกๆ กรณี ราดูร์ที่อยู่ต่ำจากการบันลงไปได้แก่ ซิลิกอนและเจอร์เมเนียม เป็นกึงโลหะ ราดูร์ที่ต่ำลงไปอีกคือ ดีบุกและตะกั่วซึ่งเป็นโลหะ

ดีบุกจะผิดปกติไป เพราะว่าที่อุณหภูมิสูงๆ มันจะเกิดผลึกเป็นโลหะแต่ที่อุณหภูมิต่ำๆ (ต่ำกว่า 13.2°C) มันจะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นโลหะคือเป็นผง ของใช้ที่เป็นดีบุกเมื่อทิ้งไว้นานๆ

ในที่เย็น ๆ จะค่อย ๆ แตกร่วนออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ในสมัยหนึ่งมีผู้คิดว่ามีโรคทำลายดีบุก และเรียกการแตกออกของเครื่องใช้ที่เป็นดีบุกนี้ว่า “tin disease”

ตะกั่วซึ่งอยู่ต่ำสุดในหมู่ IV A จะแสดงความเป็นโลหะเพียงอย่างเดียว

แนวโน้มความเป็นโลหะของธาตุที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจากบนลงล่าง เช่นนี้ จะปรากฏ เช่นเดียวกันกับธาตุในหมู่ VA ด้วย กล่าวคือธาตุกุ่แรกที่อยู่บนสุดและถัดรองลงมาของหมู่ ได้แก่ ใน石榴เจนและฟอสฟอรัส เป็นอโลหะ สารหงส์ (arsenic) และพลวง (antimony) เป็นธาตุกึ่งโลหะและบิスマัทซึ่งอยู่ล่างสุดของหมู่แสดงความเป็นโลหะอย่างชัดเจน

ดังนั้นความเป็นโลหะของธาตุเมื่อพิจารณาตามคาบจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจากขวาไปซ้าย และจากบนลงล่าง เมื่อพิจารณาธาตุในหมู่เดียวกันธาตุที่มีความเป็นโลหะมากที่สุดจะอยู่บริเวณมุมซ้ายล่างของตารางธาตุ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันก็หวังได้ว่าธาตุที่มีความเป็นอโลหะมากที่สุดจะพบในบริเวณมุมขวาบนของตารางธาตุเช่นนั้น แนวโน้มในเรื่องสมบัติ ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เราเข้าใจได้ว่า ทำไมธาตุพวกกึ่งโลหะจึงเกิดขึ้นในลักษณะเป็นแบบ เส้นทางแบ่งมุมจากบนซ้ายไปยังล่างขวาของตารางธาตุ ถ้าเราตัดธาตุทุกรายสิ้นออกไป ให้เหลือแต่เพียงธาตุเรพรีเซนเตติฟ จะได้ตารางธาตุใหม่ค่อนข้างสมดุล ระหว่างโลหะ กับอโลหะดังรูปที่ 3.2

IA	IIA	IIIA	IVA	VA	VIA	VIIA	O
Li	Be	B	C	N	O	H	He
Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
Fr	Ra						

รูปที่ 3.2 ธาตุเรพรีเซนเตติฟ และองค์ประกอบกึ่งโลหะด้วยเส้นทางสีเหลืองอัครรัสสีเข้ม

3.3 การเตรียมโลหะ

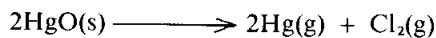
โลหะส่วนมากทั้งชาติเรพรีเซนเตติฟและชาติหวานสิชันจะปราศจากในรูปที่รวมอยู่กับชาติอื่นเสมอ เช่น มหาสมุทรซึ่งเป็นแหล่งเก็บกักแร่ชาติขนาดใหญ่มา โลหะจะปราศจากอยู่ในรูปของชัลเฟตและคลอไรด์ที่ละลายน้ำ

แหล่งที่สำคัญของแมกนีเซียมก็อยู่ในมหาสมุทร ในอนาคตเมื่อแร่ชาติในดินถูกใช้ไปจนหมด แหล่งวัตถุดิบที่จะมาทดแทนก็คงเป็นมหาสมุทร นอกจากนี้มหาสมุทรยังเป็นแหล่งแร่ที่สำคัญของโลหะอีก เช่น คลอรีน ไบรอน และไอโอดีน

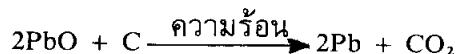
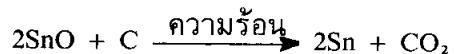
ส่วนบนบกโลหะบางชนิดจะอยู่ในรูปคาร์บอนेट สารหลักของหินปูนคือ CaCO_3 หินปูนที่เป็นของผสมระหว่าง CaCO_3 กับ MgCO_3 เรียกว่าโดโลไมท์ (dolomite) ซึ่งถูกบดขี้นมาใช้ในนาและสนามหญ้าเพื่อลดความเป็นกรดของดิน (กรดทำปฏิกิริยากับคาร์บอนेट) และเป็นแหล่งให้แมกนีเซียมซึ่งจำเป็นในการสร้างคลอโรฟิลล์ของพืช

ออกไซด์ก็เป็นแหล่งของโลหะที่สำคัญด้วย ตัวอย่างที่สำคัญ 2 ชนิดคือ อะลูมิเนียม (Al_2O_3) และเหล็ก (Fe_2O_3) ชัลไฟด์เป็นแหล่งใหญ่ของตะกั่ว (PbS) และทองแดง (Cu_2S) ในแร่ชนิดต่าง ๆ โลหะมักจะมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นบวกเสมอ การแยกโลหะออกจากแร่จึงใช้วิธีดักชัน โลหะไดจะถูกรีดิวฟ์ง่ายหรือยากขึ้นอยู่กับชนิดของโลหะ

โลหะบางชนิดถูกรีดิวฟ์ได้ง่ายมาก สารประกอบของมันหลายชนิดถูกทำให้สลายได้เพียงให้ความร้อนที่อุณหภูมิต่ำ ๆ เช่น การทดลองของพรีสเลย์ (Priestley) เกี่ยวกับออกซิเจนเพียงใช้เลนส์聚光燈 แสงให้จุดไฟก๊าซอยู่ที่ HgO ก็จะได้ปรอทและออกซิเจน ในกรณีนี้ HgO เก็บจะสลายตัวได้เองเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังสมการ

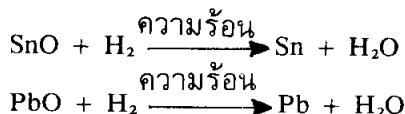

มีข้อยกเว้นในบางกรณี ที่ไม่อาจผลิตโลหะโดยใช้การสลายตัวด้วยความร้อนได้ต้องใช้สารประกอบของโลหะทำปฏิกิริยากับสารบางชนิดที่เป็นตัวรีดิวฟ์ที่ดีกว่าโลหะสารชนิดหนึ่งที่ใช้กันมากในการรีดิวฟ์โลหะออกไซด์ ก็คือคาร์บอนเจิงเอ้าไปใช้รีดิวฟ์ออกไซด์ของดีบุกและตะกั่ว โดยการเพารวมกันดังสมการ

การบอนใช้กันมากในการถลุงโลหะทางการค้า เนื่องจากมีมากและราคาถูก ในการถลุงเหล็กและทำเหล็กกล้าจึงใช้การบอนมาก

ไฮโดรเจนเป็นตัวรีดิวซ์อีกตัวหนึ่งที่ใช้แยกโลหะที่มีความว่องไวปานกลางออกจากสารประกอบของมัน ตัวอย่างเช่น ดิบุกและตะกั่วจะถูกรีดิวซ์เมื่อผ่านร่วมกับไฮโดรเจน ดังสมการ

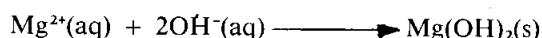

ในบางครั้งมีการใช้ชาตุที่มีความว่องไวในปฏิกิริยามากกว่ามารีดิวซ์ เช่น การเตรียมอะลูมิเนียมครั้งแรกในปี ค.ศ. 1825 ก็ใช้โพแทสเซียมซึ่งว่องไวในปฏิกิริยามากกว่าอะลูมิเนียม ไปรีดิวซ์อะลูมิเนียมคลอไรด์ ดังสมการ

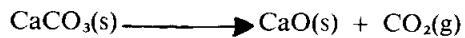

การผลิตโลหะโดยการใช้ชาตุที่เป็นตัวรีดิวซ์ที่ดีกว่าไปรีดิวซ์สารประกอบของโลหะที่ต้องการ บางครั้งก็ประสบความยุ่งยากบางประการ โดยเฉพาะการหาชาตุที่เป็นตัวรีดิวซ์และราคา ชาตุที่เป็นตัวรีดิวซ์เมื่อใช้แล้วจะต้องนำกลับคืนมาใช้ได้อีก โดยเอกสารประกอบของมันไปทำปฏิกิริยากับตัวรีดิวซ์ที่ดีกว่า แต่ถ้าหากมันเป็นตัวรีดิวซ์ที่ดีที่สุดเสียแล้วก็ไม่อาจจะหาสารไดมาทำปฏิกิริยากับมันได้อีก การแก้ปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ ใช้การอิเล็กโทรลิซิสโดยการป้อนศักย์ไฟฟ้าที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน-รีดักชันได้ดังนั้นชาตุที่เป็นตัวรีดิวซ์ที่มีอำนาจถูง จึงต้องเตรียมโดยวิธีอิเล็กโทรลิซิสในระหว่างชาตุเรพรีเซนเตติพซึ่งรวมເອชาตุที่ว่องไวในปฏิกิริยามาก ๆ ในหมู่ IA และ IIA เข้าไว้ด้วย

การผลิตแมกนีเซียมจากน้ำทะเลได้โดยนำน้ำทะเลไปทำปฏิกิริยากับ CaO ซึ่งจะตกรอกอนออกมานเป็น Mg(OH)_2 ดังสมการ

CaO ที่ใช้ในกระบวนการนี้มักจะได้มาจากการเผาเปลือกหอยซึ่งมี CaCO₃ จะได้ CaO ดังสมการ

หลังจากการองเอา Mg(OH)₂ ออกมาแล้วก็นำไปทำปฏิกิริยากับกรดเกลือจะได้สารละลายของ MgCl₂ นำไปรับประทานจะได้ผลึกของ MgCl₂ หลอมแล้วนำไปทำอิเล็กโทรลิซิสจะได้ Mg กับ Cl₂

ธาตุที่ว่องไว้อยกว่าธาตุในหมู่ IA และ IIA เช่น ธาตุหมู่ IIIA โดยทั่วๆ ไปก็ใช้กระบวนการอิเล็กโทรลิซิสแยกออกมายได้ด้วย

3.4 สมบัติทางเคมีและสารประกอบชนิดต่างๆ ของโลหะ

การศึกษาสมบัติทางเคมีของธาตุหมู่ A ต่อไปนี้จะไม่พิจารณาและอีกด้วยที่จะเป็นธาตุแต่จะพูดถึงสมบัติที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันรวมๆ กันไปที่เดียว ธาตุที่อยู่ในหมู่เดียวกันโดยปกติจะมีความละม้ายคล้ายคลึงกันในเรื่องสมบัติอยู่แล้ว โดยเฉพาะหมู่ IA และ IIA จะมีความคล้ายคลึงกันเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น โลหะอัลคาไลน์หมู่ IA (ตัดไฮโดรเจนออกไปเพราจะไม่ใช่โลหะ) จะเป็นธาตุที่มีความว่องไวในปฏิกิริยาสูงสุดสามารถรีดิวชันได้แก่สไชโตรเจนและโลหะไฮดรอกไซด์

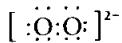

ธาตุหมุนนี้จะเกิดสารประกอบเฉพาะที่โลหะมีออกซิเดชันนัมเบอร์เป็น +1 เท่านั้น และสารประกอบของธาตุหมุนนี้ส่วนมากจะละลายน้ำได้คล้ายคลึงกัน

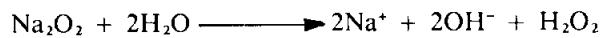
การทำปฏิกิริยาของโลหะอัลคาไล กับโลหะต่างๆ จะเป็นไปอย่างดี ที่น่าสนใจเป็นพิเศษก็คือ การทำปฏิกิริยากับออกซิเจน เพราะมีลิเทียมเท่านั้นที่ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนแล้วได้ออกไซด์ปกติ (Li₂O) ส่วนโซเดียมเมื่อทำปฏิกิริยากับออกซิเจนจะได้ทังออกไซด์ปกติคือ Na₂O และบางครั้งก็ได้เปอร์ออกไซด์ซึ่งมีสีเหลืองซีด ดังนี้

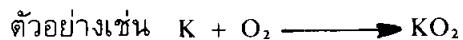
สารประกอบนี้มีเปอร์ออกไซด์อ่อน O₂⁻

โซเดียมเปอร์ออกไซด์ใช้มากสำหรับเป็นตัวฟอกขาวสี เพราะเมื่อทำปฏิกิริยา กับน้ำ (hydrolysis) แล้วได้ H₂O₂

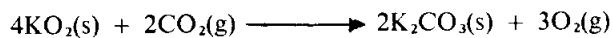

โลหะอัลคาไลที่เหลือคือ K, Rb และ Cs รวมกับออกซิเจนจะได้ทังออกไซด์ปักติ คือ K₂O, Rb₂O, Cs₂O และบางครั้งก็ได้ซูเปอร์ออกไซด์ด้วย เช่น KO₂ มีสีเหลืองส้มเข้ม

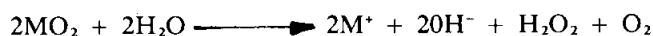

ซูเปอร์ออกไซด์อ่อน (O₂⁻) อาจจะพิจารณาว่าเป็นโมเลกุลของออกซิเจนที่ได้รับ อิเล็กตรอนเกินมาหนึ่ง อิเล็กตรอนคู่นี้ 1 ใน 2 ตัวเป็นอิเล็กตรอนเดี่ยวในออกซิเจน ดังนั้น อ่อน O₂ จะยังมีอิเล็กตรอนเดี่ยวอีกหนึ่งอิเล็กตรอน และยังมีสมบัติเป็นพาราเมกนิติกอยู่

โพแทสเซียมซูเปอร์ออกไซด์ (KO₂) มีใช้ในเครื่องกรองอากาศสำหรับหายใจ (recirculating breathing equipment) เพื่อให้ได้ออกซิเจนดังนี้

กระบวนการนี้เป็นการขัด CO₂ ที่ไม่ต้องการให้ได้ O₂ สำหรับหายใจ ซูเปอร์ออกไซด์ยังทำปฏิกิริยากับน้ำได้โดยเรนเปอร์ออกไซด์และออกซิเจน ดังสมการ

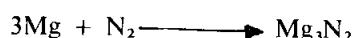

โลหะอัลคาไลน์เออร์ทกัลัย ๆ กับโลหะอัลคาไล คือมีความคล้ายคลึงกันมากใน หมู่เดียวกัน ตัวอย่างเช่น มีออกซิเดชันฟัลเวอร์เดพะ +2 อย่างเดียวเหมือนกัน และค่อนข้าง ว่องไวในปฏิกิริยาแม้จะน้อยกว่าโลหะอัลคาไลตาม อย่างไรก็ต้องสองหมู่นี้จะเหมือนกันมาก สำหรับธาตุที่อยู่ตั้งแต่ carb ที่ 3 ลงไป เช่นในหมู่ IA Na จะเหมือนกับ K มากกว่า Li กับ Na และในโลหะอัลคาไลน์เออร์ทความเหมือนกันระหว่าง Mg กับ Ca จะมีมากกว่า Be

กับ Mg ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วธาตุในความที่ 2 แสดงลักษณะทางเคมีให้เห็นได้กว่าธาตุในความอื่น ๆ ทั้งในบรรดาพวกลोหะและอลูมิเนียม

ในการศึกษาความคล้ายคลึงกันของโลหะในหมู่ A มีสิ่งที่น่าสนใจคือ พบว่ามีความสัมพันธ์ตามเส้นทางแยงมุมเกิดขึ้นระหว่างธาตุตัวแรกของหมู่ได้หมุนหนึ่งกับธาตุที่สองของหมู่ถัดไป เช่น ลิเทียม ในบางกรณีจะคล้ายแมgnีเซียมมากกว่าโซเดียม ตัวอย่างเช่น เกลือของลิเทียมและแมgnีเซียม หลายชนิดละลายน้ำได้คล้ายกันซึ่งต่างจากเกลือของธาตุต่าง ๆ ในหมู่ IA อย่างเห็นได้ชัด อย่างเช่น เกลือ MgF_2 และ LiF ไม่ละลายน้ำในขณะที่เกลือพวกลอหะเดียวกัน คือ NaF , KF และอื่น ๆ ละลายน้ำได้ นอกจากนี้ลิเทียมไฮไนเดต ($LiCl$, $LiBr$, LiI) และ $LiClO_4$ ยังละลายได้บ้างในตัวทำละลายที่ไม่มีข้อจำกัด (*non polar solvents*) เช่น แอลกอฮอล์ เมื่อนำเกลือเหล่านี้ของแมgnีเซียมในขณะที่เกลือโซเดียมมีแนวโน้มที่จะไม่ละลายในแอลกอฮอล์

ยังมีความคล้ายคลึงกันระหว่างลิเทียมและแมgnีเซียมในด้านอื่น ๆ อีก คือการทำปฏิกิริยากับโมเลกุลของไนโตรเจน ทั้งคู่ทำปฏิกิริยาได้ที่อุณหภูมิสูงได้ในไตรด์

ซึ่งโลหะในหมู่ IA ตัวอื่น ๆ จะไม่ค่อยทำปฏิกิริยากับไนโตรเจน

ความคล้ายคลึงกันในพฤติกรรมทางเคมีของลิเทียมและแมgnีเซียมโดยทั่ว ๆ ไป จะตีความอกรมาในรูปของอัตราส่วนของประจุอ่อนนิภัย (*ionic charge*) กับรัศมีอ่อนนิภัย (*ionic radius*) อัตราส่วนนี้เรียกว่า ศักย์อ่อนนิภัย (*ionic potential*) โดยปกติจะใช้แทนด้วย ϕ ซึ่งจะได้

$$\phi = \frac{q}{r}$$

ในเมื่อ q คือประจุ และ r คือรัศมีอ่อนนิภัย

ปรากฏว่าทั้ง Li^+ และ Mg^{2+} มีค่าศักย์อ่อนนิภัยคล้ายกัน อีกทั้ง Mg^{2+} มีขนาดใหญ่กว่า Li^+ แต่มันก็มีประจุมากกว่าด้วย องค์ประกอบ 2 อย่างนี้ เมื่อคิดรวมกันข้าทำให้มีค่า *ionic potential* ของอ่อนน 2 ชนิดนี้ใกล้เคียงกัน

ความสัมพันธ์กันตามแนวเส้นเทبغangmum ในทำง Li และ Mg ยังพบอีกในกรณีของ Be และ Al และดูจะสอดคล้องกับว่าด้วย ค่าศักย์ออกอนิกของ Be และ Al เป็น 5.88 และ 5.71 ตามลำดับ ขณะที่รัศมีออกอนิกของ Be^{2+} และ Al^{3+} เป็น 0.35 และ 0.51 Å ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบ Be^{2+} กับ Mg^{2+} ซึ่งอยู่ในหมู่ IIA เห็นอกันแต่กลับมีค่าศักย์ออกอนิกน้อยกว่า คือ Mg^{2+} ผลจึงทำให้ Be และ Al มีลักษณะทางเคมีคล้ายคลึงกันมาก ดังนี้

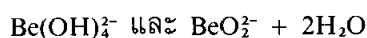
1. ทั้ง Be และ Al ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนเกิดเป็นออกไซด์นาบผิว ซึ่งป้องกันไม่ให้โลหะที่อยู่ภายใต้ปฏิกิริยาต่อไป ดังนั้นแม้ว่าทั้งคู่จะมีค่า reduction potential เป็นลบมาก ซึ่งควรจะถูกออกซิได้ซึ่งได้อย่างดีก็ตาม ($E_{\text{Be}}^{\circ} = -1.85\text{V}$, $E_{\text{Al}}^{\circ} = -1.66\text{V}$) แต่โลหะทั้งสองก็เพียงแต่ละลายอย่างช้าๆ ในกรดเท่านั้น

2. ออกไซด์ของ Be และ Al (BeO และ Al_2O_3) มีจุดหลอมเหลวสูงมาก (ของ $\text{BeO} = 2530^\circ\text{C}$, ของ $\text{Al}_2\text{O}_3 = 2045^\circ\text{C}$) และแข็งมากอาจจะเป็นไปได้ว่าการมีประจุบวกสูงของอิออนที่มีขนาดเล็กมากนี้นำไปสู่การมีแรงยึดโครงผลึกที่แข็งแรงมากและทำให้ยากต่อการที่จะเอาชนะพลังงานโครงผลึกนี้เพื่อให้ออกไซด์หลอมเหลวอะลูมิเนียมออกไซด์นั่นว่า น่าสนใจ เพราะว่าการมีผลึกที่แข็งแรงนี้จะทำให้เกิดผลึกที่มีสีสรรต่างๆ ทำเป็นเครื่องประดับได้ เมื่อผลึกเป็น Cr^{3+} จะได้ทับทิม ถ้าผลึกเป็น Fe^{2+} , Fe^{3+} และ Ti^{4+} จะได้ในลักษณะเงิน รัตนชาติทั้งสองอย่างนี้ในปัจจุบันได้มีอุตสาหกรรมสังเคราะห์ขึ้นอย่างกว้างขวาง

3. Be และ Al ละลายในเบสแก๊สได้แก๊สไฮโดรเจน ในขณะที่เมกานีซียมที่อยู่ต่ำลงมาในหมู่ IIA ไม่ละลายในเบส ปฏิกิริยาของ Be และ Al กับเบสเป็นดังนี้

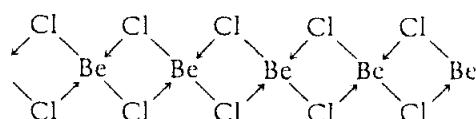
สูตร BeO_2^- (beryllate) และ AlO_2^- (aluminate) เขียนง่ายกว่าความเป็นจริง ในสารละลายจริงๆ แล้วอิออนเหล่านี้มีความซับซ้อนมากอาจจะเป็น $\text{Be}(\text{OH})_2^-$ และ $\text{Al}(\text{OH})_4(\text{H}_2\text{O})_2^-$ ให้สัมภากาด stoichiometric equivalence ระหว่าง

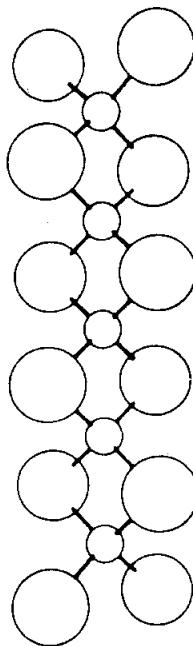
จากที่ยกมาจะเห็นว่าเป็นการยกที่จะหารูปแบบของอิオนที่มีอยู่จริง ๆ ในสารละลาย เพราะอาจจะไปเกิดปฏิกิริยากับตัวทำละลายเข้าก็ได้

4. เอไอล์ด์ของ Be และ Al เป็นสารโโคเวเลนด์ เนื่องจากอิオน Be^{2+} และ Al^{3+} มีค่า-
ionic potential สูง เช่น BeCl_2 และ AlCl_3 ในขณะที่แมgnีเซียมคลอไรด์ และคลอไรด์ของโลหะอัลคาไลน์เออร์ทตัวอื่น ๆ เป็นสารอิオอนิก

โครงสร้างของเอไอล์ดที่เป็นโโคเวเลนต์เหล่านี้มีความคล้ายคลึงกัน ตัวที่ง่าย ๆ เช่น BeCl_2 และ AlCl_3 เป็นพากที่ขาดอิเล็กตรอน คือ มีเวลนซ์อิเล็กตรอนเพียง 4 และ 6 ตัว ตามลำดับ สารทั้งคู่นี้จึงเป็นกรดตามนิยามของลิวิส โดยจะทำปฏิกิริยากับพากที่ให้อิเล็กตรอนคู่ (เบส) ในกรณีที่หาเบสที่เหมาะสมรวมด้วยไม่ได้ ความที่ต้องการจะทำให้เวลนซ์อิเล็กตรอนครบແປดมันจะรวมกับอะตอมของคลอรินในโมเลกุลโลหะเอไอล์ดที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วยพันธะโคงอร์ดิเนตโโคเวเลนต์ ตัวอย่างเช่น BeCl_2 ที่เป็นของแข็งจะเกิดพันธะโคงอร์ดิเนตโโคเวเลนต์กับอะตอม Be 2 พันธะเกิดเป็นโครงสร้างที่มีลักษณะคล้ายโซ่ ดังรูป

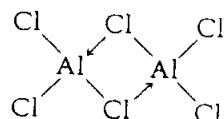

อะตอมต่าง ๆ ของคลอรินในโครงสร้างนี้เป็นเหมือนสะพานระหว่างอะตอมของ Be ที่อยู่ติดกันโดยทำให้คู่อิเล็กตรอนโดดเดี่ยว (lone pair electron) ของมันหมายความว่าตัว Be ที่ว่านี้จะไม่มีอยู่ในระนาบเดียวกัน เพราะว่าแต่ละอะตอมของ Be ในโครงสร้างนี้จะถูกกล้อมรอบด้วยอิเล็กตรอนคู่ 4 คู่ ซึ่งโครงสร้างทางเรขาคณิตรอบ ๆ อะตอม Be จะเป็นรูปเตตราหีดرونหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า แต่ละอะตอมของ Be ในสายโซ่จะอยู่ต่างกันทางของรูปเตตราหีดرونและมีสะพานอะตอมของคลอรินอยู่ที่ยอดของรูปเตตราหีดرون ซึ่งเป็นแบบสเตริโอ (stereoscopically) ได้ดังรูป 3.3

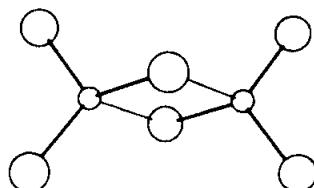

รูปที่ 3.3 โครงสร้างของ $(\text{BeCl}_2)_x$ (รูปกลม代表คือ Be, รูปกลมไขัญคือ Cl)

ในอะลูมิเนียมไฮโลเจน อัตโนมของอะลูมิเนียมจะเกิดพันธะโคเวเลนต์กับไฮโลเจน 3 อัตโนม เมื่อจะทำให้ไฮโลเจนซึ่งมีเล็กตรอนครบแปด อัตโนมของอะลูมิเนียมไฮโลเจน 2 โมเลกุลจะรวมกันด้วย พันธะโคออร์ดิเนตโคเวเลนต์ เช่น $\text{AlCl}_3 \cdot 2 \text{ H}_2\text{O}$ โมเลกุล รวมกันเป็น Al_2Cl_6 ดังรูป

ในการนี้อัตโนมของ Al จะมีอิเล็กตรอน 4 คู่ ในไฮโลเจนซึ่งมีอัตโนมของ ไฮโลเจนล้อมรอบเป็นรูปเตตราэดรอยน ดังรูปที่ 3.4

รูปที่ 3.4 โครงสร้างของ Al_2X_6 (รูปกลม代表คือ Al, รูปกลมไขัญคือ X)

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ทั้ง ๆ ที่ Be และ Al มีสมบัติทางเคมีคล้ายคลึงกันมากในหลาย ๆ ด้าน แต่ผลทางสรีรศาสตร์ (physiological effects) จะแตกต่างกัน ร่างกายสามารถทนทานต่ออะลูมิเนียมได้ในปริมาณมาก แต่ทนต่อบेरิลเลียมได้น้อย โดยเฉพาะเมื่อหายใจเอาออกใช้ด้วยเบริลเลียมเข้าไปจะทำให้เป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ความเป็นพิษสูงของเบริลเลียมเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมหลอดฟลูออเรสเซนต์หยุดใช้เบริลเลียมที่มีฟอสฟอร์ ในปี ค.ศ. 1949 เมื่อพบว่าคนงานที่ทำงานเกี่ยวกับเบริลเลียมจำนวนมากเป็นโรคเบริลเลียมเรื้อรัง (Chronic berylliosis) จากการหายใจเอาฝุ่นละอองที่มี BeO เข้าไป โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายในปัจจุบันที่ทำงานเกี่ยวกับสารประกอบของเบริลเลียมได้เพิ่มความระมัดระวังอย่างมากเพื่อประกันว่าลูกจ้างและผู้คนในแวดวงใกล้เคียงจะไม่ได้รับเบริลเลียมไม่ว่าในรูปแบบใด

3.5 ออกแบบนัมเบอร์ของโลหะ

ตามที่ทราบกันแล้วว่าออกแบบชิเดชันนัมเบอร์ของธาตุขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางอิเล็กทรอนิก ลองพิจารณาออกแบบชิเดชันนัมเบอร์ที่บ่งบอกลักษณะความเป็นหมู่ (group) และแนวโน้มของความง่ายในการเกิดสารต่าง ๆ

หมู่ IA ธาตุหมู่ IA จะมีอิเล็กตรอนในชั้นอนุกตุ 1 ตัว จำนวนอิเล็กตรอนในชั้นถัดเข้ามาจะเหมือนแก๊ส惰性 惰性 นี้ การเสียอิเล็กตรอนในชั้นอนุกตุไป 1 ตัวจะทำให้มีออกแบบชิเดชันนัมเบอร์ +1 และการเสียอิเล็กตรอน 1 ตัวนี้จะเป็นไปได้ง่ายมาก จากตารางที่ 3.1 จะเห็นได้ว่าธาตุหมู่นี้มีค่า reduction potential (E°) เป็นลบสูงและมีค่าพลังงานอิオในเชื้อ (IE) ต่ำ

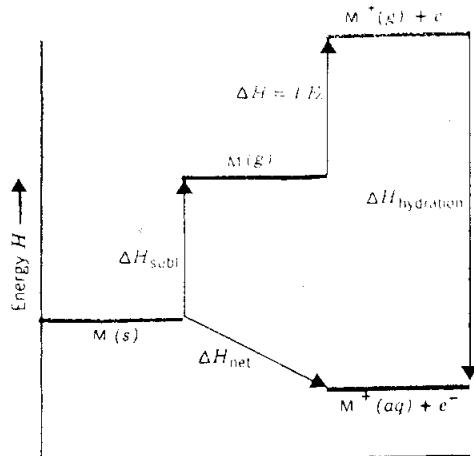
ตารางที่ 3.1 สมบัติบางชนิดของโลหะอัลคาไล

ธาตุ	พลังงานอิオอื่นๆ		$E^\circ(V)$	M^+ รัศมี (Å)
	กำตับที่หนึ่ง	กำตับที่สอง		
ลิเทียม	123.6	1735	-3.04	0.68
โซเดียม	118.0	1084	-2.71	0.98
โพแทสเซียม	99.5	730	-2.92	1.33
รูบิเดียม	95.9	631	-2.93	1.48
ซีเชียม	89.2	539	-2.92	1.67

ถ้าตรวจสอบดูค่าพลังงานอิオอื่นๆและ reduction potential อย่างละเอียดจะพบว่า มีข้อขัดแย้งบางประการเกิดขึ้น ให้สังเกตว่าค่า IE จะลดลงจากข้างบนลงมาทางข้างล่างของ หมู่ และดูว่าธาตุที่อยู่ล่าง ๆ ของหมู่จะถูกออกซิไดซ์ได้ง่ายขึ้นตามลำดับ จาก Li ถึง Cs ธาตุ Cs จะถูกออกซิไดซ์ได้ง่ายที่สุด (เสียอิเล็กตรอนง่ายที่สุด) และอาจจะคิดต่อไปได้ว่า ค่า E° ก็จะเป็นลบมากขึ้นในขณะที่ธาตุมีค่า IE ต่ำลง แนวโน้มนี้เป็นความจริงตั้งแต่ Na ลงไป แต่อย่างไรก็ดี Li กลับมีค่า E° เป็นลบมากกว่า Na และโลหะอัลคาไลตัวอื่น ๆ ทั้งหมด ทำไม่ใช่เป็นเช่นนั้น

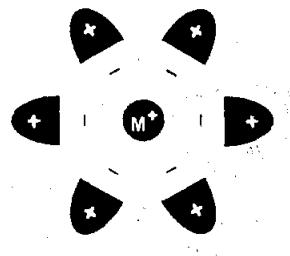
พลังงานอิオอื่นๆ เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความยากง่ายที่จะตัดในสภาพแก๊สจะเสีย อิเล็กตรอนแล้วกลายเป็นอิオンที่เป็นแก๊ส ส่วน reduction potential เป็นค่าที่เกี่ยวข้องกับการเสียอิเล็กตรอนของโลหะที่เป็นของแข็งเพื่อให้เกิดเป็นอิออนบวก ในสารละลายของน้ำ ซึ่งจะถูกไฮเดรตโดยโมเลกุลของน้ำที่ล้อมรอบอยู่ กระบวนการหลังนี้จะซับซ้อนมากกว่า การดึงอิเล็กตรอนออกจากอะตอมที่อยู่โดดเดี่ยวเพื่อให้เข้าใจแนวโน้มในเรื่อง reduction

potential จะต้องแต่กสิมการของปฏิกิริยาออกเป็นหลาย ๆ ขั้น ถ้าเน้นไปที่การเปลี่ยนเอนทัลปี (enthalpy change) ที่เกี่ยวข้องในปฏิกิริยา เราจะสร้างแผนภาพได้ดังรูปที่ 3.5

รูปที่ 3.5 แผนภาพการเปลี่ยนเอนทัลปีสำหรับปฏิกิริยา : $M(s) \rightarrow M^+(aq) + e^-$

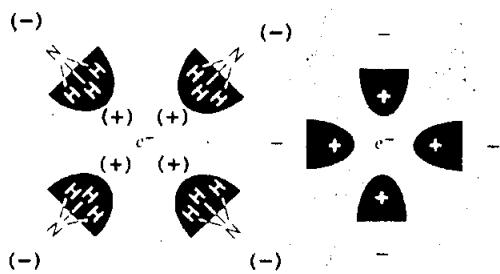
จะเห็นว่าการเปลี่ยนเอนทัลปีทั้งหมดเป็นผลรวมของค่าพลังงาน 3 ค่า ด้วยกัน 2 ค่าเป็นพลังงานที่ดูดกลืน คือพลังงานการระเหิด (sublimation energy; ΔH_{sub}) ซึ่งเป็นค่าพลังงานที่ต้องใช้ในการเปลี่ยนของแข็งให้เป็นอะตอมที่เป็นแก๊ส และพลังงานอิオนในเชิงซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ค่าสุดท้ายเป็นพลังงานไฮเดรชัน (hydration energy) เป็นการคายพลังงานอย่างแรง เป็นพลังงานที่คายออกมากเมื่อใส่อ่อนบางลงในตัวทำละลาย มันจะถูกกล้อมรอบด้วยโมเลกุลของน้ำซึ่งเป็น dipole โดยน้ำจะหันข้ามที่เป็นลบเข้าหาอ่อนบาง ดังรูปที่ 3.6

รูปที่ 3.6 อ่อนบางเมื่อออยู่ในน้ำ

ผลลัพธ์ของการระเหิดของโลหะอัลคาไลทั้งหลายจะค่อนข้างคงที่ เมื่อมองตามหมู่ราชุจากบนลงล่าง ขณะที่ค่าพลังงานอิオโนไซซันลดลง เพื่อให้ถึง peak บนแผนภาพพลังงาน เราจะต้องใช้พลังงานจำนวนมากมหาศาลสำหรับ Li และน้อยมากสำหรับ Cs เพราะความมีขนาดเล็กแต่มีค่าศักย์อิโอนิกสูงของ Li^+ ในการเกิดไฮเดรต Li^+ จะเกิดปฏิกิริยากับโมเลกุลของน้ำที่เป็น dipole มากกว่าอิโอนตัวอื่น ในหมู่ IA ผลกระทบทำให้ค่าพลังงานไฮเดรซันของ Li^+ มากผิดปกติ มากกว่าอิโอน M^+ อื่น ๆ ในหมู่เดียวกันและผลกระทบของค่าการเปลี่ยนเส้นทางปี จะเป็นพลังงานคายอุกมา伽ที่สุด จึงเป็นเหตุให้ Li ถูกออกซิไดซ์ได้ง่ายกว่า โลหะอัลคาไลอื่น ๆ พุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ การมีค่าพลังงานไฮเดรซันสูงกว่าปกติของ อิโอน Li^+ ซึ่งมีขนาดเล็กได้ไปหักล้างความมีค่าพลังงานอิโอนในเซชันสูงของมันจนเป็นเหตุให้ Li มีค่า E° เป็นลบมากกว่าที่คาดไว้

นอกจากโลหะอัลคาไลจะเสียอิเล็กตรอนง่ายแล้ว ยังมีที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ พฤติกรรมของโลหะอัลคาไลในแอมโมเนียเหลว เราทราบมาแล้วว่าโลหะเหล่านี้สามารถดิวาร์ฟ์น้ำได้แก่สีไฮโดรเจน แอมโมเนียริดิวาร์ฟากไม่เหมือนน้ำ เมื่อใส่ลงในแอมโมเนียโลหะอัลคาไลจะละลายโดยไม่เกิดปฏิกิริยากับแอมโมเนียได้สารละลายสิน้ำเงินเข้ม โดยทั่วไปก็ยอมรับกันว่าสินีเหมือนกันหมดสำหรับโลหะอัลคาไลทั้งหลายเช่นเดียวกับ Ca, Sr และ Ba ในหมู่ IIA เป็นผลมาจากการมีอิเล็กตรอนอิสระ ซึ่งถูกละลาย โดยโมเลกุลของแอมโมเนีย เมื่อโลหะละลายในแอมโมเนียมันจะเสียอิเล็กตรอนแล้วกล้ายเป็นอิออนบวก อิเล็กตรอนนี้จะถูกกล้อมรอบโดยโมเลกุลของ NH_3 ซึ่งจะมีการจัดตัวให้ข้ามวงของอิเล็กตรอนของมันหันเข้าหากันประจุลบของอิเล็กตรอน ดังรูปที่ 3.7 ทำให้มีสกีรภาพอยู่ได้ โลหะอัลคาไลในแอมโมเนียเหลวซึ่งมีอิเล็กตรอนอิสระอยู่มาก จะเป็นตัวรีดิวาร์ฟ์ที่ดีเลิศ

รูปที่ 3.7 อิเล็กตรอนในแอมโมเนียเหลว

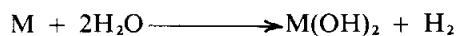
หมู่ II A เป็นธาตุที่มีอิเล็กตรอนมากกว่าแก๊สเนื้อยือก 2 อิเล็กตรอน คือมีอิเล็กตรอนในชั้นนอกสุด 2 อิเล็กตรอน เมื่อทำปฏิกิริยา กับสารอื่นมันจะเสียอิเล็กตรอน 2 อิเล็กตรอนนี้ทำให้มีออกซิเดชันนัมเบอร์ +2 เช่น Mg^{2+} , Ca^{2+} โดยทั่วไปธาตุหมู่ II A จะถูกออกซิไดซ์ได้ง่าย จะเห็นได้ว่าค่า reduction potential ของพลาสติกไลน์เออร์ท ทั้งหมดจะเป็นลบสูง ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สมบัติบางชนิดของโลหะอัลคาไลน์เออร์ท

ธาตุ	พลังงานอิオอ่อนเชื้อน			$E^\circ(V)$	M^{2+} รัศมี ($\text{\AA}$)
	ลำดับที่หนึ่ง	ลำดับที่สอง	ลำดับที่สาม		
เบริลเลียม	213.9	417.7	3529	-1.70	0.30
แมกนีเซียม	175.4	344.8	1838	-2.34	0.65
แคลเซียม	140.9	273.8	1181	-2.87	0.94
สกรอนเซียม	130.6	253.1	1005	-2.89	1.10
แบเรียม	119.6	229.3	818.7	-2.90	1.29
เรเดียม	122	234	-	-2.92	1.52

แม้ว่าโดยทั่วไป จะมีความเป็นบวกมากกว่าธาตุในหมู่ IA ตาม จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นความจริงที่ว่า ภายในควบคุมที่กำหนดให้อันหนึ่ง โลหะอัลคาไลน์เออร์ทจะมีค่าพลังงานอิオอ่อนเชื้อนมากกว่าโลหะอัลคาไล จึงเสียอิเล็กตรอนยากกว่า

ภายในหมู่เดียวกัน Ca และธาตุที่หนักกว่าตัวอื่น ๆ จะรีดิวซ์น้ำที่อุณหภูมิห้องได้ดังสมการ

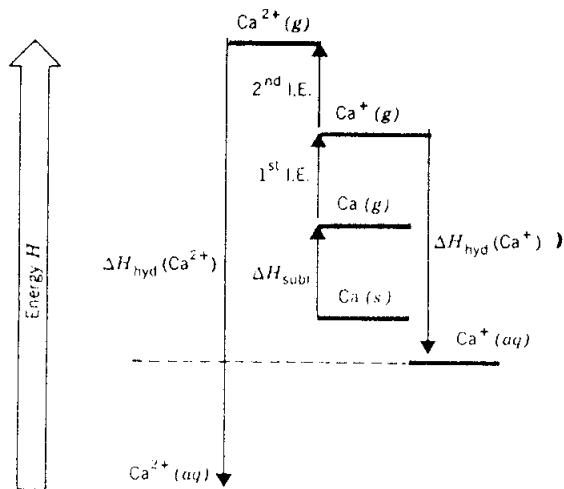

ขณะที่เมกนีเซียมไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำเย็น แต่จะทำปฏิกิริยาได้กับน้ำเดือดและไอน้ำ ส่วนเบริลเลียมจะไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำไม่ว่ากรณีใด

คำถามที่น่าสนใจที่จะพิจารณาคือทำไมโลหะอัลคาไลน์เออร์ทจีนไม่เกิดสารประกอบที่ใช้ออกซิเดชันแม่เบอร์ +1 แม้ว่าการใช้ออกซิเดชันแม่เบอร์ +2 จะต้องการพลังงานมากกว่า +1 ก็ตาม เช่นเราทำไม่พบการเกิด CaCl แต่พบเฉพาะ CaCl_2 เท่านั้น

เพื่อตอบคำถามเราจะต้องมองให้ไกลกว่า ค่าพลังงานอิオนในเซชั่นง่าย ๆ ที่ใช้ตั้งอิเล็กตรอนออกจากอะตอมเดียว Ca และอิอ่อนบวก Ca^+ (140.9 และ 273.8 kcal / mol ตามลำดับ) ค่าเหล่านี้บอกให้ทราบว่าในสภาพที่เป็นแก๊ส การเกิด Ca^+ ต้องการพลังงานมากกว่า Ca^{2+} อย่างไรก็ต้องแข็งหรือในสารละลายมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะต้องพิจารณาอีก

ในสารละลายในน้ำ อิทธิพลของพลังงานไฮเดรชัน ที่มีผลต่อเสถียรภาพจะเด่นมาก พบว่าอิอ่อน +2 ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าและมีประจุมากกว่าจะเกิด interact กับตัวทำละลาย ได้แรงกว่าอิอ่อน +1 พลังงานไฮเดรชันจึงมีค่ามากกว่า ค่าพลังงานไฮเดรชันของ Ca^{2+} ที่เพิ่มเข้ามาจะไปหักล้างค่าพลังงานที่ใช้ในการดึงอิเล็กตรอนตัวที่ 2 ได้ การเปลี่ยนแปลงพลังงานเหล่านี้แสดงไว้ในรูปที่ 3.8

รูปที่ 3.8 แผนภูมิการเปลี่ยนเนินกาลปั๊สหารับปฏิกิริยาออกขีดชั้นของ $\text{Ca}^0(s)$
ไปเป็น $\text{Ca}^+(aq)$ และ $\text{Ca}^{2+}(aq)$

จากรูปจะเห็นว่าแม้จะต้องใช้พลังงานเพื่อให้เกิดอิオน Ca^{2+} มากกว่าอิオน Ca^+ แต่การเกิด $\text{Ca}^{2+}(\text{aq})$ ก็ให้พลังงานไอลเดรชันมากกว่า $\text{Ca}^+(\text{aq})$ (เสถียรกว่า)

ข้อโต้แย้งที่คล้ายคลึงกันอาจจะเกิดได้เมื่อพิจารณาถึงของแข็งที่มีอิオน Ca^+ หรือ Ca^{2+} ในกรณีนี้ราบบว่าพลังงานโครงผลึก (lattice energy) ที่มากกว่าของเกลือ M^{2+} (เมื่อเทียบกับสารประกอบ M^+) สามารถนำไปหักล้างพลังงานที่ต้องใช้มากเป็นพิเศษในการดึงอิเล็กตรอนที่ 2 ออกจากอะตอมของอัลคาไลน์เออร์ทได้

คำถามที่อาจจะเกิดขึ้นตรงจุดนี้ก็คือ ในเมื่อพลังงานไอลเดรชันเพิ่มขึ้น สำหรับ Ca^{2+} มากกว่า Ca^+ สามารถทำให้อิオนที่มีประจุมากกว่าอยู่ด้วยได้ดีกว่าแล้ว ทำไมเราไม่พบเกลือที่มีอิオน Ca^{2+} ใน การเกิดสารประกอบของ Ca^{2+} เราจะต้องใช้พลังงานจำนวนหนึ่งเพิ่มขึ้นเท่ากับค่าพลังงานอิオโนในเชิงลำดับที่สามของแคลเซียม ปฏิกิริยา

ต้องการพลังงานสำหรับใช้ดึงอิเล็กตรอนออกจากเซลล์ที่มีอิเล็กตรอนเต็ม (เหมือน อาร์กอน) ของอิオน Ca^{2+} กระบวนการนี้ต้องใช้พลังงานอย่างมหาศาล ค่าพลังงาน อิオโนในเชิงลำดับที่สามของ Ca เท่ากับ 1181 kcal / mol พลังงานจำนวนนี้ไม่อาจจะหักล้าง ด้วย พลังงานไอลเดรชันของ Ca^{2+} แม้ว่าพลังงานไอลเดรชันของ Ca^{2+} จะมากกว่า Ca^{2+} ก็ตาม ด้วยเหตุนี้อิオน $\text{Ca}^{2+}(\text{aq})$ จึงอยู่ตัวมากกว่ามีพลังงานต่ำกว่า $\text{Ca}^+(\text{aq})$ คำอธิบายนี้ใช้ได้กับธาตุ ตัวอื่น ๆ ในหมู่ IIA ซึ่งจะมีเฉพาะ +2 เท่านั้น

หมู่ IIIA ธาตุในหมู่ IIIA จะมีค่าออกซิเดชันนั้มเบอร์ที่เสถียรมากกว่าหนึ่งค่า โดยเฉพาะพวกราดูหนัก ๆ ขณะที่อะลูมิเนียมจะมีค่า +3 เท่านั้น, ส่วนธาตุแกลเลียม อินเดียม และแทลเลียม จะมีทั้ง +1 (เสียอิเล็กตรอน 1 ตัวจากเซล P นอก) และ +3 (เสียอิเล็กตรอน ในเซลนอกทั้งหมด)

ค่าออกซิเดชันนั้มเบอร์ต่ำ จะเสถียรมากขึ้นเมื่อค่าอะตอมมิกนั้มเบอร์ของธาตุภายใน หมู่เพิ่มขึ้น เช่น Ga^{3+} จะเสถียรมากกว่า Ga^+ ในขณะที่ Tl^+ เสถียรกว่า Tl^{2+} แนวโน้ม เรื่องความเสถียรของค่าออกซิเดชันนั้มเบอร์สูงและต่ำจะยังคงมีอยู่ในหมู่ต่อ ๆ ไป ซึ่งผล

ปรากฏว่าพันธะ M-X จะมีความเสถียรน้อยลงเมื่อขนาดของอะตอมของโลหะใหญ่ขึ้นยันเป็นผลมาจากการไม่มีพลังงานเพียงพอที่จะชดเชยในการเกิดพันธะให้ได้พลังงานพอดีที่จะต้องใช้ใน การดึงอิเล็กตรอนเพิ่มขึ้นอีก

หมู่ IVA ในหมู่ IVA มีเพียง 2 ธาตุเท่านั้นที่จัดว่าเป็นโลหะอย่างแท้จริง คือ ดิบุกและตะกั่ว การจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนในชั้นนอกสุดเป็น s^2p^2 ออกซิเดชันนัมเบอร์ที่พบมี 2 ค่าคือ +2 และ +4 ความเสถียรของออกซิเดชันนัมเบอร์ +2 จะเพิ่มขึ้นจากบนลงล่างในหมู่เดียวกันแม้มีอนกับหมู่ IIIA ดังนั้นสารละลายของ Sn^{2+} จะถูกออกซิไดซ์กลาຍเป็น Sn^{4+} ได้ง่าย ตรงข้าม Pb^{2+} ไม่มีความโน้มเอียงที่จะถูกออกซิไดซ์เป็น Pb^{4+} ตามความเป็นจริง Pb^{4+} ค่อนข้างจะเป็นตัวออกซิไดซ์ที่ดีในสารละลายที่เป็นกรดทำให้ Pb^{4+} กลายเป็น Pb^{2+} ได้เสถียรกว่า จึงได้นำหลักการนี้ไปทำแบบเตอร์รีแบบต่อๆ กัน เช่นใช้ PbO_2 เป็น ตะโพด และใช้ Pb เป็น อะโนด ในสารละลายอิเล็กโตรไรล์ต์กรดซัลฟูริก (H_2SO_4) ซึ่งมีปฏิกิริยารวมดังนี้

หมู่ VA มีธาตุเพียงตัวเดียวที่เป็นโลหะที่แท้จริงคือ บิสมัทมีการจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนในชั้นนอกเป็น $6s^26p^3$ เมื่อมีอนกับธาตุที่อยู่ต่อนล่างของ 2 หมู่ ข้างหน้าที่กล่าวมาแล้วเกิดสารประกอบโดยมีออกซิเดชันนัมเบอร์ได้ 2 ค่า คือ +3 (เสียอิเล็กตรอนใน $6p$ ทั้ง 3 ตัว) และ +5 (เสียอิเล็กตรอน 2 ตัวใน $6s$ และ 3 ตัวใน $6p$) ในสภาพจริง ๆ ไม่มีอ่อน Bi^{4+} การพูดถึงออกซิเดชันนัมเบอร์ +5 ของ Bi เป็นการพูดตามผลการคำนวณค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เท่านั้น

ออกซิเดชันนัมเบอร์ค่าต่ำของ Bi จะเสถียรกว่าค่าสูง เมื่อมีอนกับธาตุที่อยู่ต่อนล่างของหมู่อื่น ๆ ตัวอย่างเช่น Bi_2O_3 จะเกิดได้ง่ายแต่ Bi_2O_5 จะเกิดได้ต้องใช้การออกซิไดซ์ที่รุนแรง เพราะเหตุว่าเตรียมยาก สารประกอบบิสมัทที่มีออกซิเดชันนัมเบอร์ +5 จึงมีอยู่เพียง 2-3 ชนิดเท่านั้น เช่น NaBiO_3 ซึ่งมีแนวโน้มที่ต้องการอิเล็กตรอนมากจึงเป็นตัวออกซิไดซ์ที่มีกำลังสูงมาก

3.6 ลักษณะโคลเวเลนต์ในพันธะอิออนิกของสารประกอบโลหะ

โดยทั่วไปเรามักจะคิดว่าสารประกอบระหว่างโลหะกับโลหะเป็นสารอิออนิก ซึ่งก็เป็นความจริง แต่อย่างไรก็ได้เราต้องจำไว้ว่าไม่มีพันธะที่เป็นอิออนิกบริสุทธิ์และสำคัญที่สุดก็คือมีการเปลี่ยนไปมาระหว่างพันธะอิออนิกกับโคลเวเลนต์ ในที่นี้จะได้พิจารณาองค์ประกอบบางประการที่ช่วยให้เราทำนายแนวโน้มความเป็นอิออนิก (หรือโคลเวเลนต์) ในสารประกอบต่าง ๆ

ความคิดพื้นฐานที่จะต้องทำความเข้าใจก็คือ หมอกอิเล็กตรอนที่ล้อมรอบอะตอม หรืออิออนเป็นสิ่งที่อ่อนและบิดเบี้ยวได้ง่ายเมื่อมีอิออนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ลองพิจารณาอิออน 2 ชนิดในรูปที่ 3.9 ก

รูปที่ 3.9 โพลาไรเซชันของอิออนลบโดยประจุบวกของอิออนบวก

- อิออนลบและอิออนบวกที่ยังไม่ได้เกิดโพลาไรเซชัน
- หมอกอิเล็กตรอนของอิออนลบบิดเบี้ยวไปเพื่อระอิ้อนบวก

ซึ่งอิออนบวกมีขนาดเล็กกว่าอิออนลบ เนื่องจากประจุบวกของมัน แคโทอิออน (cation) จึงมีแนวโน้มที่จะดึงหมอกอิเล็กตรอนแอนอิออน (anion) เข้าหาตัวมัน ทำให้อิเล็กตรอนกระจายออกดังรูปที่ 3.9 ข. กล้ายเป็นสิ่งที่มี 2 ข้อ เราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่าหมอกอิเล็กตรอนของแอนอิออนถูกโพลาไรซ์โดยแคಥอิออน

เมื่อแอนอิออนเกิดโพลาไรซ์ ความหนาแน่นของอิเล็กตรอนจะอยู่บริเวณระหว่างนิวเคลียสของอิออนหงส์สอง โพลาไรซ์ของแอนอิออนเป็นผลให้เกิดพันธะโคลเวเลนต์บางส่วน ปริมาณการเกิดโพลาไรเซชัน เป็นครึ่งของซึ่งดีกรีของความเป็นโคลเวเลนต์ในพันธะอิออนิก ข้อจำกัดในเรื่องนี้ก็คืออิเล็กตรอนของแอนอิออนถูกดึงไปหาแคಥอิออนมากจนกระแทกกับพันธะโคลเวเลนต์ชนิดไม่มีข้าวที่จุดนี้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโพลาไรเซชันของแอนอิออนก็คือ

ศักย์อ่อนนิกของแคทอิออน ซึ่งเป็นอัตราส่วนของประจุกับรัศมีของแคทอิออนเป็นการบอกความเข้มของประจุและแคทอิออนมีความเข้มของประจุสูงจะทำให้หมอกอิเล็กตรอนของอ่อนนิกเดียงบิดเบี้ยวได้มากกว่าแคทอิออนที่มีความเข้มของประจุน้อย

ค่าศักย์อ่อนนิก จะเพิ่มขึ้นเมื่อขนาดของแคทอิออนลดลง ตั้งนั้นอ่อนนิกที่มีขนาดเล็กจะทำให้แอนอ่อนนิกเดียงบิดเบี้ยวได้ดีกว่าอ่อนนิกที่มีขนาดใหญ่จากนี้ถ้าขนาดของแคทอิออนคงที่ การเพิ่มประจุก็จะทำให้เกิดผลเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาในหมู่เดียวกันจากบันลงล่างอ่อนนิกที่อยู่ตอนล่างจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ดังนั้นค่าศักย์อ่อนนิกจึงค่อยๆ ลดลง เช่นในหมู่ IA อ่อนนิก Li^+ จะเล็กมาก Na^+ จะใหญ่ขึ้น K^+ จะยิ่งใหญ่ขึ้นไปอีกเรื่อยๆ Li^+ จึงมีค่าศักย์อ่อนนิกสูงที่สุดในหมู่นี้ สามารถเกิดสารประกอบที่มีดีกรีของโคลเวเลนต์สูง ในบรรดาโลหะอัลคาไลด์วายกัน ลิตเทียมจะเป็นธาตุเดียวที่เกิดสารประกอบกับโมเลกุลของสารอินทรี (organic molecules) เรียกว่า organolithium compounds ซึ่งมีสมบัติคล้ายกับพวากสารโคลเวเลนต์ เช่น มีจุดหลอมเหลวต่ำหลายเท่าๆ กัน ที่ไม่มีข้าว ส่วนสารประกอบประเภทเดียวกันของโลหะอัลคาไลอื่นๆ จะแสดงความเป็นอ่อนนิกดีกว่า

ในหมู่ IIA ความเป็นโคลเวเลนต์จะมากขึ้น เพราะประจุของอ่อนนิกในหมู่นี้เพิ่มขึ้น ได้เคยกล่าวมาแล้วว่าสารประกอบของเบริลเลียมจะเป็นโคลเวเลนต์ การเกิดอ่อนนิก Be^{2+} จริงๆ จึงเป็นไปได้น้อยมาก เมื่อจะทำการอิเล็กโทรลิซิส BeCl_2 จะต้องใส่ NaCl ลงไปเป็นอิเล็กโทรไรล์ “ไม่ชั้นนั้น” BeCl_2 ที่หลอมเหลวจะไม่นำไฟฟ้า สารประกอบของแมกนีเซียมในหลายกรณีเหมือนกับสารประกอบของลิเทียม แมกนีเซียม เกิดสารประกอบ organo-magnesium ได้เหมือนกับ organolithium แสดงสมบัติเป็นสารโคลเวเลนต์อย่างไรก็ได้ Mg จะแตกต่างจาก Be ในข้อที่ว่ามีสารประกอบของแมกนีเซียมหลายอย่างเช่น ออกไซด์จะเป็นอ่อนนิกอย่างเด่นชัด ธาตุตัวอื่นๆ ในหมู่ IIA ที่อยู่ต่ำกว่าแมกนีเซียมลงไป จะแสดงสมบัติเป็นอ่อนนิก เนื่องจากมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีค่าศักย์อ่อนนิกลดลง ความเป็นโคลเวเลนต์ของสารที่อยู่ในตอนล่างๆ ของหมู่จะลดลง เช่นเดียวกับหมู่ IA

ผลของจำนวนประจุจะพบในสารประกอบเช่น SnCl_4 และ PbCl_4 ซึ่งมองในดอนแรก จะคิดว่าเป็นเกลือของแคโทอ่อน Sn^{4+} และ Pb^{4+} แต่ความจริงเป็นสารโคเวเลนต์ ตัวอย่าง เช่น สารทั้งสองเป็นของเหลวที่มีจุดหลอมเหลวต่ำ (จุดหลอมเหลวของ $\text{SnCl}_4 = -33^\circ\text{C}$, ของ $\text{PbCl}_4 = -15^\circ\text{C}$) เมื่อเทียบกับสารประกอบเดตระसีไลด์ของธาตุอื่นในหมู่ IVA เช่น CCl_4 (จุดหลอมเหลว = -23°C) SiCl_4 (จุดหลอมเหลว = -70°C) และ GeCl_4 (จุดหลอมเหลว = -49.5°C) ศักย์ออกอนิกที่สูงของอิออน $+4$ จะไปเพลาไวร์เรชแอนอิออน เช่น Cl^- จึงทำให้เกิดโมเลกุลที่มีพันธะโคเวเลนต์ขึ้นได้

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของความเป็นโคเวเลนต์ในแนวอนปั่ง โดยพิจารณาจากข่ายไปข้ามตามคาดจะพบว่า แคโทอ่อนมีข่านาดเล็กลงและมีประจุมากขึ้น เช่น Li^+ , Be^{2+} และ B^{3+} ไปเรื่อยๆ ดังนั้นศักย์ออกอนิกจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและดีกรีของความเป็นโคเวเลนต์จะเพิ่มตามไปด้วย เช่น LiCl จะเป็นอิออนิกที่สุด BeCl_2 เป็นโคเวเลนต์และจะพบไฮด์รัสตัวอื่นๆ ตามคาดที่ 2 ต่อไป เช่น BCl_3 , CCl_4 เป็นต้น

ในคาดที่ 3 แคโทอ่อนมีขนาดใหญ่กว่าในคาดตันๆ จึงแสดงความเป็นโคเวเลนต์มากขึ้น ตัวอย่าง เช่น NaCl และ MgCl_2 จะเป็นอิออนิกทั้งคู่และจะยังไม่เป็นโคเวเลนต์จนกระทั่งถึงหมู่ IIIA คือ AlCl_3 ซึ่งเป็นโคเวเลนต์อาจจะทำนายได้ว่าพันธะของแอนอิออนที่เกิดกับ Mg^{2+} จะเป็นอิออนิกน้อยกว่าที่เกิดกับ Na^+ จะเห็นได้จากสารประกอบ organo-magnesium เป็นโคเวเลนต์ขณะที่สารประกอบกับโซเดียมเป็นอิออนิก

ลักษณะการจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนในชั้นนอกของแคโทอ่อนจะมีผลต่อความสามารถของแคโทอ่อนที่จะโพลาไวร์ซึ่งอ่อนลับด้วยแคโทอ่อนที่มี 18 อิเล็กตรอน (n^2 , np^6 , nd^{10}) เหมือนแก๊ส惰性มีค่าศักย์ออกอนิกสูงกว่าพากอ่อนที่มีขนาดใกล้เคียงกันและมีประจุเท่ากัน แต่มีอิเล็กตรอนในชั้นนอกเป็น 8 เพียงอย่างเดียวที่เป็นชั้นนี้พระอาทิตย์จึงสามารถบังประจุที่นิวเคลียสที่เพิ่มขึ้นได้สมบูรณ์ ผลกระทบคือแคโทอ่อนที่มีการจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนเหมือนแก๊ส惰性จะส่งแรงดึงดูดของประจุบวกที่นิวเคลียสได้มากกว่าผลกระทบของประจุอ่อนที่มีอยู่จริง จึงทำให้หมอกอิเล็กตรอนของแอนอิออนบิดเบี้ยมากกว่าปกติ

ผลที่เกิดขึ้นนี้แสดงไว้ในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 จุดหลอมเหลวของโซเดียมคลอไรด์บางชนิด

ธาตุก้อนธาตุกรานสิชัน				ธาตุหลังธาตุกรานสิชัน			
M - Cl	ระยะห่าง (Å)	สารประ- กอน	จุดหลอม- เหลว (°C)	M - Cl	ระยะห่าง (Å)	สารประ- กอน	จุดหลอม- เหลว (°C)
Na-Cl	2.81	NaCl	800	Ag-Cl	2.77	AgCl	455
Rb-Cl	3.29	RbCl	715	Tl-Cl	3.31	TlCl	430
Ca-Cl	2.74	CaCl ₂	772	Cd-Cl	2.76	CaCl ₂	568
Sr-Cl	3.02	SrCl ₂	873	Pb-Cl	3.02	PbCl ₂	501
Mg-Cl	2.46	MgCl ₂	708	Hg-Cl	2.91	HgCl ₂	276
				Zn-Cl	2.53	ZnCl ₂	283
				Sn-Cl	2.42	SnCl ₂	246

จากตารางจะเห็นว่าพวกร่มีจุดหลอมเหลวสูงเป็นพวกร่มีพันธะอิออนิกจึงดูดกันอย่างแรง ในขณะที่สารอีกชุดหนึ่งมีจุดหลอมเหลวต่ำเนื่องจากมีพันธะโโคเวเลนต์แรงดึงดูดระหว่างโมเลกุลจึงอ่อนลง โดยนัยนี้ถ้าคิดหมายๆ ก็อาจจะใช้จุดหลอมเหลวของสารเป็นเครื่องนำพาพันธะของสารได้ คือ เมื่อจุดหลอมเหลวต่ำถึงความเป็นโโคเวเลนต์ของพันธะมีมากขึ้น แต่ก็ต้องยกเว้นพวกร่มोเลกุลยักษ์ (giant molecule) เช่น เพชรและคราฟท์ ซึ่งพวนี้เป็นโโคเวเลนต์แต่มีจุดหลอมเหลวสูงมาก

ขนาดแอนอิออนก็มีอิทธิพลมากเมื่อกีดพันธะโโคเวเลนต์กับแคโทอิออน กล่าวคือถ้าขนาดแอนอิออนใหญ่จะมีผลให้กีดพันธะโโคเวเลนต์ได้ง่ายหรือดีกว่า ขนาดของแอนอิออนที่เล็กกว่า เช่น แอนอิออนของพวกรเชไอล์ด ซึ่งไดแก่ F⁻, Cl⁻, Br⁻ และ I⁻ ถ้าเปรียบเทียบ

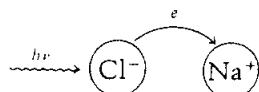
4 ชนิดแล้ว I^- มีขนาดใหญ่ที่สุด (เพราะอิเล็กตรอนตัวนอกสุดของเซลล์อยู่ห่างประจุบวก ในนิวเคลียสมาก จึงถูกดึงดูดเพียงเล็กน้อย อิเล็กตรอนกระจำตัวทำให้ขนาดอ่อนนิ่งเป็นได้ยาก) เมื่อ I^- รวมกับโลหะ (แคโทอิโอน) จึงทำให้เกิดพันธะโคเวเลนต์ได้ง่าย ได้ดีกว่า F^- , Cl^- และ Br^-

ในกรณีนี้อิบิยาได้ด้วยสีของสารประกอบซึ่งเกิดจากไฮไลต์รวมกับ Ag ดังตาราง ที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 สีของสารประกอบเงิน เอลิດ

สารประกอบ	สี	รัศมีของแอนอิโอน [$\text{\AA}$]
AgF	ขาว	1.36
AgCl	ขาว	1.81
AgBr	ครีม	1.95
AgI	เหลือง	2.16

สารประกอบอิโอนิกโดยทั่วไปไม่ดูดกลืนแสงจึงปรากฏว่ามีสีขาวหรือไม่มีสี เช่น NaCl เป็นผลึกไม่มีสี สารอิโอนิกจะดูดกลืนแสงที่มีความยาวคลื่นต่ำกว่าแสงสีขาว (visible light) คือแสงอุตตราไวโอลेट พลังงานที่ดูดกลืนเข้าไปจะทำให้อิเล็กตรอนกระโดดจากแอนอิโอนไปยังแคಥอิโอน เช่น

การดูดกลืนแบบความยาวคลื่นจากอุตตราไวโอลेट, สีรุ้ง (rainbow) ทำให้เกิดแบบการดูดกลืนแสงที่มีการถ่ายเทประจุขึ้น

ในขณะที่พันธะระหว่างโลหะกับโลหะมีความเป็นโคเวเลนต์มากขึ้น (ความหนาแน่นของอิเล็กตรอนเลื่อนจากแอนอิโอนไปยังแคಥอิโอน) พลังงานที่ต้องการใช้ในการถ่ายเทประจุจะลดลง ผลก็คือแบบการดูดกลืนจะเลื่อนไปยังแบบแสงสีขาว (visible region) การดูดกลืนแบบสีบางสีออกจากการแสงสีขาวทำให้มองเห็นเป็นสีอื่นได้

ความเข้มของสีในสารประกอบ (โดยเฉพาะของธาตุที่ไม่ใช่ทรานสิชัน) สามารถใช้เป็นเครื่องวัดความแรงของพันธะโคเวเลนท์ในพันธะระหว่างโลหะกับอลูมิเนียมได้ ในบรรดาไฮล์ดของเงินจะพบว่าเมื่อแอนอิโอนมีขนาดใหญ่ขึ้น สารประกอบจะมีสีเข้มขึ้นซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นโคเวเลนต์มากขึ้นในพันธะ Ag - X

ยังมีความสัมพันธ์ที่คล้ายคลึงกันระหว่างความเป็นอิโอนิกกับขนาดของแอนอิโอนถ้าเราเปรียบเทียบรัศมีของแอนอิโอนในออกไซด์ของโลหะ ($r_o^{2-} = 1.40 \text{ \AA}$) และชัลไฟฟ์ของโลหะ ($r_s^{2-} = 1.84 \text{ \AA}$) สารประกอบทั้งสองชนิดนี้ ได้แก่ Na_2O และ Na_2S ซึ่งไม่มีสีแต่กับอะลูมิเนียมพบว่า Al_2O_3 มีสีขาว ขณะที่ Al_2S_3 มีสีเหลือง เป็นการชี้ให้เห็นว่ามีความเป็นอิโอนิกสูงในออกไซด์ นอกจากนั้นยังใช้จุดหลอมเหลวเป็นเครื่องสนับสนุนได้อีกด้วย Al_2O_3 มีจุดหลอมเหลว = 2045°C ขณะที่ $\text{Al}_2\text{S}_3 = 1100^\circ\text{C}$ ตัวอย่างเพิ่มเติมคือ Al_2O_3 ในตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 สมบัติของออกไซด์ของโลหะบางชนิดและชัลไฟฟ์ของโลหะบางชนิด

ออกไซด์ของโลหะบางชนิด			ชัลไฟฟ์ของโลหะบางชนิด		
	สี	จุดหลอมเหลว (°C)		สี	จุดหลอมเหลว (°C)
Al_2O_3	ขาว	2045	Al_2S_3	เหลือง	1100
Ga_2O_3	ขาว	1900	Ga_2S_3	เหลือง	1255
Sb_2O_3	ขาว	656	Sb_2S_3	เหลือง-แดง	550
Bi_2O_3	เหลือง	860	Bi_2S_3	น้ำตาล-ดำ	685 ลาย
SnO_2	ขาว	1127	SnS_2	เหลือง	882
ZnO	ขาว	1975	ZnS	ขาว	1850

สำหรับแอนอิโอนที่มีขนาดคงที่จะมี โพลาไรเซชัน เพิ่มขึ้นถ้าประจุของแอนอิโอนเพิ่มขึ้น เราสามารถเปรียบเทียบได้จากสารประกอบคลอร์ไรด์ ($r = 1.81 \text{ \AA}$) และชัลไฟฟ์ ($r = 1.84 \text{ \AA}$) ในตารางที่ 3.6 Cl^- (เป็นแอนอิโอนมีประจุ -1) และ S^{2-} (เป็นแอนอิโอนมีประจุ -2)

ตารางที่ 3.6 สีของคลอไรด์และชัลไฟด์ของโลหะ

คลอไรด์ ($r = 1.81 \text{ \AA}$)		ชัลไฟด์ ($r = 1.84 \text{ \AA}$)	
AgCl	ขาว	Ag_2S	ดำ
CuCl	ขาว	Cu_2S	ดำ
AuCl	เหลือง	Au_2S	น้ำตาล-ดำ
CdCl_2	ขาว	CdS	เหลือง
HgCl_2	ขาว	HgS	ดำหรือแดง ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของผลีก
PbCl_2	ขาว	PbS	ดำ
SnCl_2	ขาว	SnS	ดำ
AlCl_3	ขาว	Al_2S_3	เหลือง
GaCl_3	ขาว	Ga_2S_3	เหลือง
BiCl_3	ขาว	Bi_2S_3	น้ำตาล-ดำ

สารประกอบชัลไฟด์จะมีสีเข้มกว่าคลอไรด์ของโลหะชนิดเดียวกัน จึงเป็นเครื่องชี้ว่าสารประกอบซึ่งแอนอ่อนมีประจุมากกว่าจะเป็นโคเวเลนต์มากกว่า เราจะพบด้วยว่าโดยทั่ว ๆ ไป โลหะชัลไฟด์ส่วนมากยกเว้นโลหะอัลคาไลและอัลคาไลน์யอร์ทจะมีสีเข้มอันแสดงถึงความเป็นโคเวเลนต์ของพันธะ

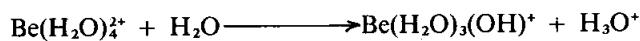
การเกิดสีของสารประกอบจะพบได้ในชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อโลหะเงินหมองลงเนื่องจากทำปฏิกิริยากับ H_2S ในอากาศเป็น Ag_2S , H_2S ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไป เกิดจากการถ่ายตัวของสารอินทรีย์นี้ยังทำให้สีทาซึ่งเป็นสารตะกั่วเกิดดำด้วย สารที่มีสี $\text{Pb}_3(\text{OH})_2(\text{CO}_3)_2$ ที่เรียกว่าตะกั่วขาวจะทำปฏิกิริยากับ H_2S เกิดเป็น PbS ที่มีสีดำ

จากความจริงที่สารประกอบเหล่านี้หลายตัวที่มีสีสะดุกดำทำให้มีการนำมาใช้ประโยชน์ตลอดสมัยโบราณตั้งแต่ตัวอย่างเช่น สีเหลืองสดของ CdS ในธรรมชาติและสีแดง (vermillion) ของ HgS ใช้เป็นตัวสี (pigment) ในสีน้ำมันที่จิตรกรใช้เมื่อไม่นานมานี้ได้มีการค้นพบแท่งสีดำของ PbS จำนวนมากที่ใช้ทาขอบตา (mascara) จากหลุมฝังศพโบราณของชาวอียิปต์

3.7 ไฮโดรลิซิส (Hydrolysis)

เมื่ออิโอนของโลหะ (M^{n+})- ออยู่ในน้ำ อิโอนของโลหะจะถูกห้อมล้อมด้วยโมเลกุลของน้ำ โดยน้ำจะหันข้ามที่เป็นลบเข้าหาอิโอนน้ำของโลหะ ประจุบวกของอิโอนจะรบกวนหมอกอเล็กตรอนที่ล้อมรอบนิวเคลียสของออกซิเจนในโมเลกุลของน้ำ ทำให้เพิ่มความเป็นโคเวเลนต์ของพันธะ $M^{n+} - \text{OH}$ ความหนาแน่นของอิเล็กตรอนที่ถูกดึงมาสู่พันธะ $M - \text{O}$ นี้มีแนวโน้มว่ามาจากพันธะ $\text{O} - \text{H}$ ของน้ำ ผลทำให้อะตอมของ H เป็นบากมากขึ้นและหลุดออกจากไปเป็น H^+ ง่ายขึ้น ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า ไฮโดรลิซิส จะเห็นได้ว่าปริมาณการเกิดไฮโดรลิซิสขึ้นอยู่กับปริมาณประจุที่ย้ายจากพันธะ $\text{O} - \text{H}$ ไปยังพันธะ $M - \text{O}$ อย่างไร ก็ด้วยความเป็นโคเวเลนต์ที่เกิดขึ้นในพันธะ $M - \text{O}$ จะตัดสินได้ด้วยค่าศักย์อิโอนิกของอิโอนน้ำ กด้วยเหตุนี้แนวโน้มของ $\text{M}(\text{H}_2\text{O})_n^{n+}$ ที่จะเสียprotoon (เข่น แนวโน้มของอิโอนน้ำที่จะถูกไฮโดรไลซ์) จะมากสำหรับอิโอนที่มีศักย์อิโอนิกสูง

จากความจริงนี้จะเห็นได้ว่าอิโอนในหมู่ IIA และ IIIA ส่วนใหญ่ไม่มีแนวโน้มที่จะถูกไฮโดรไลซ์ ส่วนธาตุเบรลเลียมเป็นข้อยกเว้น เพราะว่ามีขนาดเล็กและประจุสูงจึงมีค่าศักย์อิโอนิกสูง เกลือ เบรลเลียม เมื่อละลายน้ำจึงมีฤทธิ์เป็นกรด ดังสมการ

อิโอนของโลหะในหมู่ IIIA, IVA และ VA เกือบทั้งหมดจะเกิดไฮโดรลิซิสอย่างเห็นได้ชัด การเกิดไฮโดรลิซิสของ Al^{3+} ซึ่งน่าจะอยู่ในรูปของ $\text{Al}(\text{H}_2\text{O})_6^{3+}$ ธาตุที่อยู่ด้านกว่า Al ในส่วน +3 จะมีโครงสร้างแบบ pseudonoble gas จึงมีค่าศักย์อิโอนิกสูงเหมือน Al^{3+} ผลทำให้ Ga^{3+} , In^{3+} และ Tl^{3+} มีแนวโน้มที่จะเกิดไฮโดรลิซิสได้อย่างกว้างขวางด้วย ส่วน

อิอ่อนของธาตุเหล่านี้ในสภาพ +1 จะถูกไฮโดรไลซ์ได้น้อยกว่าเพราเมค่าศักย์อิอ่อนก็ต่ำกว่าซึ่งจะเป็นจริงเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง Tl^+ กับ Tl^{3+} ส่วน Ga^+ และ In^+ ไม่มีอยู่จริงในสารละลายนองน้ำจึงได้แต่เพียงคาดหวังเท่านั้น

สารละลายนองโลหะในหมู่ VA จะเกิดไฮโดรლิซเซ่นเดียวกัน สารละลาย $Sn(II)$ จะเกิดไฮโดรლิซได้มากและ Pb^{2+} ซึ่งมีค่าศักย์อิอ่อนน้อยกว่า Sn^{2+} เนื่องจากมีขนาดใหญ่กว่าจะถูกไฮโดรไลซ์ได้พอประมาณ อิอ่อนของโลหะในหมูนี้เมื่อมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์สูงขึ้นจะถูกไฮโดรไลซ์ได้ดีขึ้น ส่วนธาตุในหมู่ VA เราจะพบ Bi^{3+} ซึ่งมีประจุสูงจึงถูกออกซิเดซ์ได้ดี ในกรณีนี้ พบร่วางกิจ BiO^+ (เรียก bismuthyl ion) ดังปฏิกิริยา

BiO^+ เป็นผลจากการเกิดไฮโดรლิซโดยรุนแรงมากจนโปรดอน 2 ตัว ของโมเลกุลน้ำหลุดออกไป เราจะพบอิอ่อนในลักษณะนี้อีกในเรื่องชาตุกรานสิชันเมื่ออิอ่อนมีประจุสูงและมีค่าศักย์อิอ่อนสูง

3.8 กํงโลหะและอโลหะ

สารประกอบของธาตุกํงโลหะ ส่วนใหญ่เกิดจากธาตุกํงโลหะรวมตัวกับอโลหะไม่ว่าจะอยู่ในสภาพเป็นโมเลกุล เช่น SiO_2 หรือเป็นออกโซแอนอิอ่อน (oxoanion) อย่างที่พบในพวากซิลิกาต่าง ๆ ในการรวมตัวกันเป็นสารประกอบนี้ธาตุกํงโลหะมีอิเล็กโตรเนกติกิตติ์ต่ำกว่าอโลหะ ธาตุกํงโลหะจึงมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นบวก การแยกธาตุกํงโลหะออกมานั้นเป็นอิสระ จึงต้องใช้สารประกอบของธาตุกํงโลหะมาทำปฏิกิริยาเริดักชัน โดยปกติจะใช้คาร์บอนหรือไฮโดรเจนเป็นตัวเริดิวาร์ ตัวอย่างเช่น บอรอน เตรียมได้โดยผ่านของผสมระหว่างไอของ BCl_3 กับแก๊สไฮโดรเจนไปบน乩หินที่ร้อน ซึ่งจะเกิดปฏิกิริยาดังนี้

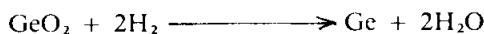
ส่วนธาตุซิลิคอนเตรียมได้โดยการเผา SiO_2 กับคาร์บอนในเตาไฟฟ้าจะเกิดปฏิกิริยาดังนี้

ปฏิกิริยานี้ต้องใช้อุณหภูมิสูงกว่า 3000°C (ถ้าอุณหภูมิต่ำกว่านี้ปฏิกิริยาจะย้อนกลับ)

ชาตุกิ่งโลหะอื่น ๆ อาจเตรียมได้โดยเผาออกไฮด์ริดของมันกับคาร์บอนหรือไฮโดรเจน

เช่น

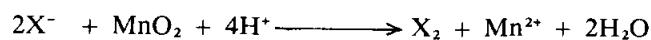
ในสภาพที่บริสุทธิ์มาก ๆ ซิลิคอนและเจอร์เมเนียมสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ทำทรานซิสเตอร์และอุปกรณ์หน่วยนำทางแสง (photoconduction devices) โดยอาศัยการย่อส่วนของรังสีแผ่นซิลิคอนที่บางเบา ทำให้สามารถสร้างคอมพิวเตอร์ที่sslับชั้นช้อนแต่เม็ดขนาดเล็กสำหรับบังคับ咽นาอุปกรณ์และจราจรนำวิถีต่าง ๆ สร้างเครื่องมือคำนวนขนาดเล็ก และกล้องถ่ายรูปที่มีเครื่องปรับอัตโนมัติ

โลหะจะแตกต่างจากโลหะและกิ่งโลหะคือไม่มีวิธีเตรียมทั่วไป เพราะโลหะบางชนิด เช่น แก๊สมีตระภูลจะไม่รวมตัวกับสารได้ ในธรรมชาติ ในขณะที่โลหะอื่น ๆ พบรังสีในสภาพเป็นสารประกอบและอิสระ เช่น ในบรรยายความเมืองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ในไฮเดรเจน (ประมาณ 80%) และออกซิเจน (ประมาณ 20%) ในขณะเดียวกันทั้งในไฮเดรเจนและออกซิเจน ก็พบอยู่เป็นจำนวนมากในสภาพของสารประกอบด้วย แหล่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของสองชาตุนี้ก็คือ อากาศ นอกจากนี้บรรยายคัณเป็นแหล่งสำคัญของแก๊สมีตระภูลอีกด้วย เมื่อมีอยู่ในปริมาณน้อยมากก็ตาม แก๊สมีตระภูลทั้งหมด (ยกเว้นอีเลี่ยมและเรดอน) เตรียมได้จากอากาศ อีเลี่ยมพบในแหล่งแก๊สไฮโดรเจน โดยอนุภาคแอลฟ่าซึ่งเกิดจากการสลายตัวของชาตุกัมมันตรังสี เช่น ยูเรเนียมจะจับอิเล็กตรอนไว้แล้วกลายเป็นอีเลี่ยม ส่วนเรดอนนั้นเป็นชาตุกัมมันตรังสีเกิดจากการสลายตัวของชาตุกัมมันตรังสีที่หนักกว่าและเรดอนก็จะสลายตัวต่อไปเป็นชาตุอื่น ดังนั้น เรดอนจึงมีอยู่ในธรรมชาติน้อยมาก

กำมะถันและคาร์บอนเป็นธาตุที่พบในธรรมชาติทั้งในสภาพอิสระและเป็นสารประกอบ เช่น ในสภาพของสารประกอบกำมะถันเกิดเป็นพากชัลเฟต (ตัวอย่างเช่น BaSO_4 , $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) และชัลไฟร์ (เช่น FeS_2 , CuS , HgS , PbS , ZnS) ส่วนในสภาพอิสระกำมะถันมีอยู่ได้ในเป็นจำนวนมาก วิศวกรชื่อ Herman Frasch ได้พัฒนาวิธีขุดกำมะถันขึ้นมาใช้ในปีค.ศ. 1890 เรียกว่า Frasch process โดยการอัดฉีดน้ำที่ร้อนมากๆ ภายใต้ความดันลงไปยังแหล่งของกำมะถันใต้ดิน ทำให้กำมะถันหลอมเหลว แล้วอัดอากาศลงไปเพื่อทำให้ของผสมของน้ำและกำมะถันกลอยเป็นฟองลอยขึ้นสู่ผิวน้ำ กำมะถันปริมาณมหาศาลที่ได้จาก Frasch-process นี้ ถูกนำมายังโรงงานอุตสาหกรรมเคมีที่สำคัญ เช่น การผลิตกรดชัลฟูริก เป็นต้น

สำหรับcarbon สารประกอบที่เกิดในธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ คาร์บอนเนต เช่น หินปูน (CaCO_3) ส่วนในสภาพอิสระcarbon พบอยู่ใน 2 รูป คือ เพชรและแกรไฟร์

อะโลหะรวมตัวกันสองไดเดียว ๆ กับการรวมตัวกับโลหะ เมื่อร่วมตัวกับโลหะ จะมีออกซิเดชันนัมเบอร์เป็นลบ ฉะนั้นการจะให้ไดอะโลหะในสภาพอิสระจึงต้องใช้ปฏิกิริยาออกซิเดชัน ตัวอย่างเช่น เอโลเจน Cl_2 , Br_2 และ I_2 สามารถเตรียมได้สะดวกในห้องปฏิบัติการโดยออกซิไดร์เกลือเอไอล์ด้วยตัวออกซิไดร์ เช่น MnO_2 ในสารละลายกรด ดังสมการ

เมื่อ $\text{X} = \text{Cl}, \text{Br}$ หรือ I

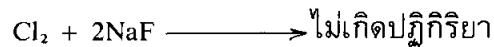
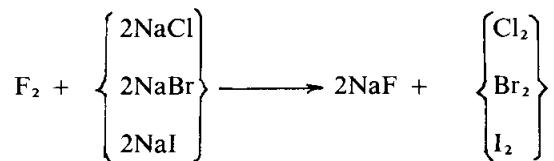
คลอรินเป็นสารที่มีความสำคัญมากในทางอุตสาหกรรมและได้มีการผลิตขึ้นเป็นจำนวนมาก (ประมาณ 10 ล้านตันต่อปี) โดยวิธีอิเล็กโทรลิซของ NaCl ทั้งในสภาพหลอมเหลวและเป็นสารละลาย คลอรินใช้มากในการทำน้ำให้สะอาดและการผลิตไวนิลคลอไรด์ (Vinyl chloride) สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมไวนิลพลาสติก

พากเอโลเจนเองยังเป็นตัวออกซิไดร์ในปฏิกิริยาแทนที่ได้ ซึ่งแนวโน้มในการรับอิเล็กตรอนจะค่อย ๆ ลดลงจากธาตุตัวบามายังธาตุตัวล่างของหมู่ และความสามารถที่จะเป็นตัวออกซิไดร์ก็จะลดลงตามไปด้วย จะพบว่า reduction potential ดังตารางที่ 3.7 จะลดลงตามลำดับจากฟลูออรีนถึงไอโอดีน ด้วยเหตุนี้ธาตุเอโลเจนที่อยู่ข้างบนจึงเป็นตัวออกซิไดร์

ตารางที่ 3.7 Reduction potential ของเอโอลเจน

ปฏิกิริยา	$E^\circ(V)$
$F_2 + 2e^- \rightleftharpoons 2F^-$	2.87
$Cl_2 + 2e^- \rightleftharpoons 2Cl^-$	1.36
$Br_2 + 2e^- \rightleftharpoons 2Br^-$	1.09
$I_2 + 2e^- \rightleftharpoons 2I^-$	0.54

ที่ดีกว่า ธาตุที่อยู่สูงกว่าในหมู่ VIIA จะแทนที่ธาตุที่อยู่ต่ำกว่าในสารประกอบธาตุคู่กับโลหะได้ เช่น F_2 จะแทนที่ Cl^- , Br^- และ I^- ขณะที่ Cl_2 จะแทนที่ได้เฉพาะ Br^- และ I^- แต่จะแทนที่ F^- ไม่ได้ ดังนี้

ความสัมพันธ์เกี่ยวกับอัตราการออกซิเดชันของเอโอลเจนนี้ได้นำไปใช้ในการเตรียม ไบร์นในทำการค้า ไบร์นจะถูกแยกออกจากน้ำทะเลและนำเข้ามาจากบ่อลึก ๆ โดยการผ่าน คลอรินแล้วตามด้วยอากาศลงมาในสารละลายที่เป็นของเหลว Cl_2 จะออกซิเดชัน Br^- เป็น

Br_2 และอากาศจะพา Br_2 ซึ่งกล้ายเป็นไอออกมารจากสารละลาย บอร์มีนจะใช้เป็นตัวเริ่มต้น เตรียมเอทิลีนบอร์ไมต์ ($\text{C}_2\text{H}_5\text{Br}_2$) ซึ่งใช้เติมเป็นสาร “antiknock” ของน้ำมันเบนซิน (gasoline) ร่วมกับเตตระเอทิลเลต $[\text{Pb}(\text{C}_2\text{H}_5)_4]$

ในระหว่างเกิดการสันดาปบอร์มีนจะรวมตัวกับตะกั่วเกิดเป็นสารที่ระเหยง่าย คือ- PbBr_2 ออกมาพร้อมกับไอเสีย ถ้าไม่มีเอทิลีนบอร์ไมต์จะเกิดตะกั่วตกค้างอยู่ในเครื่องยนต์

ฟลูออรีนเป็นตัวออกซิไดซ์ที่แรงที่สุดจึงไม่สามารถจะเตรียมได้โดยปฏิกิริยาการแทนที่ดังกล่าวมาแล้ว แต่สามารถเตรียมได้โดยวิธีอิเล็กโทรลิชิส (electrolytic oxidation) เท่านั้น กระบวนการนี้จะต้องทำในที่ที่ไม่มีน้ำเพาะน้ำภูกออกซิไดซ์ได้ง่ายกว่าฟลูอิร์ด อ่อนนุ่ม ถ้ามีน้ำอยู่ด้วยปฏิกิริยาจะเป็นดังนี้

แทนที่จะเกิดเป็นดังนี้

ในการปฏิบัติจริงใช้ของผสมที่หลอมเหลวระหว่าง KF และ HF ซึ่งมีจุดหลอมเหลวต่ำกว่า KF ตามลำพัง มาทำอิเล็กโทรลิชิส จะได้ H_2 ที่คงทนและ F_2 ที่อะโนด

นอกจากนี้โลหะยังสามารถแยกออกจากการประกอบของมันได้โดยปฏิกิริยาเดักชัน ถ้าโลหะนั้นปราศจากอยู่ในรูปที่มีออกซิเดชันนั้มเบอร์เป็นบวก เช่น พอสฟอรัสสามารถเตรียมได้จากฟอสเฟต เช่น $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ ซึ่งฟอสฟอรัสในสูตรนี้มีออกซิเดชันนั้มเบอร์เป็น +5 ในกรณีนี้ $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ จะถูกเ pare รวมกับของผสมของคาร์บอนและ SiO_2 (กราย) ดังนี้

ในปฏิกิริยานี้ SiO_2 จะรวมตัวกับแคลเซียมเพราเซาร์บอนจะรีดิวซ์ SiO_2 ได้จะต้องใช้อุณหภูมิสูงมาก (สูงกว่า 3000°C) จะนั้นจึงมีแต่ฟอสฟอรัสเท่านั้นที่จะถูกรีดิวซ์ออกมานะ

3.9 โครงสร้างโมเลกุลของโลหะและกําลังโลหะ

โดยปกติเมื่ออะตอมทำปฏิกิริยากันไม่ว่าจะเป็นแบบไฮด์รอกตอนร่วมกันหรือถ่ายเท อิเล็กตรอนแก่กันก็ตาม อะตอมจะพยายามจัดอิเล็กตรอนให้เหมือนกันแก่สิ่งที่มีตระกูล อะโลหะ

และกึ่งโลหะ ยกเว้นแก๊สมีตระกูล มีชลนอกรังไม่สมบูรณ์คือมีอิเล็กตรอนไม่ครบอ กเตต (octet) ดังนั้นอะตอมเหล่านี้จึงมีการรวมตัวกันจนมีการจัดอิเล็กตรอนเหมือนกับแก๊สมีตระกูล เช่น อะตอมของไฮโดรเจนรวมตัวกันเป็น H_2 เพื่อให้อะตอมของไฮโดรเจนแต่ละอะตอม มีการจัดอิเล็กตรอนเหมือนของ He

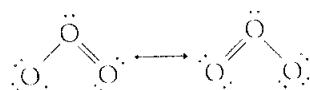

ในทำนองเดียวกัน อะตอมของโลหะและกึ่งโลหะอื่น ๆ ตั้งแต่ 2 อะตอมขึ้นไปก็ อาจรวมตัวกันเพื่อให้มีโครงสร้างแบบแก๊สมีตระกูลได้

โครงสร้างโมเลกุลที่ซับซ้อนของโลหะและกึ่งโลหะนั้น เพราะเนื่องจากธาตุในควบคุมที่สอง ได้แก่ คาร์บอน ในไฮโดรเจน และออกซิเจน สามารถเกิดพหุพันธะ (multiple bond) ได้โดยการซ้อนทับกันของ p -ออร์บิโตลที่อยู่ใกล้กัน (พันธะคู่, พันธะสาม $p\pi - p\pi$) สำหรับธาตุในควบคุมที่ 3 และควบคุมที่ 4 ต่อไปแนวโน้มที่จะเกิดพหุพันธะมีลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เมื่อขนาดของอะตอมใหญ่ขึ้นโอกาสที่อะตอมจะเข้าใกล้กันจน p -ออร์บิโตลซ้อนทับกันได้ จะน้อยลง พหุพันธะ $p\pi - p\pi$ (พันธะคู่, พันธะสาม $p\pi - p\pi$) จึงเกิดได้ยาก แต่จะเกิดพันธะเดี่ยว 2 พันธะ หรือ 3 พันธะ จึงสรุปได้ว่าธาตุในควบคุมที่สองสามารถเกิดพหุพันธะได้ดี ส่วนธาตุในควบคุมที่ 4 ไปเมื่อแนวโน้มที่จะเกิดพันธะเดี่ยวมากกว่า ปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ชัดเจนเมื่อเราพิจารณาโครงสร้างของธาตุที่อยู่ในสภาพอิสระ

ธาตุบางธาตุในควบคุมที่สองจะเกิดเป็นโมเลกุลชนิดอะตอมคู่ (diatomic molecule) ที่เสถียร เช่น N_2 , O_2 และ F_2 ซึ่งธาตุทั้งสามนี้เวลน์เซลของอะตอมจะสมบูรณ์โดยการแชร์ อิเล็กตรอนกัน 3, 2, และ 1 คู่ ตามลำดับ โดยในไฮโดรเจนและออกซิเจนมีการใช้พันธะ $p\pi - p\pi$ ด้วย

สำหรับออกซิเจน นอกจากจะเกิดโมเลกุลที่เสถียรในรูปของ O_2 แล้วยังเกิดโมเลกุลที่ว่องไวต่อปฏิกิริยามากในรูปของ O_3 ที่เรียกว่า โอโซนได้ออกด้วย ซึ่งอาจเป็นสูตร โครงสร้างแสดงเร旌แนนซ์ไฮบริดได้ดังนี้

โมเลกุลของโอโซนไม่เสถียร (ดูได้จากพลังงานที่คูดกลืนเข้าไปในการเกิด O₃ จาก O₂, $\Delta H_r = +34 \text{ kcal/mol}$) สามารถเตรียมได้โดยผ่านประกายไฟฟ้าเข้าไปใน O₂. จะมีกลิ่นฉุนของโอโซนเกิดขึ้นในเครื่องไฟฟ้านั้น นอกจากนี้โอโซนยังเกิดได้ปริมาณเล็กน้อยในบรรยายอากาศชั้นสูง ๆ เมื่อ O₂ ถูกรังสีอุตตราไวโอลे�ตจากแสงอาทิตย์ โอโซนที่มีอยู่ในบรรยากาศชั้นสูง ๆ นั้นช่วยกันไม่ให้มนุษย์และสัตว์ถูกแสงอุตตราไวโอลे�ตซึ่งเป็นอันตรายมากเกินไป เมื่อไม่กี่ปีมานี้ ได้มีการตั้งตระหนกเกี่ยวกับสารที่เป็นตัวกรະตุนแก่จรวดจำพวกคลอรอฟลูออโรคาร์บอน เช่น CCl₂F₂ เกิดปฏิกิริยากับโอโซนเป็นการทำลายชั้นของโอโซนในบรรยายอากาศให้หมดไป

ปัจจุบันเชื่อว่าโอโซนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งของหมอกควันที่เกิดจากสารเคมีกับแสง (photochemical smog) เป็นเหตุให้อากาศเกิดมลพิษชนิดหนึ่งโดยเกิดร่วมกับการใช้เครื่องยนต์ที่สันดาปภายใน

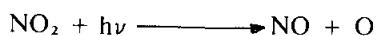
เมื่อเครื่องยนต์ทำงานมันจะปล่อยของผสมของแก๊สต่าง ๆ ออกมาย่างท่อไอเสียซึ่งมีไฮดรคาร์บอนจากเชื้อเพลิงที่เผาไหม้ไม่หมดและ NO จำนวนเล็กน้อยที่เกิดจากปฏิกิริยาของซีเดชันของ N₂ ในอากาศ ขั้นตอนในการเกิดหมอกควันเชื่อว่าเป็นดังนี้

1. การเกิดออกซิเดชันของ NO โดยออกซิเจนในอากาศ

เมื่อเกิดหมอกควันที่มีดีทีบีในเมืองใหญ่ ๆ อาจจะเห็นสีน้ำตาลของ NO₂ และอาการระคายเคืองเนื้องจาก NO₂ ผ่านเข้าจมูกหรือปอด

2. Photochemical reaction ซึ่งเกิดจากโมเลกุลของ NO₂ คูดกลืนโฟตอน (พลังงาน = $h\nu$)

3. ปฏิกิริยาของออกซิเจนที่เป็นอะตอมกับโมเลกุลของออกซิเจนเป็นโอโซน

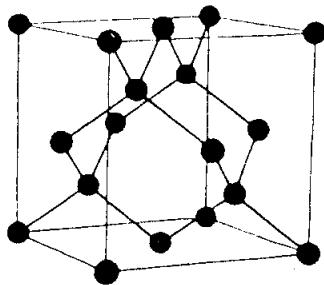
4. ปฏิกิริยาอีกหลายอย่างเนื่องจากไฮโดรคาร์บอนทำปฏิกิริยากับ O₃ และในโตรเจนออกไซด์ทำให้เกิดผลผลิตต่าง ๆ ที่ไม่เป็นที่ต้องการ สมบูติเฉพาะของหมอกควันที่เกิดจากสารเคมีกับแสง (photochemical smog) คือสมบูตในการออกซิไดซ์ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ O₃ มีความเข้มข้นสูงขึ้น

อำนาจการออกซิไดซ์ของโอโซนถูกนำมาใช้เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการทำน้ำดื่มให้บริสุทธิ์แทนวิธีใช้คลอริน ซึ่งพบว่าคลอรินในน้ำดื่มสามารถเกิดสารประกอบคลอรินกับสารประกอบอินทรีย์บางชนิด ซึ่งมีอยู่ปริมาณเล็กน้อยในน้ำ และกลัวกันว่าในระยะยาวความเป็นพิษเนื่องจากสารประกอบคลอรินนี้อาจจะเกิดขึ้น สถานการณ์เช่นนี้สามารถหลีกเลี่ยงได้เมื่อใช้โอโซนมา代替คลอริน

การที่ธาตุหนึ่งเกิดปรากฏได้มากกว่าหนึ่งรูป จะโดยเนื่องมาจากมีโครงสร้างโมเลกุลแตกต่างกันอย่างเช่น O₂ และ O₃ หรือว่า เนื่องมาจากอะตอมหรือโมเลกุลจัดเรียงตัวในของแข็งต่างกันก็ตาม ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า อันยูรูป (allotropism) นอกจากออกซิเจนแล้วโลหะอื่น ๆ ก็เกิดอันยูรูปได้มาก เช่น กำมะถัน คาร์บอน เป็นต้น การเกิดอันยูรูปไม่จำกัดเฉพาะโลหะเท่านั้น โลหะก็เกิดได้ เช่น ดิบุกจะเกิดโครงผลึกของโลหะที่อุณหภูมิสูงแต่ที่อุณหภูมิต่ำจะเกิดโครงผลึกของโลหะ เป็นต้น

ย้อนกลับมาพิจารณาถึงการบอนซึ่งเป็นธาตุที่อยู่ในควบคุมที่สองอีกรึหนึ่ง จะพบว่า การบอนจะต้องแชร์อิเล็กตรอนหักสีตัวร่วมกับธาตุอื่นจึงจะทำให้มีอิเล็กตรอนครบออกเตต คาร์บอนไม่อาจเกิดพันธะสี่ (quadruple bond) ได้และ C₂ ก็ไม่มีอยู่ด้วยที่ภาวะปกติ แต่อย่างไรก็ตาม คาร์บอนก็อาจจะทำให้มีอิเล็กตรอนครบออกเตตได้ 2 ทางด้วยกันและทำให้เกิดอันยูรูปของคาร์บอนได้ 2 รูป คือ เพชรกับแกรไฟต์

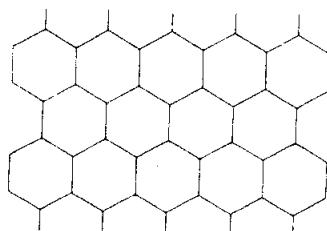
เพชรซึ่งเป็นอันยูรูปหนึ่งของคาร์บอนนั้น คาร์บอนแต่ละอะตอมจะเกิดพันธะโคเวเลนต์กับคาร์บอนอื่นอีก 4 อะตอมซึ่งอยู่ที่มุมของรูปเตตระหีดron และแต่ละอะตอมของคาร์บอนที่มุมของเตตระหีดron ก็จะเกิดพันธะกับคาร์บอนอื่นอีก 3 อะตอม และเกิดเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ดังรูปที่ 3.10

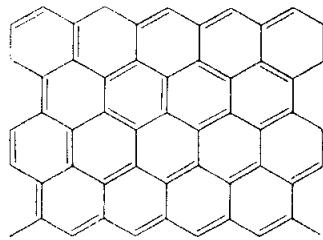
รูปที่ 3.10 โครงสร้างของเพชร

ในวิธีการเช่นนี้โครงสร้างของเพชรจึงมีลักษณะเป็นตาข่ายสามมิติซึ่งประกอบด้วยอะตอมของคาร์บอนจำนวนมากหลายต่อ กันด้วยพันธะโคลเวเลนต์เป็นโมเลกุลใหญ่มาก ถ้าจะทำให้ผลึกของเพชรแตกออกก็จะต้องท้าลายพันธะโคลเวเลนต์จำนวนมากในโมเลกุลของเพชรนั้นเอง เพชรจึงมีความแข็งมาก

คาร์บอนอิกอันยูรูปหนึ่งคือ แกรไฟต์ มีอะตอมของคาร์บอนเกิดพันธะกันเป็นวงแหวนหกเหลี่ยมต่อ กันเป็นแผ่นแนบราบเหมือนลวดตาข่าย ดังรูปที่ 3.11 คาร์บอนแต่ละอะตอมจะจับกับอะตอมของคาร์บอนที่อยู่ติดกันอีก 3 อะตอม ทำมุมกัน 120° เท่ากันหมดด้วยพันธะซิกมา (σ bond) ในแบบ sp_2 ไฮบริดออร์บิตอล คาร์บอนแต่ละอะตอมจะยังมี p -ออร์บิตอลที่ไม่ได้เกิดไฮบริเดชันอีก 1 ออร์บิตอล และจะใช้ p -ออร์บิตอลนี้ซ้อนทับกันทางด้านข้างกับอะตอมที่อยู่ติดกันเป็นพันธะ $p(p\pi - p\pi)$ ซึ่งอยู่ส่วนบนและส่วนล่างของระนาบที่เป็นเหมือนลวดตาข่าย และเนื่องจาก p -ออร์บิตอลที่ไม่ได้เกิดไฮบริเดชันมีอิเล็กตรอนอยู่ 1 อิเล็กตรอนดังนั้นอิเล็กตรอนในแต่ละ p -ออร์บิตอลเหล่านี้จึงมีอิสระที่จะเคลื่อนที่ไปได้ทั่วทั้งแผ่นของแกรไฟต์ โดยการเกิดเรโซแนนซ์จึงทำให้แกรไฟต์นำไฟฟ้าได้ ซึ่งเรียกว่า "รูปที่ 3.12"

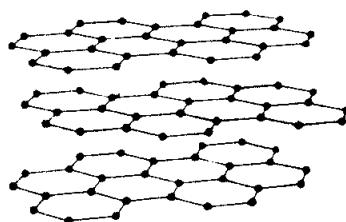

รูปที่ 3.11 โครงสร้างของแกรไฟต์ในระนาบเดียวกัน

รูปที่ 3.12 โครงสร้างกราฟีนของกราฟิต

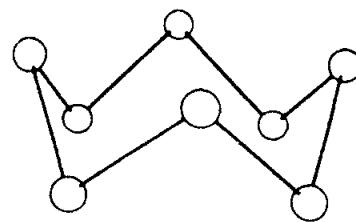
เมื่อพิจารณาโครงสร้างของกราฟิตทั้งก้อนจะพบว่าประกอบด้วยระนาบของอะตอมของคาร์บอนห้องกันอยู่เป็นชั้น ๆ ดังรูปที่ 3.13 ระนาบเหล่านี้จะยึดกันอยู่ด้วยแรงเวนเดอวาลซึ่งอ่อนมากเพราะแต่ละระนาบจะห่างกันถึง $3.34\text{ \AA}$ ในขณะที่อะตอมของคาร์บอนชั้นอยู่ติดกันในระนาบเดียวกันจะห่างกันเพียง $1.41\text{ \AA}$ เท่านั้น แรงยึดรหว่างระนาบที่อ่อนมากนี้ทำให้กราฟิตแต่ละระนาบจะเลื่อนออกจากกันได้ ทำให้กราฟิตมีประดิษฐ์สำหรับใช้ทำเป็นสารหล่อลิ่นที่เป็นของแข็ง ถ้าทำเป็นไส้ดินสอเมื่อเขียนบนกระดาษชั้นของกราฟิตก็จะเลื่อนหลุดไปติดบนกระดาษเป็นรอยเขียนเกิดขึ้น

รูปที่ 3.13 โครงสร้างของกราฟิตทั้งหมด

ในกราฟิต คาร์บอนจะมีการสร้างพันธะคู่ต่อกันได้คล้าย ๆ กับพากในโตรเจนและออกซิเจนซึ่งสร้างพันธะที่สูงกว่าพันธะเดียวได้ แต่ถ้าพิจารณาชาตุในภาพที่ 3 และต่อ ๆ ไปจะพบว่าแนวโน้มในการสร้างพันธะที่สูงกว่าพันธะเดียวจะลดลง เช่น คลอริน เมื่อเป็นโมเลกุลก็จะสร้างพันธะเดียวเหมือนกันพากบอร์บิน และไอโอดีน อโลหะชาตุอื่น ๆ จะมีโครงสร้างที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น กำมะถันแทนที่จะเกิดพันธะคู่เป็น S_2 กลับเกิดพันธะเดียว กับอะตอมที่อยู่ข้างเคียง 2 อะตอมต่อกันเป็นสาย $-S-S-S-S-$ โดยในสภาพที่เสียรุ่นที่สุดโมเลกุลของ S จะจับกันเป็นวง 8 อะตอม (S_8) มองดูคล้าย ๆ มงกุฎ ดังรูปที่ 3.14 ซึ่งเนื่อง

อันยรูปหนึ่งก็จับกันเป็นวงในสภาค Se_x เมื่อยังไม่ห้องตัวกัน S นอกจากนี้ซีลีเนียมและเทลลูเรียมที่มีสีเทา ก็จับกันเป็นสายยาวในลักษณะ Se_x และ Te_x ด้วย

รูปที่ 3.14 โครงสร้างเป็นวง S₈ ของกำมะถัน

กำมะถันจะมีพฤติกรรมที่น่าสนใจเมื่อยูป ที่อุณหภูมิห้องอันยรูปที่เสียบร้าสุดของกำมะถันจะอยู่ในรูป S₈ เป็นกำมะถันรอมบิก ถ้าหломกำมะถันและค่อย ๆ ทำให้เย็นลงจนแข็งตัวอย่างช้า ๆ จะได้ออกอันยรูปหนึ่ง คือกำมะถันโมโนคลินิก ซึ่งเกิดจากวง S₈ ของกำมะถันจัดตัวกันใหม่ กำมะถันโมโนคลินิกจะเสียบร้าอุณหภูมิสูงกว่า 95.5°C เมื่อทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้องจะค่อย ๆ เปลี่ยนกลับมาเป็นกำมะถันรอมบิก การเปลี่ยนกลับ (รอมบิก → โมโนคลินิก) จะเกิดได้ถ้าให้กำมะถันรอมบิกอยู่ที่อุณหภูมิสูงกว่า 95.5°C แต่อัตราการเปลี่ยนจะช้ามาก โดยปกติเมื่อกำมะถันถูกทำให้ร้อนรอมบิกจะหломเสียก่อนที่จะมีโอกาสเปลี่ยนกลับเป็นโมโนคลินิก

กำมะถันเหลวที่จุดหломเหลวของมันจะมีสีเหลืองและไม่หนืด ประกอบด้วยวง S₈ อยู่ปะปนกัน เมื่อของเหลวมีอุณหภูมิสูงขึ้นจะขัน หนีดและมีสีเข้มขึ้นจนกระทั่งเป็นสีแดงเข้ม เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นไปอีกจะกลับเหลวใสและมีสีขาวลง จนกระทั่งเมื่อถึง 445°C ก็จะเดือด ลักษณะพิเศษที่เกิดขึ้นเป็นเพราะเมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นจะมีการถ่ายทอดพลังงานให้กับโมเลกุลที่สั่นอยู่ให้สั่นแรงเข้าจนทำให้วง S₈ แตกออกกลายเป็นสาย S₈ ซึ่งอะตอมของ S ที่อยู่ทั้งสองปลายจะมีอิเล็กตรอนเดียว 1 อิเล็กตรอน ดังรูป

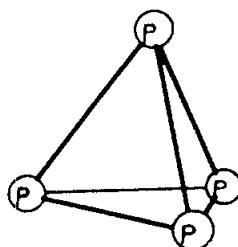
เมื่อ S ที่อยู่ปลายสายโซ่ของแต่ละสายโซ่พบกันจะต่อ กันเป็นสายยาวเป็น S_{16} , S_{24} , S_{32} , S_{40} สายยาวขึ้นเรื่อยๆ จนถึงประกอบด้วยกำมะถันเป็นร้อยๆ พันๆ อะตอมสายโซ่เหล่านี้จะพันกันแม่กันสายเชือก ทำให้เคลื่อนกันได้ยาก ของเหลวจึงมีลักษณะหนืดเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นไปอีกพังงานที่เพิ่มขึ้นจะทำให้สายโซ่ขาดเป็นสายสั้นๆ ของเหลวจะไหลดได้สะดวกไม่หนืด

สำหรับกำมะถันเหลวที่มีลักษณะหนืดนั้น ถ้าทำให้เย็นลงอย่างรวดเร็วโดยเทลงในน้ำเย็น สายโซ่ของกำมะถันจะไม่มีโอกาสกลับเป็น S₈ จะได้ของเหลวเยือกแข็งที่เรียกว่า amorphous sulfur (เรียกอีกชื่อว่า กำมะถันพลาสติก) มีความยืดหยุ่นคล้ายยาง เมื่อทิ้งไว้นานๆ สายโซ่ S₈ ก็จะค่อยๆ เปลี่ยนไปอยู่ในรูป S₈ ของกำมะถันรวมบิกที่เสถียรกว่า ลองพิจารณาชาตุฟอสฟอรัสซึ่งอยู่ในหมู่ VA บ้าง อะตอมของฟอสฟอรัสมีอิเล็กตรอนเดียว 3 อิเล็กตรอนดังนี้

· P ·

ถ้าจะให้มีโครงสร้างเหมือนแก๊สมีตระกูล ฟอสฟอรัสจะต้องได้รับ 3 อิเล็กตรอนซึ่งแนวโน้มที่จะเกิดพันธะสามเหมือนในตอรเจนมีน้อยมาก จึงเกิดพันธะเดี่ยว กับฟอสฟอรัสอีก 3 อะตอมแทน

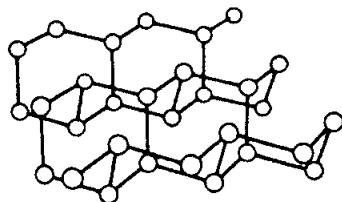
รูปที่ง่ายที่สุดของชาตุฟอสฟอรัสจะมีลักษณะเหมือนขี้ผึ้ง เรียกว่า ฟอสฟอรัสสี่ขา ประกอบด้วยโมเลกุลของ P₄ ซึ่งแต่ละอะตอมของฟอสฟอรัสจะอยู่ที่มุมทั้ง 4 ของรูปเตตระหีดron ดังรูปที่ 3.15 ฟอสฟอรัสขาวจะว่องไว้ต่อบปฏิกริยาเคมีมาก เพราะมุ่งหวังพันธะ P-P-P ซึ่งกาง 60° มีความเครียดสูง ฟอสฟอรัสขาวติดไฟได้容易ในอากาศเกิดเป็นออกไซด์

รูปที่ 3.15 โครงสร้างของฟอสฟอรัสขาว (P₄)

ฟอสฟอรัสอันยรูปที่สอง คือ ฟอสฟอรัสแดงซึ่งไม่ว่องไวต่อปฏิกิริยา ปัจจุบันยังไม่ทราบโครงสร้างที่แน่นอน แม้จะมีผู้แนะนำว่าประกอบด้วย P_4 จึงต้องเป็นรูปเตตราэดรอยนอยู่ที่มุมทั้ง 4 ฟอสฟอรัสแดงมีประโยชน์ในการทำวัตถุระเบิดและทำไม้ขีดไฟ

อันยรูปที่สาม คือ ฟอสฟอรัสดำ เตรียมได้โดยเผาฟอสฟอรัสขาวที่ความดันสูงมาก ๆ เมื่อโครงสร้างเป็นชั้น ๆ ซึ่งแต่ละอะตอมของฟอสฟอรัสภายในชั้นจะสร้างพันธะเดียวกับฟอสฟอรัสอีก 3 อะตอม ดังรูปที่ 3.16 แต่ละชั้นจะมีฟอสฟอรัสถูกต่อกัน 2 ระหว่าง ซึ่งมีส่วนคล้ายแกร์ไฟร์ ดังนั้นคุณสมบัติทางกายภาพของฟอสฟอรัสดำจึงคล้ายแกร์ไฟร์ และไม่ว่องไวในปฏิกิริยาเหมือนฟอสฟอรัสแดง

รูปที่ 3.16 โครงสร้างของฟอสฟอรัสดำ

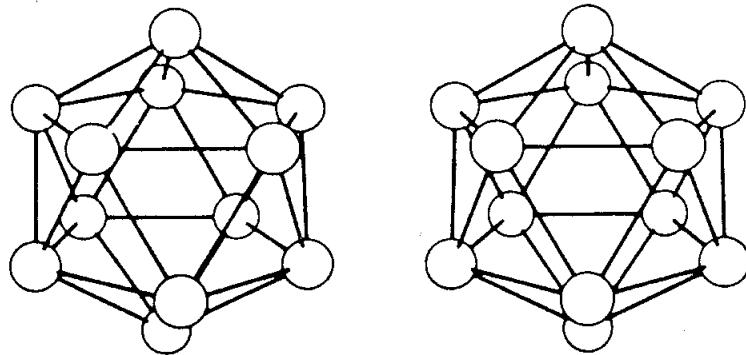
ธาตุที่อยู่ต่ำจากฟอสฟอรัสมาก็สารหนู (arsenic, As) และพловง (antimony, Sb) สามารถเกิดอันยรูปซึ่งประกอบด้วยโมเลกุล As_4 และ Sb_4 โดยอันยรูปที่เสถียรที่สุดจะมีคุณสมบัติเป็นโลหะมีโครงสร้างคล้ายฟอสฟอรัสดำ

ท้ายที่สุดให้พิจารณาธาตุหนักในหมู่ IVA คือ ซิลิคอน และเจอร์เมเนียม ธาตุเหล่านี้จะนำ 4 อิเล็กตรอนไปสร้างพันธะเดียวกับอะตอมอื่น ๆ จึงมีโครงสร้างเหมือนเพชร และไม่สามารถสร้างพันธะ $P\pi - P\pi$ เหมือนแกร์ไฟร์ได้

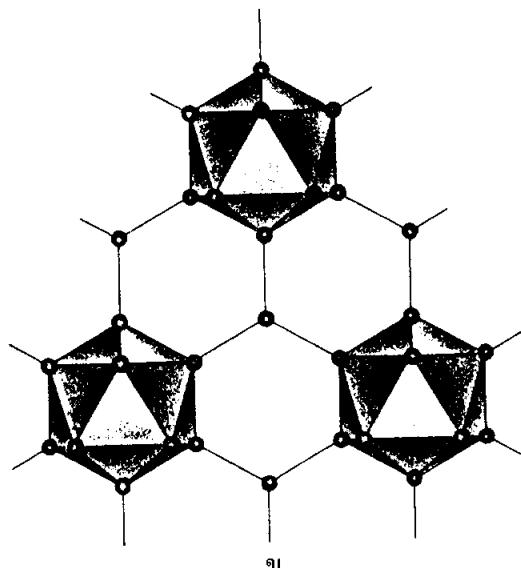
ยังมีธาตุที่ไม่ได้พิจารณาอีกธาตุหนึ่ง คือ โบรอน ซึ่งอยู่ในคาบที่ 2 หมู่ IIIA ซึ่งจะแตกต่างจากธาตุอื่นมากเพราะไม่สามารถทำให้มีอิเล็กตรอนในชั้นนอกครบ 8 ได้ จะมีได้ก๊าซเพียง 6 อิเล็กตรอนแต่ก็เสถียร ดังนั้นโครงสร้างของโบรอนจึงเข้าใจได้ยาก

โบรอนเปรากวอยู่ในรูปผลึกหลายอย่าง แต่ละรูปผลึกจะประกอบด้วยกลุ่มอะตอมของโบรอน 12 อะตอม อยู่ที่มุมของรูป icosahedron (รูปเหลี่ยม 20 หน้า) ดังรูปที่ 3.17 ก. และอะตอมของโบรอนในกลุ่มยังจับกับอะตอมของโบรอนที่อยู่นอกกลุ่มอีก ดังรูปที่ 3.17 ข.

ทำให้อลีกตระหนักรู้ความสามารถเคลื่อนไหวไปยังอะตอมของบอรอนได้เป็นจำนวนมาก การนำกลุ่มอะตอมของบอรอนมาเข้ามาร่วมต่อ กัน เกิดเป็นโครงสร้างสามมิติแบบตาข่ายที่จะทำให้แตกได้ยาก ดังนั้นบอรอนจึงแข็งมาก (เป็นที่สองรองจากเพชร) และมีจุดหลอมเหลวสูงมาก (ประมาณ 2200°C)

ก.

ข.

รูปที่ 3.17 ก. รูปเหลี่ยม 20 หน้าของ B_{12}

ข. แต่ละหน่วยของบอรอนที่ต่อ กับ อะตอมอื่นของบอรอน

3.10 ออกซิเดชันนัมเบอร์ของโลหะและกําลังโลหะ

ออกซิเดชันนัมเบอร์จะมีประโยชน์มากในการอธิบายเกี่ยวกับสภาพการมีประจุไฟฟ้าของอะตอมของโลหะ โดยทั่วไปออกซิเดชันนัมเบอร์ของโลหะก็จะเท่ากับค่าประจุไฟฟ้าของอะตอมของโลหะนั้นเอง แต่ในกรณีของโลหะและกําลังโลหะ ค่าออกซิเดชันนัมเบอร์จะไม่ใช่ค่าประจุไฟฟ้าที่แท้จริง เช่น S ใน SO_4^{2-} มีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ +6 แต่ไม่ได้หมายความว่า S มีประจุ +6 จริง ๆ การใช้ประโยชน์จากค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ ในการอธิบายหรือเปรียบเทียบเกี่ยวกับอโลหะและกําลังโลหะจึงทำได้ในวงจำกัด ลองพิจารณาอย่างย่อ ๆ เกี่ยวกับค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ของธาตุเหล่านี้

เมื่ออโลหะอยู่ในสภาพสารประกอบกับโลหะ เช่น NaCl หรือ Mg_3Si ค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ของโลหะจะเป็นลบ สารประกอบเหล่านี้จะเป็นสารอิオอนิก และค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ของโลหะสัมพันธ์กับค่าประจุของโลหะ ซึ่งค่าประจุของโลหะหาได้จากการจำนวนอิเล็กตรอนที่อโลหะรับมา เช่น เอลอเจนรับอิเล็กตรอนมา 1 อิเล็กตรอน ก็จะมีประจุ -1 เช่น F^- , Cl^- , Br^- , I^- ในลักษณะเดียวกันธาตุในหมู่ VIA ก็จะรับ 2 อิเล็กตรอนเกิดเป็นอิオอนลบที่มีประจุ -2 เช่น O^{2-} , S^{2-} เป็นต้น ในขณะที่ธาตุในหมู่ VA จะรับ 3 อิเล็กตรองกล้ายเป็นอิโอนที่มีประจุ -3 เช่น N^{3-} ใน Li_3N

เมื่ออโลหะรวมกับอโลหะด้วยกัน ค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ต้องพิจารณาจากค่าอิเล็กตรอนกาติวิตี ธาตุที่มีค่าอิเล็กตรอนกาติวิตีสูงกว่าจะเป็นลบที่ต่ำกว่าจะเป็นบวกพากอโลหะจึงมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ทั้งบวกและลบ เช่น ในโตรเรนจะมีได้ตั้งแต่ -3 ถึง +5 ดังตารางที่ 3.8 บางครั้งก็มีค่าเป็นเศษส่วน เช่น S ใน $\text{S}_2\text{O}_8^{2-}$ จะมีค่าออกซิเดชันนัมเบอร์เป็น $+\frac{5}{2}$ เป็นต้น ค่าออกซิเดชันนัมเบอร์สูงสุดจะเท่ากับหมายเลขหมู่ธาตุของโลหะ เช่น พากเอลอเจนในหมู่ VIIA จะมีค่าสูงสุดเป็น +7 เช่นที่พบใน ClO_4^- ในขณะที่ธาตุในหมู่ VIA จะมีค่าสูงสุดเป็น +6 เช่น S ใน SO_4^{2-} และธาตุในหมู่ VA จะเป็น +5 เช่น N ใน NO_3^- และธาตุในหมู่ IVA ก็จะเป็น +4 เช่น Si ใน SiO_2

ตารางที่ 3.8 ออกรชีเดชันนัมเบอร์ของไนโตรเจน

ออกรชีเดชัน นัมเบอร์	ตัวอย่าง	ปฏิกิริยาที่เตรียม
-3	NH ₃ (ammonia)	N ₂ + 3H ₂ → 2HN ₃
-2	N ₂ H ₄ (hydrazine)	2NH ₃ + NaOCl → N ₂ H ₄ + NaCl + H ₂ O
-1	NH ₂ OH (hydroxylamine)	NaNO ₂ + NaHSO ₃ + SO ₂ + H ₂ O → 2NaHSO ₄ + NH ₂ OH
0	N ₂	NH ₄ NO ₂ (s) $\xrightarrow{\Delta}$ N ₂ (g) + 2H ₂ O (g)
+1	N ₂ O (nitrous oxide)	NH ₄ NO ₃ (s) $\xrightarrow{\Delta}$ N ₂ O (g) + 2H ₂ O (g)
+2	NO (nitric oxide)	4NH ₃ + 5O ₂ → 4NO + 6H ₂ O
+3	N ₂ O ₃ (dinitrogen trioxide)	NO + NO ₂ $\xrightarrow{-20^{\circ}\text{C}}$ N ₂ O ₃
+4	NO ₂ (nitrogen dioxide)	2NO + O ₂ → 2NO ₂ $\xrightarrow{\text{cool}}$ N ₂ O ₄
+5	HNO ₃ (nitric acid)	3NO ₂ + H ₂ O → 2HNO ₃ + NO

3.11 ไฮไดรด์ของอะโลหะ

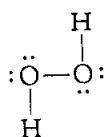
ไฮไดรเจนเป็นธาตุที่มีเพียง 1 อิเล็กตรอน สามารถจะมีเวลนซ์อิเล็กตรอนเป็น 2 แบบแก๊สมิตรากูลได้โดยใช้อิเล็กตรอนร่วมกับอะตอมอื่นอีก 1 อิเล็กตรอน หรือรับอิเล็กตรอนจากอะตอมอื่น 1 อิเล็กตรอน สารประกอบธาตุคู่ที่ได้เรียกรวม ๆ กันว่า ไฮไดรด์ โดยไม่คำนึงว่า ไฮไดรเจนจะมีอกรชีเดชันนัมเบอร์เป็นบวกหรือลบ ยกเว้นเป็นพิเศษจริง ๆ ในกรณีของบอรอนและออกซอนของไฮไดรเจนไดฟลูออไรด์ (HF₂) ซึ่งอะตอมของ H จะจับกับ F เป็น [F-H-F]⁻ โดยปกติโครงสร้างของไฮไดรด์จะไม่สลับซับซ้อนมากนัก ไฮไดรเจนรวมกับอะโลเจนจะได้สารประกอบที่มีสูตรทั่วไปเป็น HX เช่น HF, HCl เมื่อรวมกับธาตุในหมู่ VIA ได้สูตรทั่วไปเป็น H₂X เช่น H₂O, H₂S หรือรวมกับธาตุในหมู่ VA ได้เป็น H₃X ซึ่งโดยปกติจะเขียนเป็น XH₃ เช่น NH₃, PH₃ และรวมกับธาตุในหมู่ IVA ได้เป็นสูตร H₄X หรือ XH₄ เช่น CH₄, SiH₄ ซึ่งโครงสร้างเรขาคณิตของโมเลกุลเหล่านี้ทำนายได้โดยใช้กฎปฏิกิริยาผลักกันของอิเล็กตรอนคู่

นอกจากไฮไดรด์อย่างง่ายที่เกิดจากไฮไดรเจนรวมกับอะตอมของอะโลหะ เพียง 1 อะตอมแล้ว ยังมีสารที่เกิดจากไฮไดรเจนรวมกับอะโลหะมากกว่า 1 อะตอมอีก ดังตัวอย่างในตารางที่ 3.9

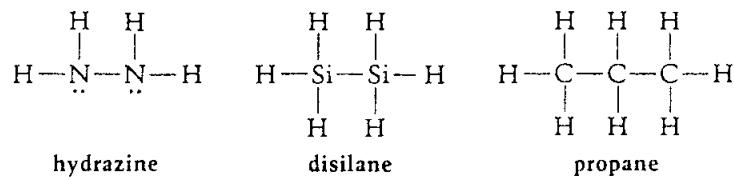
ตารางที่ 3.9 Catenation ระหว่างไฮไดรเดของโลหะ

Group IVA	CH_4 C_2H_6 C_3H_8 $\text{C}_n\text{H}_{2n+2}$ + many others	SiH_4 Si_2H_6 Si_3H_8 Si_nH_{4n}	GeH_4 Ge_2H_6 Ge_3H_8	SnH_4 Sn_2H_6	
Group VA	NH_3 N_2H_4	PH_3 P_2H_4	AsH_3	SbH_3	BiH_3
Group VIA	H_2O H_2O_2	H_2S H_2S_2 $\text{H}_2\text{S}_n \{n = 1 - 6\}$	H_2Se	H_2Te	H_2Po

สารประกอบทั้งหมดเกิดจากอะตอมของโลหะชนิดเดียวกันจับกันเองแล้วจึงจับกับไฮโดรเจน ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า Catenation เช่น ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ H_2O_2 มีโครงสร้างแบบลิวอิส เป็น

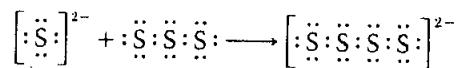
นอกจากนี้ยังมี

ความสามารถของโลหะที่จะเกิดสารประกอบชั้งอะตอมของโลหะจะเกิดพันธะกับโลหะชนิดเดียวกันจะเปรียบไปได้มาก เช่นในหมู่ VIA จะมีเพียงออกซิเจนและกำมะถันเท่านั้นที่เกิดสารประกอบในลักษณะดังกล่าวได้ ในหมู่ VA ทั้งในโทรเจนและฟอสฟอรัสจะเกิดสาร Catenate แต่ดูเหมือนจะจำกัดความยาวแค่เพียง 2 อะตอม เมื่อพิจารณาต่อไปจะพบว่าธาตุในหมู่ IVA จะเกิดสารประกอบดังกล่าวได้ตั้งแต่ธาตุ C จนถึง Sn และมีความยาวตั้งแต่ 3, 4 อะตอมไปจนถึงมากกว่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าการเกิด Catenation ของธาตุต่าง ๆ ในหมู่ธาตุจะค่อย ๆ ลดลงจากข้างบนลงล่าง ซึ่งดูได้จากความยาวของอะตอมที่ต่อกันค่อย ๆ ลดลงในกรณีของธาตุหนักมากขึ้น เช่น Ge และ Sn

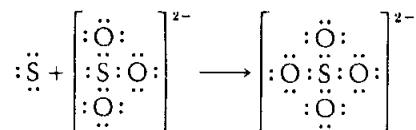
ธาตุคาร์บอนจะจับตัวกันเองได้ยาวมากที่สุด เช่น ในสารประกอบไฮโดรคาร์บอนและสารนี้ได้จากไฮโดรคาร์บอน

Catenation เป็นสมบติที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะไฮโดรเจน์ของโลหะเท่านั้นยังเกิดในสารประกอบอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น S_n นอกจากจะสามารถเกิดพันธะกับ S ด้วยกันได้ดังนี้ได้ก่อร่วมกับ O ยังสามารถเกิดเป็นสารประกอบได้ด้วย เช่น สารละลายของ S²⁻ ในน้ำ เมื่อต้มกับ S จะเกิดโพลิซัลไฟต์อ่อน S²⁻, S₃²⁻, ...S_n²⁻ เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

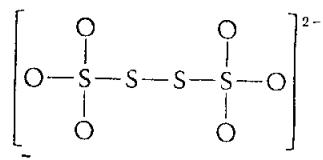

การเติมกรดแก่ลงในสารละลายนี้จะได้ไฮโดรเจน (H₂S₂, H₂S₃, ...H₂S_n)

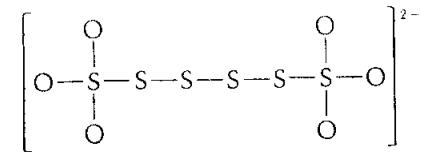
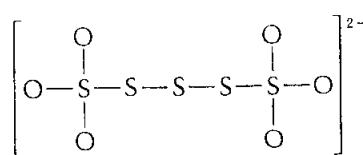
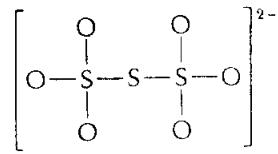
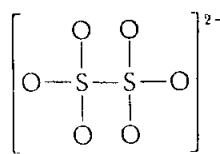
ในทำนองเดียวกันสารละลายของซัลไฟต์ในน้ำเมื่อต้มกับ S ก็จะเกิด thiosulfate ion, S₂O₃²⁻ ดังนี้

การออกซิไดซ์ thiosulfate จะได้ Catenated sulfur ที่เรียกว่า tetrathionate ion, S₄O₆²⁻ มีโครงสร้าง ดังนี้

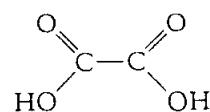

อิโอนที่มีโครงสร้างคล้ายกันคือ dithionate ($\text{S}_2\text{O}_6^{2-}$), trithionate ($\text{S}_3\text{O}_6^{2-}$), pentathionate ($\text{S}_5\text{O}_6^{2-}$) และ hexathionate ($\text{S}_6\text{O}_6^{2-}$) ซึ่งมีโครงสร้างเป็นดังนี้

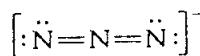
นอกจากกำมะถันแล้วยังมีอะโลหะอื่นเกิดสาร catenate ที่ไม่ใช้ไฮไดรดไดอิกเช่น

1. คาร์บอนในรูปของกรดออกชาลิก

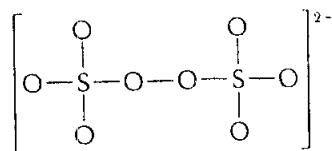

2. ในต่อเจนในรูปของ azide ซึ่งมีอิโอน N_3^- (ได้มาจากการลดของ HN_3)

ดังนี้

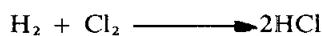
3. ออกซิเจนในรูปของเบอร์ออกไซด์ เช่น peroxydisulfate ion, $\text{S}_2\text{O}_8^{2-}$ ซึ่งอาจจะถือว่าได้มากจาก H_2O_2

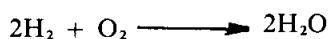
3.12 การเตรียมไฮไดรด์

ไฮไดรด์ของอละเตรียมได้หลายวิธี แต่จะกล่าวเฉพาะวิธีทั่วไป 2 วิธี

วิธีที่ 1 ใช้การรวมกันโดยตรงของธาตุ เช่น ไฮโดรเจนรวมกับคลอรีน

หรือรวมกับออกซิเจน

อย่างไรก็ตามนี่ใช้ไม่ได้กับไฮไดรด์ทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากการพิจารณาสมบัติทางเคมีโดยรวมของไฮไดรด์ทั้งหมด 3.10 ซึ่งพบว่า เฉพาะไฮไดรด์ของอละที่ว่องไวต่อปฏิกิริยาเท่านั้นที่มีค่าพลังงานอิสระของการเกิดสารเป็นลบส่วนที่อยู่ต่ำกว่าเส้นทึบในตารางจะมีค่าเป็นบวก และไม่สามารถเตรียมได้จากธาตุอิสระโดยตรง จะต้องใช้วิธีทางอ้อมแทน

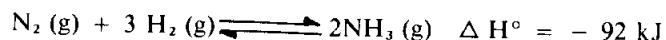
ตารางที่ 3.10 เอนทาลปีมาตรฐานและพลังงานอิสระของการเกิดออกไซไดร์ด

	XH_n $\Delta G_f^\circ [kJ/mol]$ $\Delta H_f^\circ [kJ/mol]$			
BH_3 Not stable, simplest hydride is B_2H_6	CH_4 -74.9 -50.6	NH_3 -46.0 -16	H_2O -242 -228	HF -271 -273
	SiH_4 +34 +56.9	PH_3 +5.4 +13	H_2S -21 -33	HCl -92.5 -95.4
	GeH_4 (positive)	AsH_3 +66.5 +69.0	H_2Se +30 +16	HBr -36 -53.6
		SbH_3 (?)	H_2Te +154 +138	HI +26 +2

อัตราการเกิดปฏิกิริยากับไฮโดรเจนจะแปรผันไปมากขึ้นอยู่กับออกไซไดร์ดที่มาทำปฏิกิริยาด้วย ในคบพที่ 2 จะเห็นว่าฟลูออรินรวมได้โดยตรงเมื่อสัมผัสถกับไฮโดรเจน แต่ของผสมระหว่าง H_2 กับ O_2 จะอยู่ได้นานเท่านาน โดยไม่เกิดปฏิกิริยาจนกว่าจะมีการเริ่มต้นอย่างเช่นให้ความร้อนหรือใส่ตะลิสต์

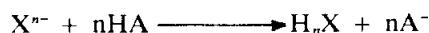
ในไฮโดรเจนเป็นธาตุไม่ว่องไวในปฏิกิริยากับธาตุเกือบทุกธาตุ เพราะโมเลกุล N_2 ซึ่งเป็นแบบพันธะสามมีความเสถียรมาก (พลังงานพันธะของ $N_2 = 946 \text{ kJ/mol}$ เมื่อเทียบกับของ O_2 และ F_2 จะเท่ากับ 502 และ 159 kJ/mol ตามลำดับ)

การผลิตเอมโมเนียโดยใช้ N_2 ทำปฏิกิริยากับ H_2 มีความสำคัญมาก เพราะเมื่อได้เอมโมเนียแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทำปุ๋ยได้อีก การผลิตเอมโมเนียนี้กระบวนการไฮเบอร์ (Haber process) ซึ่งได้พัฒนาขึ้นในประเทศเยอรมัน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนี้

จะเห็นได้ว่าปฏิกิริยาเป็นแบบคายความร้อนและโดยอาศัยความรู้สึกว่าในเรื่องสมดุลเคมีสามารถทำนายได้ว่าจะได้ NH_3 หากถ้าให้ปฏิกิริยาเข้าสู่สมดุลที่อุณหภูมิต่ำและความดันสูงแต่ความจริงปรากฏว่าปฏิกิริยาจะเกิดขึ้นมากที่อุณหภูมิต่ำ แม้ว่าจะมีค่าคงที่ (เหล็กที่มีออกไซต์ปนอยู่ด้วยเล็กน้อย) จึงต้องใช้อุณหภูมิสูง แม้จะได้ NH_3 ลดลงก็ตาม โดยใช้อุณหภูมิ $400 - 500^\circ\text{C}$ ความดัน 1000 บาร์ยากาค

การเตรียมไฮโดรคลอริกที่ 2 ใช้การเติมโปรดอนจากกรดบรอนสเตต (Bronsted acid) ให้กับคู่เบส (Conjugate base) ของไฮโดรคลอร์ดังนี้

เมื่อ X^- เป็นคู่เบสของไฮโดรคลอร์ H_nX และ HA เป็นกรดบรอนสเตต ตัวอย่างปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจริงเป็นดังนี้

ถ้าไฮโลเจนมีน้ำหนักมากขึ้น เช่น Br_2 , I_2 ไม่สามารถใช้กรดซัลฟูริกได้ เพราะเป็นตัวออกซิไดซ์ที่แรง จะออกซิไดซ์ Br^- และ I^- เป็นชาตุอิสระ ดังนี้

ถ้าจะให้ได้ HI ต้องใช้ H_3PO_4 ซึ่งเป็นตัวออกซิไดซ์ที่อ่อน雁นดังนี้

เมื่อพิจารณาจากข่าวไปช้ายในความเดียวกัน (เช่นจากฟลูออรินถึงคาร์บอน)

จะพบว่าความแรงของกรด H_nX จะลดลง ดังนั้น HF จึงเป็นกรดแก่กว่า H_2O ซึ่งเป็นกรดแก่กว่า NH_3 และเป็นดังนี้ต่อ ๆ ไป หมายความว่าความแรงของคู่เบสเพิ่มขึ้นจากซ้ายไปขวา ($\text{C}^+ > \text{N}^3 > \text{O}^2 > \text{F}^-$) ผลทำให้กรดบรอนสเตตที่จะรวมกับอ่อนลับของไฮโลหะเพื่อให้เกิดเป็นไฮโดรคลอร์ลดลง ตัวอย่างเช่นการเตรียม HF ซึ่งคู่เบสคือ F^- นั้นอ่อนจะต้องใช้กรดแก่ เช่น H_2SO_4 แต่อ่อนของไฮด์ริดเป็นเบสแก่กว่า F^- สามารถทำปฏิกิริยากับกรดที่อ่อนกว่าได้ ได้ผลเป็นน้ำ

ในไตรดิออกซอน N_3^- เป็นแบบแก่กว่า O^{2-} ดังนั้น Mg_3N_2 จึงทำปฏิกิริยากับกรดอ่อน เช่น H_2O ได้เคมโมเนี่ยม ซึ่งคงจะถือว่าเป็นปฏิกิริยาไฮโดรคลิชของอิออน N_3^- ก็ได้

โลหะคาร์บไบเดก็เกิดปฏิกิริยาได้ทำงานองเดียวกัน เช่น Al_4C_3 กับน้ำ

ยังมีการ์บไบเดก็มีอะตอมของคาร์บอนเป็นคู่สามารถเขียนได้เป็น C_2^{2-} เช่น ใน CaC_2 อิออนมีโครงสร้างเป็น

เมื่อเกิดไฮโดรคลิชได้อะเซทิลิน C_2H_2 ดังนี้

อะเซทิลินที่ใช้เชื้อมโลหะก็เตรียมโดยวิธีนี้

วิธีเตรียมโดยทั่ว ๆ ไปที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้ได้กับโลหะในคาบที่ 3, 4 และ 5 ด้วย ในคาบที่ 3 จะมีอ่อนลงเหล่านี้

หมู่	IV	V	VI	VII
อิออน	Si^{4-}	P^{3-}	S^{2-}	Cl^-

อ่อนลงจะเป็นแบบมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากขวาไปซ้าย (Cl^- ถึง Si^{4-}) เพราะฉะนั้น ความเป็นกรดจึงลดลง ในการเตรียม HCl จาก $NaCl$ จึงต้องใช้กรดแก่ แต่ชัลไฟร์ดอ่อนจะเป็นแบบแรงพอที่จะไฮโดรไอลซ์ได้ในน้ำเกิดเป็น H_2S ดังนี้

โลหะชัลไฟร์ดที่ไม่ละลายน้ำจะละลายได้ในกรดให้ H_2S

ฟอสไฟร์ดก็เช่นเดียวกับชัลไฟร์ด เมื่อสัมผัสกับน้ำจะถูกไฮโดรไอลซ์แต่เมื่อจาก P^{3-} เป็นแบบแรงกว่า S^{2-} จึงเกิดไฮโดรคลิชได้ดีกว่า เช่น AlP เมื่อทำปฏิกิริยากับ H_2O จะได้ PH_3

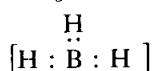
เมื่อคุณต่อไปที่หมู่ IVA ก็สามารถใช้ปฏิกิริยาไฮโดรลิซิสเตรียมซิลิคอนไฮไทรด์ได้ โลหะซิลิไซด์ เช่น Mg_2Si ซึ่งเตรียมได้ง่าย ๆ โดยมา Mg กับ Si จะเกิดปฏิกิริยากำบังได้ ของผสมของไฮเซเลน SiH_4 , Si_2H_6 , Si_3H_8 เป็นต้นไปจนถึง Si_6H_{14}

ไฮโลหะที่หนักกว่าก็จะมีสมบัติคล้ายคลึงกับไฮโลหะเบาที่กล่าวมาแล้ว เช่น H_2Se และ H_2Te สามารถเตรียมได้คล้าย ๆ H_2S โดยเติมกรดลงไปในโลหะซีลีโนนิตร หรือเทลลูไรด์ AsH_3 ก็คล้ายกับ PH_3 คือเตรียมจากปฏิกิริยาไฮโดรลิซิส โลหะอาเซไนต์ เช่น Na_3As หรือ $AlAs$ และเจอร์เมน GeH_4 , Ge_2H_6 และ Ge_3H_8 ก็เตรียมได้จากปฏิกิริยาของ HCl เจือจางกับ Mg_2Ge

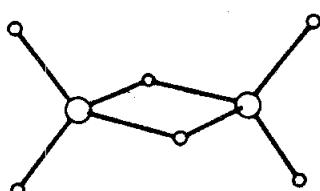
3.13 บอรอนไฮไทรด์

สารประกอบของไฮโดรเจนที่นำสนิมมากคือ บอรอนไฮไทรด์ จากการจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอน บอรอนน่าจะมีสมบัติทางเคมีคล้ายกับอะลูมิเนียม (โลหะ) ซึ่งอยู่ตัวจาก บอรอนลงไปในหมู่ IIIA แต่เนื่องจาก B^{3+} มีขนาดเล็กมากและมีค่าศักย์อิオนิกสูงทำให้ ไม่เกิดสารอิออนิก จะเกิดแต่สารโคเวเลนต์

บอรอนไฮไทรด์ในสภาพ BH_3

ไม่คุยกันแต่จะอยู่ตัวในรูป B_2H_6 (ไดโบเรน) มีโครงสร้างดังรูปที่ 3.18

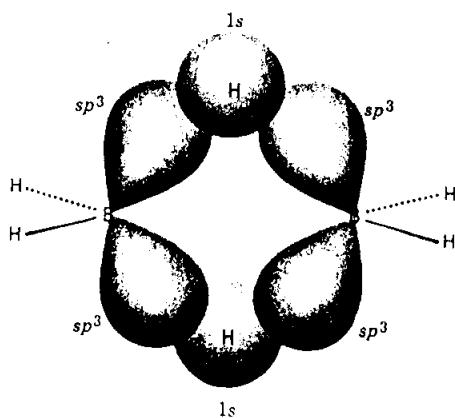

รูปที่ 3.18 โมเลกุลของไดโบเรน (B_2H_6)

(อะตอมใหญ่คือบอรอน, อะตอมเล็กคือไฮโดรเจน)

เมื่อพิจารณาจากรูปให้เห็นอิเดจะพบว่ามีพันธะ $B-H$ เกิดขึ้น 8 พันธะ ทั้งที่ไม่เกิด B_2H_6 มีเวลนช์อิเล็กตรอนเพียง 12 จะเกิดพันธะเดี่ยวตามปกติได้เพียง 6 พันธะเท่านั้น

ในโมเลกุลของไดโบเรน, B_2H_6 , มีพันธะที่ต่างกันอยู่ 2 ชนิด 4 พันธะ เป็นแบบ $B-H$ ตามปกติเกิดจากการซ้อนหันกันระหว่างไฮบริดออร์บิทัล sp^3 ของโบรอนกับ $1s$ ของไฮโดรเจน แต่ละตัวแห่งที่ซ้อนหันกันมี 2 อิเล็กตรอน รวมได้ 8 อิเล็กตรอน พันธะที่เหลือเกิดจากอะตอมของไฮโดรเจนทำตัวเป็นสะพานเชื่อมระหว่างโบรอน 2 อะตอมโดย H ใช้ $1s$ ออร์บิทัลซ้อนหันกับ sp^3 ไฮบริดออร์บิทัลของโบรอน ดังรูปที่ 3.19 ทำให้

รูปที่ 3.19 Three-center bonding ใน B_2H_6

เกิดพันธะ 2 พันธะ เรียกว่า three-centered bond โดยแต่ละพันธะจะกระจายอยู่บน 3 นิวเคลียส และแต่ละพันธะจะมีอิเล็กตรอนเพียง 1 คู่เท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะแผลกมาก เพราะอะตอม 3 อะตอม ยึดกันอยู่ได้ด้วยอิเล็กตรอนเพียง 2 อิเล็กตรอน

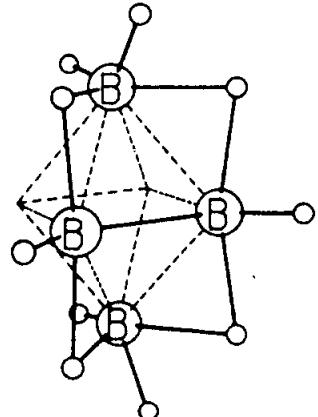
จะเห็นได้ว่าไม่อาจใช้ทฤษฎีเวเลนซ์บอนด์อธิบายพันธะที่เกิดขึ้นได้ เพราะในแต่ละพันธะที่มี 3 อะตอมอยู่ร่วมกันมีอิเล็กตรอนเพียงคู่เดียวซึ่งไม่เพียงพอ (น่าจะมีอิเล็กตรอน 2 คู่) แต่ปรากฏการณ์นี้สามารถใช้ทฤษฎีโมเลกุลาร์ออร์บิทัลธิบายได้ โดยถือว่ามีการดีโลคัลไลซ์ของอิเล็กตรอนระหว่างนิวเคลียสของทั้งสามอะตอมที่สร้างพันธะร่วมกัน ทำองเดียวกับการดีโลคัลไลซ์ของพันธะ π ในโมเลกุลของ SO_3

3.14 รูปทรงเรขาคณิตของไฮไดร์ดของโลหะ

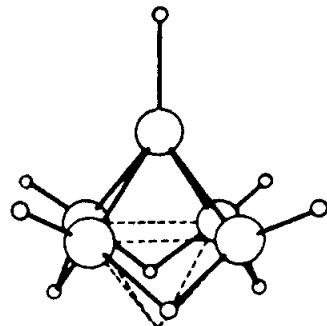
โดยทั่วไปจะพบว่าไฮไดร์ดของโลหะเกิดขึ้นโดยอโลหะมีการจัดเรียงอิเล็กตรอนเหมือนกับแก๊สเมตระกูล คือ มีอิเล็กตรอนในเวลเนซ์เซล 4 คู่ และอิเล็กตรอนคู่เหล่านี้จะจัดตัวอยู่ที่มุ่งทั้ง 4 ของรูปเตตราหีดرون ดังนั้นโครงสร้างของโมเลกุลของโลหะไฮไดร์ด ส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากรูปเตตราหีดرون

บอรอนไฮไดร์ดจะมีรูปทรงเรขาคณิตแปรเปลี่ยนไปอย่างน่าสนใจ สำหรับ B_2H_6 มีการจัดตัวของอะตอมของไฮไดร์เจนรอบ ๆ บอรอนกือจะเป็นรูปเตตราหีดرون (ตามรูปที่ 3.18) และอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างของโมเลกุลทั้งหมดได้มาจากการใช้ขอบด้านร่วมกันของรูปเตตราหีดرون 2 รูป

นอกจากนี้ยังมีบอรอนไฮไดร์ดที่ซับซ้อนขึ้นไปอีก เช่น B_4H_{10} และ B_5H_9 ซึ่งมีโครงสร้างดังรูปที่ 3.20 และ 3.21 โดยอะตอมของบอรอนจะอยู่ที่มุ่งของรูปออกตะหีดرون

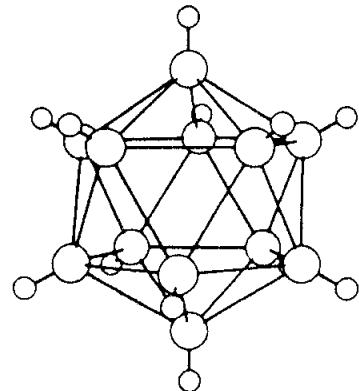

รูปที่ 3.20 โครงสร้างของ B_4H_{10}

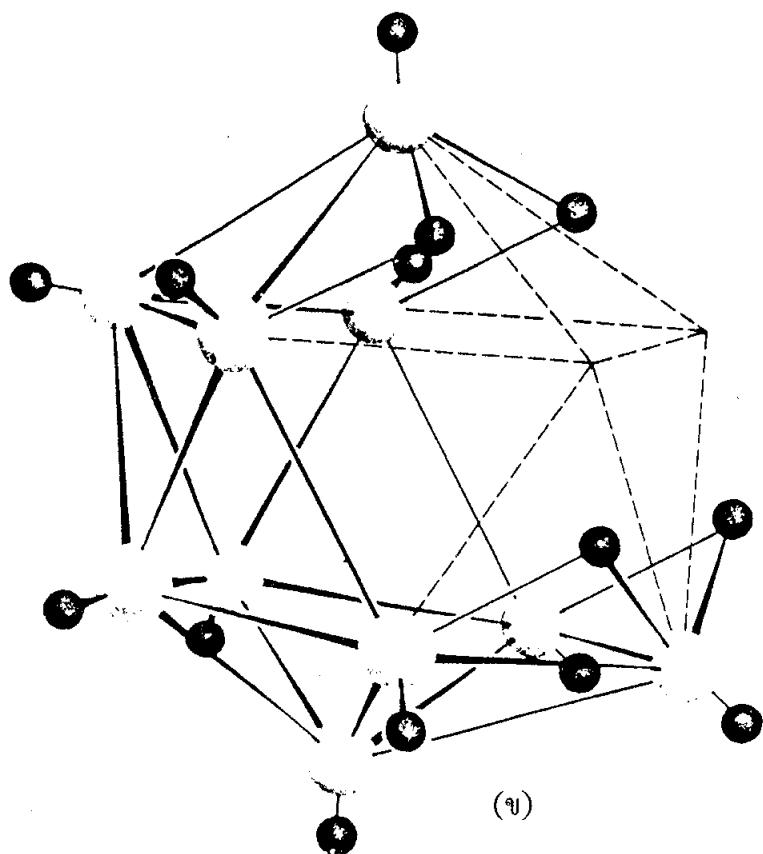

รูปที่ 3.21 โครงสร้างของ B_5H_9

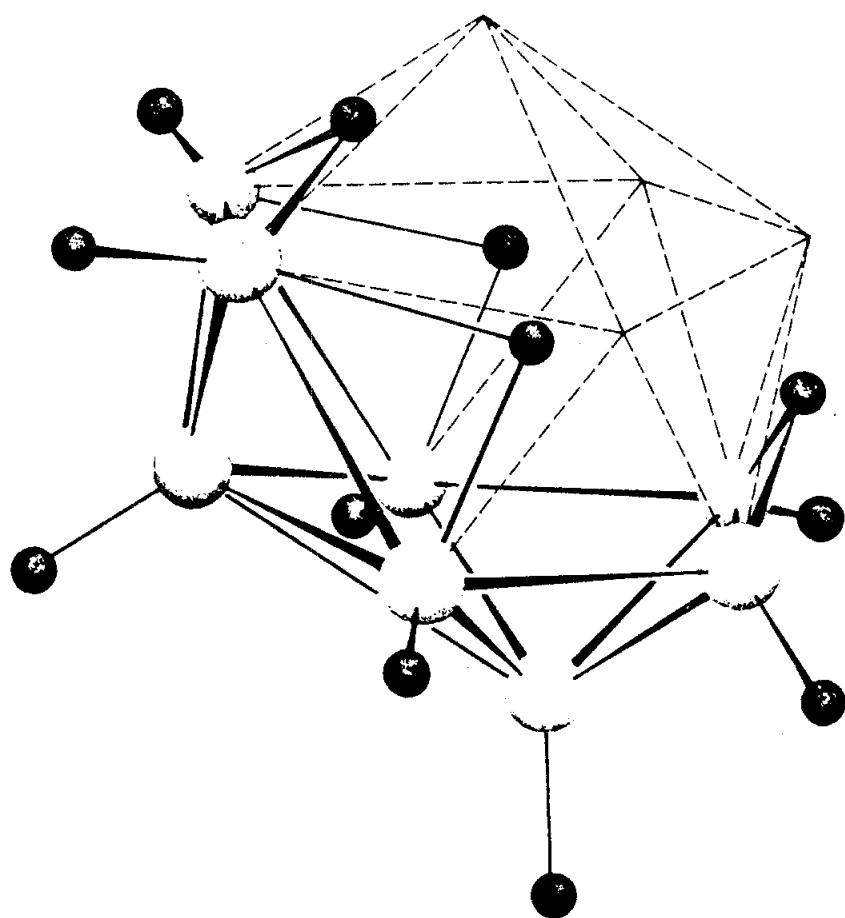
บั่งมีโบรอนไฮไดร์ดที่มีโครงสร้างเป็นรูปเหลี่ยม 20 หน้า โดยอะตอมของโบรอนจะอยู่ที่มุมบางมุมของรูปเหลี่ยม 20 หน้า เช่นเดียวกับโครงสร้างของโบรอนองที่เคยกล่าวมาแล้ว (รูปที่ 3.17) ตัวอย่างโครงสร้างที่ซับซ้อนนี้ได้แก่โครงสร้างของอิโอน $B_{12}H_{22}^{+}$ ดังรูปที่ 3.22 (ก)

(ก)

(ห)

(๙)

ญี่ปุ่น 3.22 โครงสร้างของ (๙) $B_{12}H_{22}$

(๗) $B_{10}H_{14}$

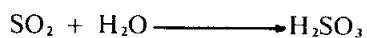
(๘) B_8H_{12}

(ญี่ปุ่นใหม่ = ญี่ปุ่น)

3.15 สารประกอบระหว่างօլոහະກັບອອກໃຈເຈນ

ອອກໃຈ໌ແລະສາրປະກອບທີ່ໄດ້ມາຈາກອອກໃຈ໌ ເຊັ່ນ ກຽດອອກໂຫຼ້ (ກຽດທີ່ມີຄອກຕື່ເຈນ) ແລະອີອນລົບອອກໂຫຼ້ (ອີອນລົບທີ່ມີອອກຕື່ເຈນ) ເປັນສາຮ່າທີ່ມີຄວາມສຳຄັນມາກທີ່ສຸດໃນບຣາດາ ສາຮ່າປະກອບຂອງໂລຮະ ສາຮ່າມັນທີ່ພົບບ່ອຍ ຈຸ ໃນທົ່ວປະກິບຕິກາຣ ເຊັ່ນ H_2SO_4 , HNO_3 , ແລະເກລືອຂອງກຽດເຫຼຸ່ນ ດື່ອ ພວກຊັລເຟແລະໄນເຕຣຕ ນອກຈາກນີ້ສິນແຮ່ສ່ວນໃຫຍ່ຈະເປັນ ພວກອອກໃຈ໌ ເຊັ່ນ SiO_2 (ຈີລິກາ) ແລະ Fe_2O_3 (ເຢົມາໄຕຕ) ອີເວີໂພກຄາຣົບອຸເນຕ (ທິນປູນ) ແລະຫຼືລິເກາດ (ແອລເບນສຕອສ, ໄມຄາ ແລະອື່ນ ຈຸ)

ເຮົາຮ່າມາແລ້ວວ່າອອກໃຈ໌ຂອງໂລຮະຈະມີສົມບັດເປັນກຽດ ເມື່ອອອກໃຈ໌ຂອງໂລຮະທຳ ປົງກິກີຣິຍາກັນນໍ້ຈະໄດ້ກຽດ ເຊັ່ນ

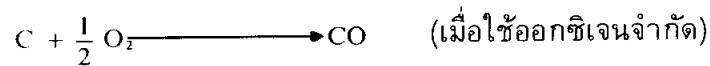
ອອກໃຈ໌ຂອງໂລຮະບາງໜົດກີ່ໄມ່ລະລາຍໜ້າ ຈຶ່ງໄມ່ໄດ້ກຽດເຊັ່ນ SiO_2 ແລະ NO ໃນຂະນະ ທີ່ NO_2 ຈະເປັນໄປໃນລັກຊະນະ disproportionates (ເກີດອອກຕີເດັ່ນ ແລະຮົດຕັກຫັ້ນ ໃນສາຮ່າຕັ້ງເດືອນ ກັນ)

ກຽດທີ່ໄດ້ຈາກໂລຮະອອກໃຈ໌ບາງໜົດກີ່ໄມ່ເຄຍປຣາກງູໃນສກາພບຣິສຸທີ່ ເຊັ່ນ H_2CO , ທີ່ໄດ້ຈາກ CO_2 ລະລາຍໜ້າ ເມື່ອຄວາມເຂັ້ມຂັ້ນຂອງ H_2CO_3 ສູງມາກໜຶ່ງຈະສລາຍຕັ້ງໄດ້ CO_2 , ຮະເຫຍອອກໄປຈາກຕັ້ງທຳລະລາຍທັນທີ

3.16 ກາຮເຕັ້ງມອອກໃຈ໌ຂອງໂລຮະ

ຕາຮາງທີ່ 3.11 ແສດງອອກໃຈ໌ຂອງໂລຮະໄວ້ຫລາຍໜົດ ແລະກີ່ໄມ່ມີວິທີ່ທີ່ວິທີ່ໄດ້ທີ່ຈະໃຊ້ ເຕັ້ງມອອກໃຈ໌ໄດ້ທຸກໜົດ ເຊັ່ນຍູ້ກັບສົມບັດຂອງໂລຮະນັ້ນ ຈຸ ແຕ່ກີ່ມີວິທີ່ທຸ່ງ ຈຸ ໄປທີ່ໃຊ້ເຕັ້ງມອອກໃຈ໌ໄດ້ຫລາຍໜົດ ວິທີ່ທີ່ໃຊ້ເຕັ້ງມອອກໃຈ໌ໄດ້ມາກຄືອປົງກິກີຣິຍາກາຮວມໂດຍຕຽງ

ตารางที่ 3.11 อออกไซด์ของโลหะ

หมู่ III	B_2O_3			
หมู่ IV	CO CO_2	SiO_2	GeO_2	
หมู่ V	N_2O NO N_2O_3 $NO_2; (N_2O_4)$ N_2O_5	P_4O_6 P_4O_{10}	As_4O_6 As_2O_5 (As_2O_5 ยังไม่ ทราบโครงสร้าง ไม่เลกุล)	Sb_4O_6 Sb_2O_5 (Sb_2O_5 ยังไม่ ทราบโครงสร้าง ไม่เลกุล)
หมู่ VI	O_2 O_3	SO_2 SO_3	SeO_2 SeO_3	TeO_2 TeO_3
หมู่ VII	OF_2 O_2F_2	Cl_2O ClO_2 Cl_2O_7	Br_2O BrO_2	I_2O_5 I_2O_7

ออกไซด์บางชนิดก็ไม่อาจเตรียมได้โดยวิธีนี้ เช่น ในตารางที่ 3.12 จะเห็นว่า ออกไซด์ของไนโตรเจนหลายชนิดมีค่าพลังงานอิสระของการเกิดสารเป็นบวก จากความรู้ทางเคมีโมโนไดนามิกส์ทำให้ทราบว่าไม่สามารถถังเคราะห์ด้วยวิธีการรวมกันโดยตรงได้ ต้องเตรียมโดยทางอ้อม

ตารางที่ 3.12 สมบัติทางเคมีโมโนไดนามิกของออกไซด์ของไนโตรเจนบางตัว

Oxide	ΔH_f° [kJ/mole]	ΔG_f° [kJ/mole]
N_2O (g)	+81.5	+104
NO (g)	90.4	86.8
NO_2 (g)	38	51.9
N_2O_4 (g)	9.7	98.3
N_2O_5 (g)	11	115

SO_3 สามารถเตรียมได้จากการออกซิไดซ์ SO_2 โดยมีค่าคงที่ดังนี้

ปฏิกิริยาโดยปกติจะดำเนินไปช้ามากทั้งๆ ที่ค่าทางเคมีโมโนไดนามิกส์ก็อำนวยให้ ($\Delta G^\circ = -140 \text{ kJ}$) ต้องใช้ค่าคงที่จึงจะเกิดได้เร็ว การเปลี่ยน CO เป็น CO_2 ถ้าจะให้เป็นไปได้เร็วก็ต้องใช้ค่าคงที่เมื่อนอกัน

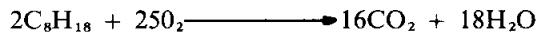
CO เป็นเชื้อเพลิงที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม เตรียมได้โดยผ่านไอน้ำไปบนถ่านที่เผาให้ร้อนจนเป็นสีขาว จะได้ของผสมของ CO กับ H_2 ซึ่งติดไฟได้ทั้งคู่ เรียกของผสมนี้ว่า water gas

เชื้อเพลิงพวกไฮโดรคาร์บอนเมื่อเกิดการสันดาปสมบูรณ์ (มีออกซิเจนมาก) ก็จะได้ CO_2 กับน้ำ

methane

octane

(gasoline)

ปฏิกิริยาถ้ามีออกซิเจนไม่เพียงพอ เช่น ในรถยนต์จะได้ CO และ CO_2

ปฏิกิริยาท่านองนี้ที่มีความสำคัญทางการค้ามากคือ การออกซิไนต์ แอมโมเนีย โดยใช้แพลทินัมเป็น cata-lisit

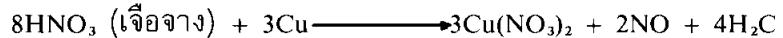
NO ที่เกิดขึ้นจะถูกออกซิไนต์ต่อไปเป็น NO_2 ได้อย่างดียิ่ง

เมื่อนำ NO_2 ไปละลายน้ำก็จะได้กรด HNO_3 ดังได้กล่าวมาแล้ว

การเตรียม NO_2 ดังกล่าวแล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการการค้าสำหรับทำการดื่นตริก, ในแต่ตระ ในอุตสาหกรรมการทำวัตถุระเบิด ปุ๋ย พลาสติก และสารที่มีประโยชน์อื่น ๆ

การเตรียมโดยวิธีทางอ้อมเพื่อให้ได้โลหะออกไซด์คือใช้ปฏิกิริยาออกซิเดชัน-รีดักชัน เช่น เมื่อกรดในตริกเป็นตัวออกซิไนต์ ในแต่ตระจะถูกเริ่มต้นได้ NO หรือ NO_2 , ขึ้นอยู่กับสภาวะที่ใช้ดังนี้

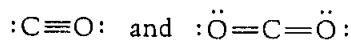

ในทำนองเดียวกันกรดกำมะถันที่ร้อนและเข้มข้นจะถูกเริ่มต้นด้วยทองแดงได้ SO_2 , ดังนี้

3.17 โครงสร้างของโลหะออกไซด์

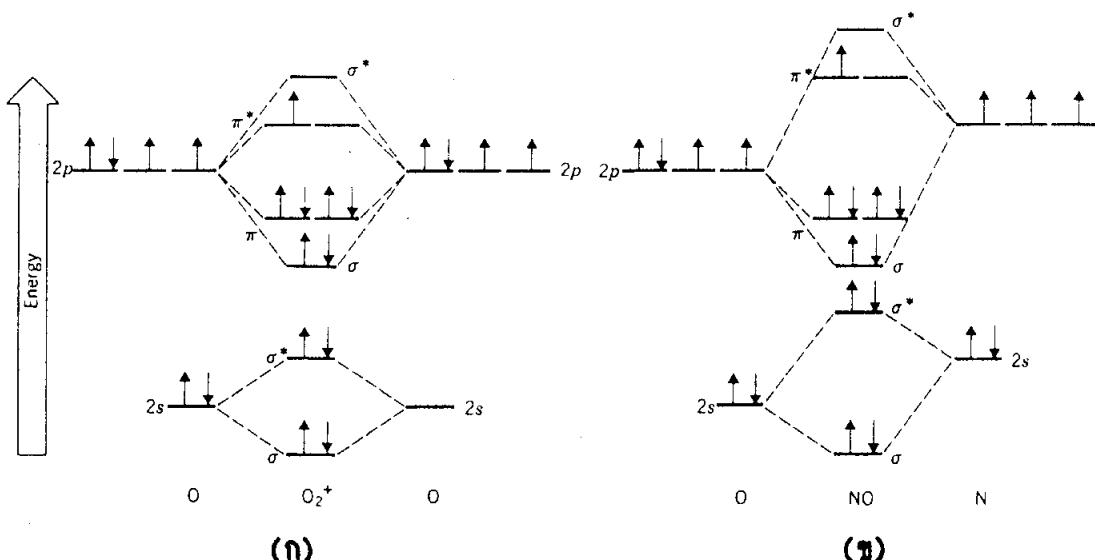
โครงสร้างของโลหะออกไซด์พิจารณาจากความสามารถของโลหะที่จะเกิดพันธะที่สูงกว่าพันธะเดียวกับออกซิเจน ชาตุในควบที่ 2 มีแนวโน้มที่จะเกิดได้ เช่น C จะเกิดเป็น CO และ CO_2 ซึ่งเขียนโครงสร้างได้เป็น

สำหรับออกไซด์ของไนโตรเจนคือ NO และ NO_2 จะมีอิเล็กตรอนเดี่ยวทั้งคู่ จึงไม่สามารถทำให้เป็นไปตามกฎของออกเตตได้ โครงสร้างของ NO เกิดเรโซแนนซ์ได้ดังนี้

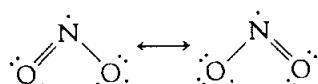
ทฤษฎีโมเลกุลาร์ ออร์บิ托ล อธิบายรูปร่างของโมเลกุลได้ดีกว่า สามารถนำไปเทียบกับ O_2^+ ได้ NO และ O_2^+ ซึ่งเป็นไอโซอิเล็กโตรนิกกัน (มีจำนวนอิเล็กตรอนเท่ากัน) ระดับพลังงานของ O_2^+ ซึ่งเกิดจากการดึง 1 อิเล็กตรอนใน antibonding ออกไปจาก O_2 จะเป็นดังรูปที่ 3.23 ก. และตรงกันกับภาพพลังงานของ NO ดังรูปที่ 3.23 ข.

รูปที่ 3.23 แผนภาพระดับพลังงานของโมเลกุลาร์ออร์บิ托ลของ O_2^+

และ NO (g) O_2^+ (h) NO

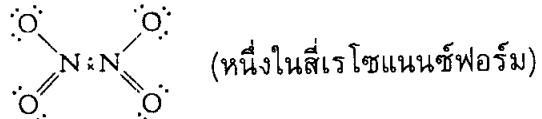
โมเลกุลของ NO_2 ก็มีโครงสร้างที่น่าสนใจสามารถเกิดเรโซแนนซ์และไม่เป็นไปตามกฎของออกเตตดังนี้

ในแต่ละโครงสร้างจะมีอิเล็กตรอนเดี่ยวอยู่ที่อะตอมของ N และ NO₂ จะเกิดไคเมอไรซันในสมดุลดังนี้

N₂O₄ (dinitrogen tetroxide) มีโครงสร้างเป็น

ใน N₂O₄ อิเล็กตรอนเดี่ยวของสองโมเลกุลของ NO₂ จะเข้าคู่กัน เกิดพันธะโคเวเลนต์ ระหว่างอะตอมของไนโตรเจนทั้งสอง N₂O₄ เหลวเป็นตัวออกซิไดซ์ที่มีประสิทธิภาพสูง เคยใช้เป็นออกซิแดนท์ในเชื้อเพลิงเหลวของจรวด

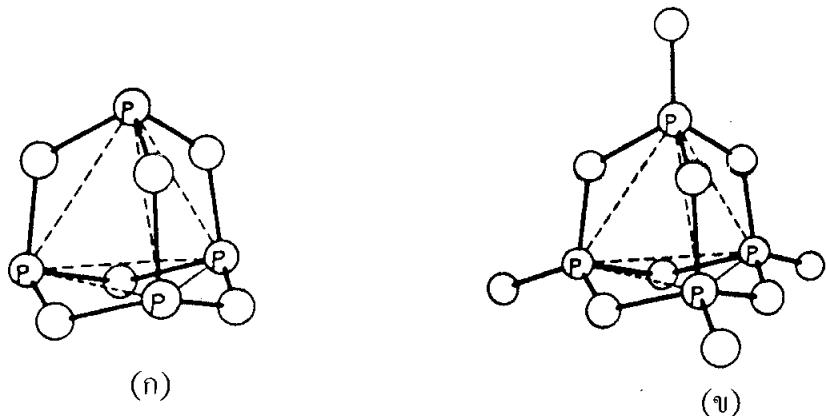
ในคาบที่ 3 แนวโน้มที่จะเกิดพันธะที่สูงกว่าพันธะเดี่ยวจะลดลงแต่ก็ยังเกิดได้ใน S เช่น SO₂ และ SO₃ ซึ่งเขียนโครงสร้างเรโซแนนซ์ได้ 2 และ 3 โครงสร้างตามลำดับ เช่น

สำหรับฟอสฟอรัสแนวโน้มยังน้อยลง เมื่อทำปฏิกิริยากับออกซิเจนจะได้ออกไซด์ 2 ชนิดขึ้นอยู่กับสภาพในการเกิดปฏิกิริยา

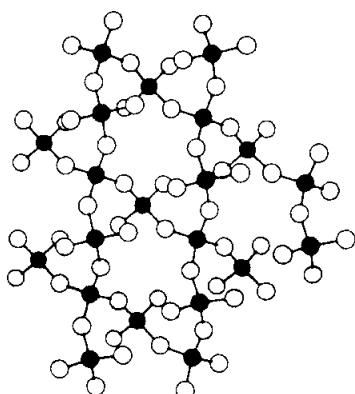
โครงสร้างของออกไซด์ทั้งสองนี้จะสัมพันธ์กับโครงสร้างของ P₄ (รูปที่ 3.15) ซึ่งเป็นเตตราэดرون ดังรูปที่ 3.24 (ก) และ 3.24 (ข)

รูปที่ 3.24 ออกไซด์ของฟอสฟอรัส (ก) P_4O_6 (ข) P_4O_{10}

ในรูปที่ 3.24 (ก) แสดงโครงสร้างของ P_4O_6 ซึ่งมีอะตอมของ O อยู่ที่ขอบด้านทั้ง 6 ของรูปเตตราระฮีดรอนที่เกิดจาก P_4 ส่วนในโมเลกุลของ P_4O_{10} ในรูปที่ 3.24 (ข) มีออกซิเจนไปเพิ่มอยู่ที่มุมทั้ง 4 ของรูปเตตราระฮีดรอน

ชาตุชิลิคอนในหมู่ IV A มีออกไซด์เพียงชนิดเดียวคือ SiO_2 แม้ว่าจะมีสูตรเอมไพริกแล้ว CO_2 แต่โครงสร้างต่างกันมาก โดยชิลิคอนไม่สามารถเกิดพหุพันระหว่าง $Si - O$ ได้เลย ในความที่และรูปอื่น ๆ ของ SiO_2 (เช่นทราย) Si แต่ละอะตอมจะถูกล้อมรอบด้วยออกซิเจน 4 อะตอมเป็นรูปเตตราระฮีดรอน โดยออกซิเจนแต่ละอะตอมจะไปจับกับ Si ดังรูปที่ 3.25 ซึ่งดูซับซ้อนและเป็นโครงสร้างแบบตามข่ายสามมิติ

รูปที่ 3.25 โครงสร้างของกาอทซ์ (รูปกลมคำว่าคือชิลิคอน
รูปกลมขาวคือออกซิเจน)

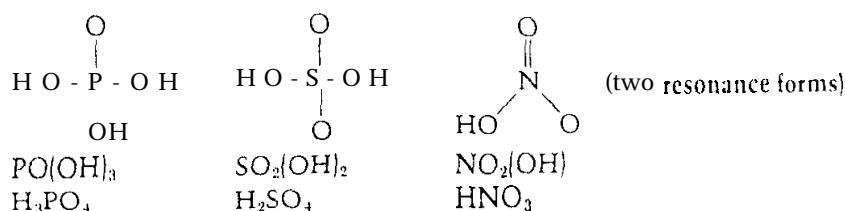
3.18 กรดออกไซและอิออนลบออกไซอ่อนย่างง่าย

กรดออกไซและอิออนลบของกรดออกไซอาจแบ่งได้เป็น 2 พวก คือ กรดไมโนเมอริก และอิออนลบอ่อนย่างง่ายที่มีโลหะอยู่ 1 อะตอม ดังตารางที่ 3.13 กับกรดโพลีเมอริกและอิออนลบเชิงซ้อน ซึ่งมีโลหะอยู่มากกว่า 1 อะตอม

ตารางที่ 3.13 กรดออกไซและอิออนลบออกไซของโลหะ

Group IIIA	H_3BO_3 (no simple borates)			
Group IVA	H_2CO_3 (CO_3^{2-})	$H_4SiO_4^{\prime\prime}$ (SiO_4^{4-})	$H_4GeO_4^{\prime\prime}$ (GeO_4^{4-})	
Group VA	HNO_2 (NO_2^-) HNO_3 (NO_3^-)	H_3PO_3 (HPO_3^{2-}) H_3PO_4 (PO_4^{3-})	H_3AsO_4 (AsO_4^{3-})	
Group VIA		H_2SO_3 (SO_3^{2-}) H_2SO_4 (SO_4^{2-})	H_2SeO_3 (SeO_3^{2-}) H_2SeO_4 (SeO_4^{2-})	$H_2TeO_3^{\prime\prime}$ (TeO_3^{2-}) $Te(OH)_6$ ($TeO(OH)_5^-$)
Group VIIA	HOF	$HOCl$ (OCI^-) $HClO_2$ (ClO_2^-) $HClO_3$ (ClO_3^-) $HClO_4$ (ClO_4^-)	$HOBr$ (OBr^-) $HBrO_2$ (BrO_2^-) $HBrO_3$ (BrO_3^-) $HBrO_4$ (BrO_4^-)	HOI (OI^-) HIO_3 (IO_3^-) H_3JO_6 ($H_2IO_6^{3-}$) HIO_4 (IO_4^-)

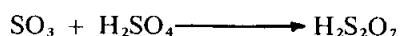
โดยทั่วไปกรดออกไซประกอบด้วยโลหะ 1 อะตอม เกิดพันธะกับหมุ่ไฮดรอกซิล (OH^-) 1 หมุ่ หรือมากกว่า และบางทีก็มีออกซิเจนซึ่งไม่ได้สร้างพันธะกับไฮดรอกซิล เนื่องจากมีสูตรทั่วไปเป็น $XO_n(OH)_n$ ดังตัวอย่างเช่น

รูปทรงเรขาคณิตของกรดโมโนเมอริกและอ่อนลบจะคล้ายกับออกไซด์อย่างง่ายสามารถทำนายได้โดยใช้กฎปฏิการผลักกันของคู่อิเล็กต clue

สำหรับการเตรียมกรดเหล่านี้ไม่มีวิธีใดที่จะเตรียมได้ก็ว่างวางไว้ทั้งหมด อาจจะเตรียมได้โดยนำออกไซด์ของโลหะไปทำปฏิกิริยากับน้ำ และเมื่อทำให้เป็นกลางก็จะได้อ่อนลบออกโซ เช่นเมื่อนำ SO_2 และ SO_3 ละลายน้ำก็จะได้กรด H_2SO_3 และ H_2SO_4 ตามลำดับ

ปฏิกิริยาที่มีความสำคัญมากในวงการอุตสาหกรรมทุกวันนี้คือการเตรียม H_2SO_4 จาก SO_3 โดยนำกำมะถันมาเผาจะได้ SO_2 และออกซิไดซ์โดยมีcacit ก็จะได้ SO_3 ซึ่ง SO_3 ที่บริสุทธิ์จะละลายน้ำช้ามาก จึงต้องนำไปละลายใน H_2SO_4 ให้ได้เป็น $\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_7$ เสียก่อนดังนี้

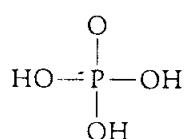

แล้วจึงเติมน้ำลงไปก็จะได้ H_2SO_4 ดังสมการ

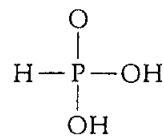

กรด H_2SO_4 มีการผลิตปีละประมาณ 30 ล้านตันซึ่งส่วนใหญ่นำไปใช้ผลิตกรดฟอสฟอริกและปุ๋ยฟอสเฟต

ในการนีของฟอสฟอรัสปฏิกิริยาไฮโดรคลิซิลของ P_4O_6 และ P_4O_{10} จะได้ H_3PO_3 และ H_3PO_4 สำหรับกรด 2 ชนิดนี้ เนพาะ H_3PO_4 เท่านั้นที่สามารถแตกตัวให้ proton (H^+) ได้หมดถึง 3 โปรตอน เมื่อทำให้สะเทินกับเบสได้เกลือที่มีอ่อน PO_4^{3-} ส่วน H_3PO_3 เมื่อทำให้สะเทินกับเบสจะได้เกลือที่มี HPO_3^{2-} การที่กรด 2 ชนิดนี้เกิดปฏิกิริยาแตกต่างกันพราะจะอธิบายได้จากโครงสร้าง ดังนี้

กรดฟอสฟอริก

กรดฟอสฟอรัส

จะเห็นได้ว่าในกรณีของการฟอกฟอร์สจะมี H⁺ อะตอม ที่ต่ออยู่กับ P โดยตรงซึ่ง H⁺ อะตอมนี้ไม่สามารถจะหลุดออกไประเป็น H⁺ ได้ ดังนั้น H₃PO₄ จึงเป็นเพียงกรดไดโพรติก กรดฟอสฟอริกก็เป็นอีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญมากในทางอุตสาหกรรมเคมี นอกจากจะเตรียมโดยละลาย P₄O₁₀ ในน้ำดังกล่าวแล้วยังเตรียมได้จากปฏิกิริยาของหินฟอสเฟตซึ่งประกอบด้วย Ca₃(PO₄)₂ กับกรดซัลฟูริกเข้มข้น ดังสมการ

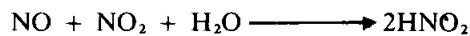

กรดฟอสฟอริกใช้ในการทำดีเทอร์เจนท์ ปุ๋ย เครื่องสำอางค์และเครื่องดื่มที่ไม่มีอัลกอฮอล์

กรดออกโซและอิออนลบของมันอาจจะเตรียมได้โดยปฏิกิริยาออกซิเดชัน-รีดักชัน เช่น เมื่อใช้ NO₂ ทำปฏิกิริยากับน้ำ

ปฏิกิริยาคล้ายคลึงกันอาจจะใช้ NO และ NO₂ ที่มีจำนวนโมลเท่ากันละลายน้ำ

NO และ NO₂ เมื่อคิดรวมกันจะได้เป็น N₂O₃ ซึ่งเป็นแอนไฮไดรด์ของ HNO₂ และตามความจริงแล้วเมื่อนำของผสมระหว่าง NO และ NO₂ ที่มีจำนวนโมลเท่ากันไปทำให้ควบแน่นเป็นของเหลว หรือเย็นจัดจนเป็นของแข็งก็จะได้โมเลกุล N₂O₃ เกิดขึ้น เกลือในไตรติกสามารถเตรียมได้จากของผสม NO / NO₂ โดยให้ทำปฏิกิริยากับเบส

กรดออกโซและอิออนลบอื่น ๆ ซึ่งเตรียมได้โดยปฏิกิริยาออกซิเดชัน-รีดักชันคือพากที่มีอะตอมของไฮเจนอยู่ (ยกเว้นฟลูออรีน) เช่น เมื่อนำไปทำปฏิกิริยากับน้ำจะเกิดปฏิกิริยาดังนี้

ถ้าไฮโลเจนเป็นคลอรีนก็จะได้กรดไฮโปคลอรัส HOCl และไฮโดรคลอริก ถ้าเป็นไบร์มีจะได้ HOBr และ HBr เป็นต้น ถ้ามีเบสอยู่ด้วย กรดที่เกิดขึ้นจะถูกสะเทินได้อิออนลบ

ออกโซซ เช่นในกรณีของคลอรีน

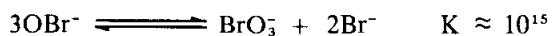
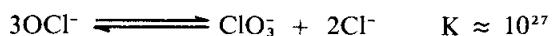
เขียนเป็นสมการทั่วไป

ไฮโปเอไล์ติอ่อน (OCl^- , OBr^- , OI^-) มีแนวโน้มที่จะเกิด disproportionate เป็นเชลต (XO_3^-) และไฮไลด์ (X^-) ดังนี้

ค่าคงที่ของสมดุลสำหรับปฏิกิริยาของไฮโลเจนแต่ละชนิดเป็นดังนี้

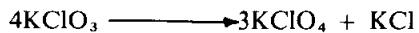

ค่า K ที่มากแสดงให้เห็นว่าอิオン OX^- ทั้งหมดจะเปลี่ยนเป็นอิออน XO_3^- ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ สารละลายไฮโปคลอไรต์จะอยู่ได้เมื่ออญูในที่ยืน แม้ว่าเมื่อทำให้ร้อนจะเปลี่ยนเป็น ClO_3^- ก็ตาม เนื่องจากสารละลายของ OCl^- ที่ยืนอยู่ตัวได้ ของเหลวที่ใช้ในการฟอกขาวสีจึงประกอบด้วย 5% ของ NaOCl ส่วนอิออนไฮโปบรอยต์จะเปลี่ยนเป็น BrO_3^- ได้อย่างรวดเร็วที่อุณหภูมิห้อง ในขณะที่ OI^- จะทำปฏิกิริยาต่อไปทันทีที่ละลาย I_2 ในเบส จนไม่อ้าสังเกต OI^- ได้ จะเห็นได้ว่า เสถียรภาพของ OCl^- อธิบายด้วยจลนศาสตร์ได้ดีกว่าเทอร์โม-ไนโ丹มิกส์ ถ้าอิออน OX^- ทั้งหมดเกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วเหมือน OI^- และปฏิกิริยาของชาดุไฮโลเจนกับเบสก็จะได้แต่ XO_3^- เท่านั้น

ยังมีปฏิกิริยาอย่างอื่นที่ให้ผลเป็นอิออนลบออกโซได้แม้ในสภาพที่เป็นของแข็ง เมื่อเผา เช่น การเผาในเตรตอย่างแรงจะทำให้สลายให้ O_2 และได้ในไตรต

หรือคล้ายๆ กับ เมื่อเผา KClO_3 ที่อุณหภูมิปานกลางโดยไม่มีcacelisic จะเกิด disproportionate ได้เปอร์คลอเรต

(ถ้ามีคตตะลิสต์และเพาท์อุณหภูมิสูงจะได้ KCl และ O₂)

ดังได้เดยกล่าวมาแล้วว่ามีกรดบางชนิดไม่อาจอยู่ได้ในสภาพบริสุทธิ์ จะอยู่ได้เฉพาะในสภาพสารละลายเท่านั้น เช่น HNO₃ และ HClO₃ กรดเหล่านี้เตรียมได้โดยเติมกรดแก่ เช่น HCl หรือ H₂SO₄ ลงในเกลือของกรดอ่อน เช่น HNO₂ เตรียมได้โดยทำเกลือในไตรต์ที่เป็นกรด

การเกิด HNO₂ โดยปฏิกิริยานี้ทำให้กรงกันว่าการใช้ในไตรต์ทำให้อาหารจำพวกเนื้อมีสีแดง เช่น ทำไส้กรอกแดง จะทำให้เป็นมะเร็งได้ง่าย เพราะ HNO₂ ทำปฏิกิริยากับสารอินทรีย์ที่ซื้อ เอเม็น ได้เป็นไนโตรโซเอเม็น (nitrosoamine) ซึ่งได้มีการพิสูจน์แล้วว่าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดสาร carcinogen (Carcinogen) ที่ทำให้เป็นมะเร็ง เมื่อเรารับประทานอาหารจำพวกเนื้อที่มีในไตรต์เข้าไปในตัวจะถูกกรดเกลือในกระเพาะเปลี่ยนเป็น HNO₂ และเนื่องจากโปรตีนจากเนื้อมีเอเม็นอยู่ด้วย จึงมีโอกาสที่จะเกิดไนโตรโซเอเม็นได้ในกระเพาะอาหาร กรดคลอริก (HClO₃) เป็นกรดแก่ไม่สามารถเตรียมโดยวิธีเดียวกับ HNO₂ ได้ต้องเตรียมโดยใช้สารละลายของแม่เรียมคลอเรตทำปฏิกิริยากับสารละลายของกรดซัลฟูริก จะได้ตะกอนของ BaSO₄ และมี HClO₃ อยู่ในสารละลาย

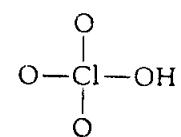
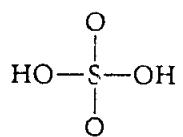
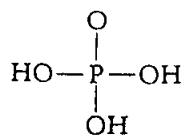
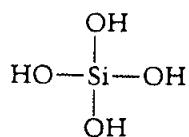

จะเห็นได้ว่าการเตรียมกรดแก่จะต้องใช้เกลือแบเรียมที่ละลายน้ำได้กว่า BaSO₄ ทำปฏิกิริยากับสารละลายกรดซัลฟูริก

3.19 กรดออกโซและอิออนลบออกโซเชิงช้อน

ด้วยอะตอมของโลหะตั้งแต่ 2 อะตอมขึ้นไปต่อชื่อมกันโดยผ่านทางสะพานออกซิเจน จะเกิดได้กับโลหะในคาบที่ 3 เป็นต้นไป โดยการนำโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นรูปเตตระซีดرون XO₄ มาเชื่อมตอกันที่มุมเกิดเป็นโครงสร้างตั้งแต่ง่ายจนถึงซับซ้อน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกรดออกโซที่เป็นเชิงช้อนกับกรดออกโซอย่างง่าย ลองพิจารณา

โครงสร้างกรดออกโซซีงเกิดจากอะโละในควบที่ 3 ใช้ค่าออกซิเดชันนัมเบอร์สูงสุดดังนี้

กรดออกซิลิก
(ไม่เสียร)

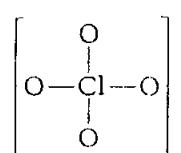
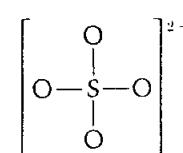
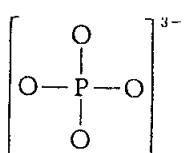
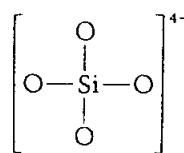
กรดออกไซ-

กรดออกซิฟูริก

กรดออกซิ-

เปอร์คลอริก

เนื่องจากอะตอมของไฮโดรเจนใน $-\text{OH}$ มีสมบัติเป็นกรด เมื่อเกิดปฏิกิริยากับเบส H จะถูกดึงออกไปได้อ่อนลงดังนี้

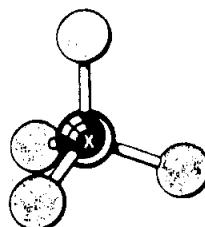
ออกซิลิกेट

ออกไซฟอสเฟต

ฟัลเฟต

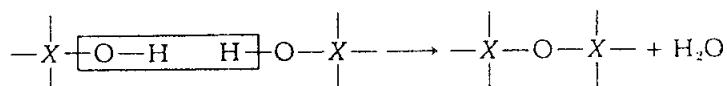
เปอร์คลอเรต

ในอ่อนลงเหล่านี้อะตอมกลางจะถูกกล้อมรอบด้วยอิเล็กตรอน 4 คู่ (ในพันธะ $\text{X}-\text{O}$) จึงมีโครงสร้างเป็นรูปเตตราэดรอยอน ดังรูปที่ 3.26

รูปที่ 3.26 อ่อนลง “ออกซิ” Xo_4^- มีโครงสร้างเป็นเตตราэดรอยอน

กรดออกโซและอ่อนลงของออกโซซีงซึ่งข้อนเกิดจากการนำโครงสร้างที่เป็นเตตราэดรอยอนมาเชื่อมต่อกัน โดยนำเอาส่วนที่เป็น $-\text{OH}$ ต่อกันแล้วดึงเอาโมเลกุลของน้ำออกซีงแสดงเป็นลักษณะทั่ว ๆ ไปได้ดังนี้

ได้สารเชิงซ้อนซึ่งมีสะพานออกซิเจนเป็นตัวเชื่อมเกิดขึ้น

การเชื่อมต่อกันด้วยสะพานออกซิเจนจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวน $-OH$ ในกรดโมโนเมอริก เช่น ถ้าอะtomกลางเป็น Si (มี $-OH$ 4 หมู่) จะเกิดสะพานออกซิเจนได้สูงสุดถึง 4 ส่วน P, S และ Cl จะเกิดได้ 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

เมื่อน้ำ 1 โมเลกุลถูกตีงอกออกจากกรด 2 โมเลกุล จะได้สารที่มีสูตรเป็น $H_xX_2O_7$ เกิดขึ้น ดังตารางที่ 3.14 เรียก กรดที่ได้นี้ว่ากรดไฟโว (pyro) ซึ่งเมื่อทำให้เป็นกลางจะได้อ่อนลับออกไซด์

ตารางที่ 3.14 กรด “ไฟโว” และอ่อนลับออกไซด์

Silicon	Phosphorus	Sulfur	Chlorine
$\begin{array}{c} OH & OH \\ & \\ HO-Si-O-Si-OH \\ & \\ OH & OH \\ \text{pyrosilicic acid} \\ H_6Si_2O_7 \end{array}$	$\begin{array}{c} O & O \\ & \\ HO-P-O-P-OH \\ & \\ OH & OH \\ \text{pyrophosphoric acid} \\ H_4P_2O_7 \end{array}$	$\begin{array}{c} O & O \\ & \\ HO-S-O-S-OH \\ & \\ O & O \\ \text{pyrosulfuric acid} \\ H_2S_2O_7 \end{array}$	$\begin{array}{c} O & O \\ & \\ O-Cl-O-Cl-O \\ & \\ O & O \\ \text{chlorine heptoxide} \\ Cl_2O_7 \\ (H_6Cl_2O_7) \end{array}$
$\left[\begin{array}{c} O & O \\ & \\ O-Si-O-Si-O \\ & \\ O & O \\ \text{pyrosilicate} \\ Si_2O_7^{6-} \end{array} \right]^{6-}$	$\left[\begin{array}{c} O & O \\ & \\ O-P-O-P-O \\ & \\ O & O \\ \text{pyrophosphate} \\ P_2O_7^{4-} \end{array} \right]^{4-}$	$\left[\begin{array}{c} O & O \\ & \\ O-S-O-S-O \\ & \\ O & O \\ \text{pyrosulfate} \\ S_2O_7^{2-} \end{array} \right]^{2-}$	

ในตารางนี้ได้รวมเอาออกไซด์ Cl_2O_7 , ซึ่งมีโครงสร้างเหมือนอ่อนลับไฟโว (รูปที่ 3.27) เข้าไว้ด้วย ความจริงแล้ว Cl_2O_7 เตรียมได้โดยใช้ $HClO_4$ ทำปฏิกิริยากับสารที่เป็นตัวดูดนำอย่างแรง เช่น P_4O_{10} ดังนั้น Cl_2O_7 จึงเป็นแอนไฮไดรต์ของกรด $HClO_4$.

คำว่า “ไฟโว” (pyro) หมายถึง มีการขัดโมเลกุลของนำออกไประดับ 2 โมเลกุล โดยการเผา เช่น อ่อนลับไฟโวซัลเฟต ได้จากการเผาเกลือ $KHSO_4$ ดังนี้

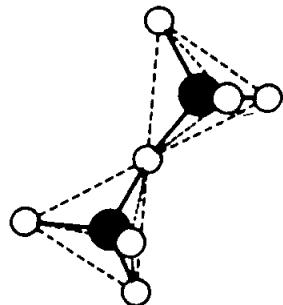

ส่วนกรด $H_2S_2O_7$ ได้จากการละลาย SO_3 ในกรด H_2SO_4 เข้มข้นดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว

กรด “ไฟฟ์โพรอฟฟ์ฟอร์ิก” ได้จากการเผา H_3PO_4 ดังสมการ

ในขณะที่อ่อนไฟฟ์ซิลิกะจะมีอยู่ในสินแร่บางชนิดเท่านั้น เช่น แร่ thortveitite ($Sc_2Si_2O_7$) ส่วนกรด $H_2Si_2O_7$ ไม่สามารถเตรียมได้

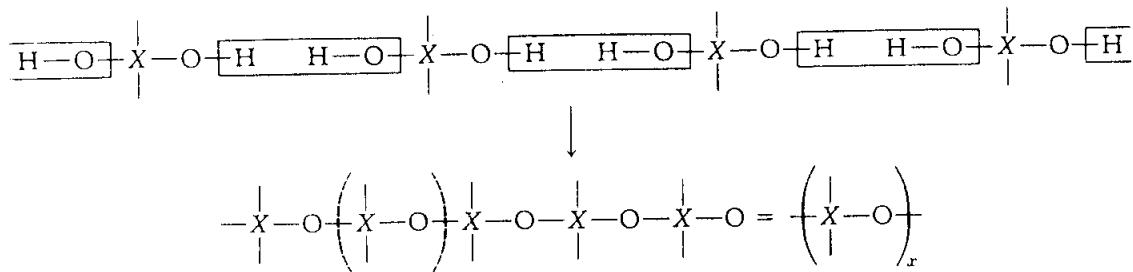

รูปที่ 3.27 โครงสร้างของอ่อนลับ “ไฟฟ์” $X_2O_7^-$ (รูปกลมดำ = X)

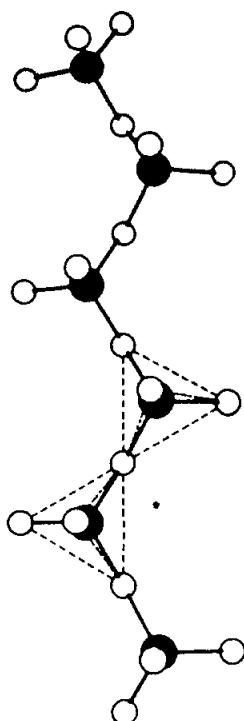
การกำจัดโมเลกุลของน้ำออกไปจากการเพื่อให้เกิดเป็นสารเชิงช้อน จะมีความยากง่ายต่างกัน สำหรับอะโลหะในคาบที่ 3 จาก Cl ไปถึง Si จะค่อย ๆ ง่ายขึ้น การเตรียม Cl_2O จาก $HClO_4$ จะต้องใช้สารดูดนำที่แรงมาก เมื่อเลื่อนมาทางซ้ายจะค่อย ๆ ง่ายขึ้นจนถึง Si เพียงทำสารละลายซิลิกะให้เป็นกรดก็จะได้ตะกอนของซิลิกาที่มีโมเลกุลของน้ำอยู่ด้วย $[SiO_2(H_2O)_x]$ เกิดขึ้น การกำจัดโมเลกุลของน้ำออกเพื่อให้ได้กรดออกโซและอ่อนลับเชิงช้อนนั้น ถ้าเติมน้ำลงไปปฏิกิริยาจะย้อนกลับได้เป็นสารเดิม ยกเว้นในกรณีของซิลิคอน ตัวอย่างเช่น กรดไฟฟ์ซัลฟูริก เมื่อเติมน้ำจะได้กรดซัลฟูริกกลับคืนมา

กรด “ไฟฟ์” ที่เป็นไดเมอร์ทั้งหมด ที่กล่าวมาแล้วหากเว้นคลอริน ยังมีหมู่ $-OH$ เหลืออยู่พอที่จะกำจัดโมเลกุลของน้ำออกไปได้อีก ทำให้เกิดกรดและอ่อนลับ “เมตา” (meta) ซึ่งมีอักษรเจน เป็นส่วนของเชื่อมตอกันเป็นสายโซ่มีหน่วยอยู่ตัวๆ กันไป ดังนี้

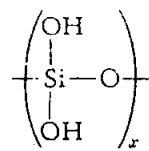

อิオนหักเหลี่ยมที่ได้จากการล้วนแต่ประกอบด้วย XO_4^- ซึ่งเป็นเตตราไฮเดรตันเชื่อมต่อ กันทึ่ม มีสูตรเคมีพิริกัล XO_4^{3-} โครงสร้างทั่ว ๆ ไป แสดงไว้ในรูปที่ 3.28

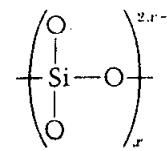

รูปที่ 3.28 โครงสร้างที่เป็นเส้นอย่างจ่ายของ $(\text{XO}_4^-)_x$ ที่เกิดจาก XO_4^- เตตราไฮเดรตันเชื่อมต่อกัน 2 หมุน (รูปก้อนคำ = X)

สำหรับธาตุซิลิคอน ยังไม่พบกรดอิสระของธาตุนี้ พบรดีอิโอนเมตาซิลิเกต SiO_4^{4-} ในสินแร่หลายชนิด เช่น spodumene, $\text{LiAl}(\text{SiO}_3)_2$ ซึ่งเป็นแร่สำคัญของ Li มีลักษณะคล้ายเส้นใย

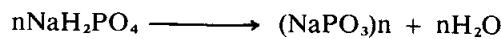

metasilicic acid
(ไม่เคลยพในสภาพอิสระ)

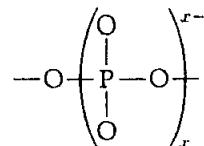

metasilicate ion

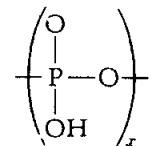
ในกรณีของฟอสฟอรัสก็จะเกิดได้คล้าย ๆ กัน เช่นเมื่อเผา NaH_2PO_4 จะทำให้สูญเสียโมเลกุลของน้ำได้ $(\text{NaPO}_3)_n$

มีอ่อนลับที่เป็นเส้นต่อกันอีก

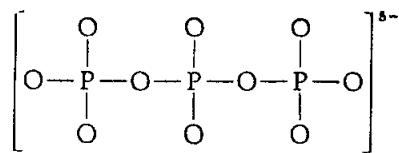

ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่ามาจากกรดเมตาฟอสฟอริก

ให้สังเกตว่ากรดฟอสฟอริกมีหมู่ $-\text{OH}$ ที่ยังไม่ได้ใช้เป็นสะพานชื่อມต่อเหลืออยู่ 1 หมู่ ในขณะที่กรดเมตาซิลิสิกเหลือ 2 หมู่ ดังนั้นอ่อนแມตาฟอสเฟตจึงจะมีประจุ -1 ในขณะที่ SiO_3 มีประจุ -2

เมตาฟอสเฟตที่เป็นส่วนประกอบในผงซักฟอกหลายชนิดคือ โซเดียมไตรโพลีฟอสเฟต $\text{Na}_5\text{P}_3\text{O}_{10}$ ซึ่งมีอ่อน

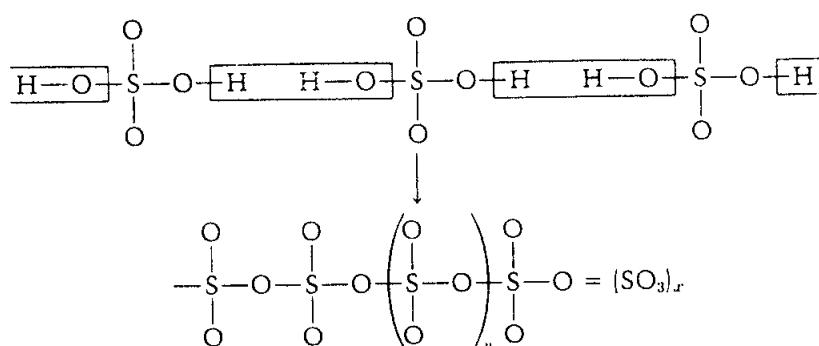

อิออนชนิดนี้มีผลดีหลายประการ เช่น รวมกับอิออนของเหล็กและแมงกานีสซึ่งเป็นตัวทำให้ผ้าเปื้อน เกิดเป็นสารประกอบเชิงช้อน ละลายนำหลุดออกไประดับยังทำให้สิ่งสกปรกที่ติดผ้าหลุดออกจากมาخلفลอยอยู่ในน้ำ ล้างออกไประดับยัง

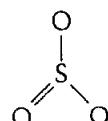
สำหรับดีเทอร์เจนเหลวจะใช้โซเดียมหรือโพแทสเซียมไฟฟอฟอสเฟต ($P_2O_7^{4-}$) เพราะจะถูกไฮโดรไลส์เป็น PO_4^{3-} ได้ช้ากว่า $P_3O_{10}^{4-}$

แต่ฟอฟอสเฟตในผงซักฟอกก็มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เช่นสะสมอยู่ในน้ำทำให้สาหร่ายเจริญมากขึ้นป่ากรดเร็วจนปลานและสัตว์มีชีวิตในน้ำกินไม่ทัน เมื่อสาหร่ายตายจะเน่าทำให้น้ำเสียเป็นอันตรายแก่ปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ได้

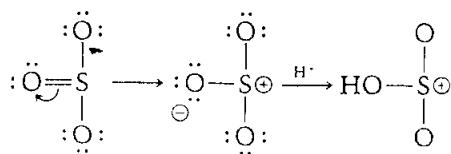
จากที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นจะเห็นว่า การกำจัดโมเลกุลของน้ำออกจากโมเลกุลของ $HClO_4$ คู่หนึ่งจะได้ออกไซด์ Cl_2O , และโดยวิธีเดียวกันนี้เมื่อดึงน้ำออกจาก H_2SO_4 ก็จะได้ออนุกรม SO_3 ที่ตอกันเป็นสายโซ่ ดังนี้

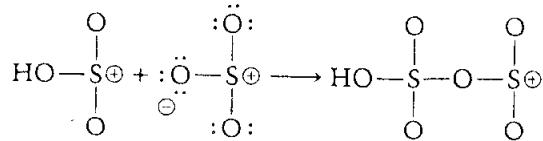
เราเคยพูดถึงโมเลกุลของ SO_3 ซึ่งเขียนในรูปเรโซแนนซ์ได้เป็น

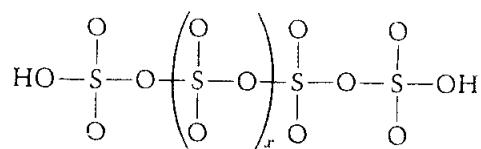
เมื่อมีอยู่เพียงเล็กน้อย SO_3 จะจับกันเป็นโพลีเมอร์ที่มีลักษณะเป็นเส้นใยที่แข็ง เราสามารถพิจารณาได้ว่า H^+ จาก H_2O เข้ารวมกับ O^- ในโมเลกุลของ SO_3

แล้วผลที่ได้ก็รวมกับ SO_3 ต่อไปดังนี้

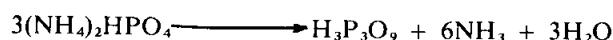

การรวมกันนี้จะเกิดต่อไปจนกระทั่งประจุบวกที่ S ถูกสะสมโดย OH^- ที่เหลือจาก การสูญเสีย H^+ ของ H_2O จึงหยุด

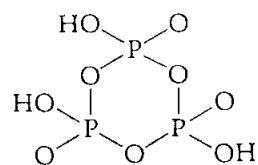

ถ้าสายโซ่ยาวมากเวลาเขียนอาจไม่พริกัด ก็ยังคงใช้ SO_3 ได้ เพราะ H^+ และ OH^- ไม่ใช่ส่วนที่สำคัญของโมเลกุล

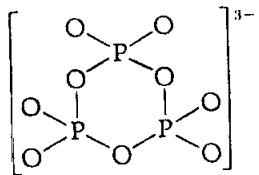
บังมีการเชื่อมต่อกันที่ให้ผลเปลกออกไบอิก คือ แทนที่จะได้โครงสร้างเป็นสายโซ่ กลับได้เป็นวงแทน เช่น เมื่อเผา $(\text{NH}_4)_2\text{HPO}_4$

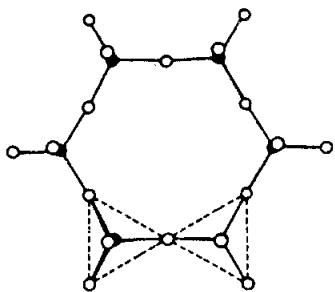
ซึ่ง $\text{H}_3\text{P}_3\text{O}_9$ คือ กรดไฮโคลไตรเมตาฟอสฟอริก มีโครงสร้างเป็นวงดังนี้

$\text{H}_3\text{P}_3\text{O}_9$ เป็นกรดไฮโพรติก เมื่อเกิดเกลือเช่น $\text{Na}_3\text{P}_3\text{O}_9$ ก็จะมีอ่อนไหวโคลไตรเมตาฟอสเฟต มีลักษณะเป็นวงเช่นกัน

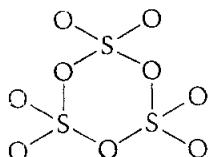

อิออนลบของ Si ที่เป็นโพลีเมอร์ก็มีโครงสร้างที่เป็นวงได้เช่นเดียวกัน เช่น อิออน $\text{Si}_6\text{O}_{15}^{3-}$ ที่อยู่ในสินแร่ beryl $[\text{Be}_3\text{Al}_2(\text{Si}_6\text{O}_{18})]$ มีโครงสร้างดังรูปที่ 3.29 ซึ่งประกอบด้วย SiO_4 ที่เป็นรูปเตトラหีดرونใช้มุน 2 มุน ต่อกันเป็นวงมีสูตร เออมไพริกัลเป็น SiO_4^{4-} beryl เป็นแหล่งเรื่องสำคัญของเบรลเลียมที่มีสีเขียวและประกายส่องมรกต (emerald)

รูปที่ 3.29 โครงสร้างที่เป็นวงของอิออนลบ $\text{Si}_6\text{O}_{15}^{3-}$ (รูปกลมคำว่า Si)

ซัลเฟอร์ไตรออกไซด์ (SO_3) ที่เป็นของแข็งก็มีโครงสร้างเป็นวงประกอบด้วย SO_3 3 โมเลกุลมาต่อกันดังนี้

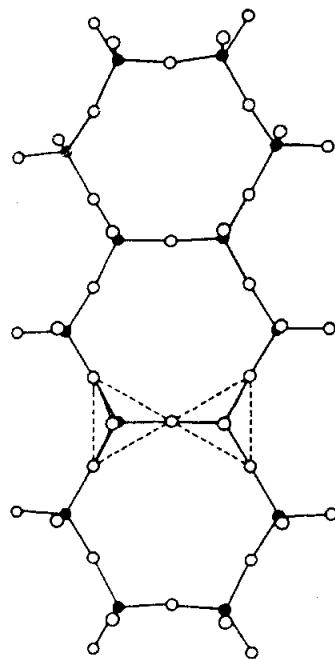

ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ อิออน $\text{P}_3\text{O}_6^{3-}$

การใช้มุนของเตตราหีดرونมากกว่า 2 มุน เช่นมต่อกันเกิดเป็นสะพานออกซิเจน 3 หรือ 4 ตำแหน่ง จะทำให้โครงสร้าง слับซับซ้อนยิ่งขึ้น อย่างเช่นในกรณีของ P_4O_{10} ซึ่งจะใช้ O ที่มุน 3 มุน ของเตตราหีดرونเชื่อมต่อกันดังรูปที่ 3.24 ที่กล่าวมาแล้วโครงสร้างของ P_4O_{10} จะคล้ายกับ H_3PO_4 โดยถ้า拿 H_3PO_4 มา 4 โมเลกุลแล้วเอา去 6 โมเลกุลออก

ไปจาก $-OH$ ทั้ง 12 หมู่จะเกิดการเชื่อมต่อกันด้วยมุนของเตตราซิเดรอน 3 มุนได้ดังรูปที่ 3.24

ชิลิคอนซึ่งมีออกซิเจน 4 อะตอมเป็นสะพานเชื่อมต่อกันได้จะเกิดเป็นอิออนลบที่สลับชับช้อนที่สุด นอกจาก SiO_4 จะต่อกันเป็นโซ่แควเดียวของอิออนลบ SiO_4^{4-} ดังรูปที่ 3.28 แล้ว ยังใช้มุนทั้ง 3 ของเตตราซิเดรอน SiO_4 ต่อกันเป็น 2 แคว ดังรูปที่ 3.30

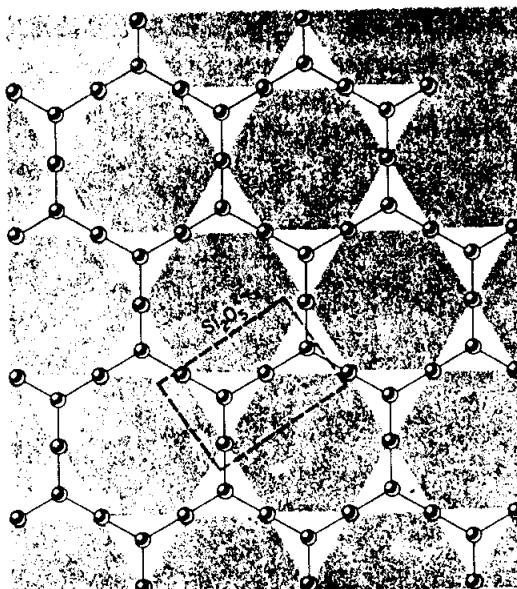
รูปที่ 3.30 ไข่สองแควที่เกิดจากแต่ละเตตราซิเดรอน SiO_4 มาเข้ามต่อเข้าด้วยกัน สามมุน (รูปกลมคำว่า Si)

อะตอมของออกซิเจนที่ไม่ได้เป็นสะพานเชื่อมอะตอมอื่นจะมีประจุลบ เหมือนในชิลิเกตอิน ฯ และหน่วยที่ซ้ำ ฯ กันในสายโซ่จะเป็น $Si_4O_{11}^4$ อิออนลบชนิดนี้พบในแอกเซบส-ตอส $[Ca_2Mg_5(Si_4O_{11})_2(OH)_2]$ ทำให้แอกเซบสตอสมีลักษณะเป็นเส้นใย เพราะมีโซ่ของ $(Si_4O_{11})_x$ ซึ่งค่อนข้างจะขนาดกันอยู่

แอกเซบสตอสมีประโยชน์หลายอย่าง เช่นใช้ทำผ้าเบรค ทำแผ่นรองในเตารีดไฟฟ้า

ทำม่านกันไฟ และทำฉนวนความร้อน ฯลฯ การหายใจเอาเส้นใยของแอกซ์บีสตอลเข้าไปจะทำให้เป็นมะเร็งที่ปอด และถ้ากินเข้าไปก็จะเป็นมะเร็งที่กระเพาะอาหารได้

ยังมีซิลิกेटอีกชนิดหนึ่งเกิดจาก SiO_4 ที่เป็น เตตราซิลิคัตอิชามุน 3 มุนเชื่อมต่อกันในระบบ ทำให้ได้โครงสร้างเป็นแผ่นดังรูปที่ 3.31 ซึ่งมีหน่วย $(\text{Si}_2\text{O}_5^-)_4$ ต่อ กันอยู่

รูปที่ 3.31 แผ่นซิลิกेटที่เกิดจากแต่ละเตตราซิลิคัต SiO_4 มาเชื่อมต่อเข้าด้วยกันทั้งสามมุน

มีแร่หลายชนิดที่ประกอบไปด้วยแผ่น $(\text{Si}_2\text{O}_5^-)_4$ แร่เหล่านี้จะต่างกันที่วิธีการซ้อนกันของชั้นซิลิกेटและชนิดของอิออนบวกและอิออนลบที่อยู่ในโครงสร้าง แต่โดยทั่วไปก็ล้ายคลึงกัน เช่น ทัลก์ และหินสูญซึ่งเกิดจากแผ่น $(\text{Si}_2\text{O}_5^-)_4$ ชั้นกันอยู่โดยมีแรงดึงดูดระหว่างอิออนบวกกับอิออนลบที่อยู่คุณละชั้นน้อยที่สุด ทำให้แต่ละชั้นหลุดออกจากกันได้ง่าย รวมทั้งสองชนิดจึงมีลักษณะลื่น

แร่ที่คล้ายคลึงกันอีกชนิดหนึ่งคือ ไมกา ในแร่ชนิดนี้ทุก ๑ อะตอมที่ 4 ของ Si จะถูกแทนที่ด้วยอิออน Al^{3+} ทำให้ไมกามีสมบัติต่างจากทัลก์และหินสูญแต่ก็ยังคงมีลักษณะเป็นชั้นเช่นเดียวกัน

เมื่อ Si ใช้ออกซิเจนหัก 4 อะตอม เชื่อมโยงกันจะได้โครงสร้างเป็นรูปตาข่าย 3 มิติ มีสูตรเอมไฟร์กัลเป็น SiO_2 เช่นค่าothz

จะเห็นได้ว่าออกไซด์ อิออนลบหักที่เป็นโพลีเมอร์และไม่ใช่โพลีเมอร์ของอละในคาบที่ 3 ล้วนแต่มีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกันหักสิ้น ดังแสดงไว้ในตารางที่ 3.15 ซึ่งล้วนแต่มีโครงสร้างเป็นรูปเตตระไฮดรอฟิลหรือไมก์เกิดจากการใช้เตตระไฮดรอฟิลมาเชื่อมต่อ กันทำให้ได้โครงสร้างที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 3.15 สรุปออกโซแอนอิออนของอละ

แอนอิออน	ชิลิกอน	ฟอสฟอรัส	กำมะถัน	คลอริน
อิออนลบอย่างง่าย (ไม่มี $x\text{-o-x}$)	SiO_4^{4-}	PO_4^{3-}	SO_4^{2-}	ClO_4^-
อิออนลบ “ไฟโร” (มี $1x\text{-o-x}$)	$\text{Si}_2\text{O}_7^{6-}$	$\text{P}_2\text{O}_7^{4-}$	$\text{S}_2\text{O}_7^{2-}$	Cl_2O_7
อิออนลบ “เมตา” (มี $2x\text{-o-x}$)	$(\text{SiO}_3)^{2x-}$	$(\text{PO}_3)_x^{x-}$	$(\text{SO}_3)_x$	
แผ่น 2 มิติ (มี $3x\text{-o-x}$)	$(\text{Si}_2\text{O}_5)_2^{2x-}$	P_4O_{10}		
แผ่น 3 มิติ (มี $4x\text{-o-x}$)	$(\text{SiO}_2)_x$			

3.20 สารประกอบเอไอล์ดของอละ

ชาตุไฮโลเจน ($\text{F}, \text{Cl}, \text{Br}$ และ I) เกิดสารประกอบกับอละอื่นได้มากมายหลายชนิด เป็นสารประกอบเอไอล์ด ในตารางที่ 3.16 แสดงสารประกอบเอไอล์ดของอละจะเห็นได้

ตารางที่ 3.16 สารประกอบไฮโลเจนของโลหะ

หมู่ IIIA	BX_3 ($X = F, Cl, Br, I$) BF_4^-			
หมู่ IV A	CX_4 ($X = F, Cl, Br, I$)	SiF_4 SiF_6^{2-} $SiCl_4$	GeF_4 GeF_6^{2-} $GeCl_4$	
หมู่ VA	NX_3 ($X = F, Cl, Br, I$) N_2F_4	PX_3 ($X = F, Cl, Br, I$) PF_5 PCl_5 PBr_5	AsF_3 AsF_5	SbF_3 SbF_5
หมู่ VIA	OF_2 (O_2F_2) OCl_2 $OBBr_2$	SF_2 SCl_2 S_2F_2 S_2Cl_2 SF_4 SCl_4 SF_6	SeF_4 SeF_6 $SeCl_2$ $SeCl_4$ $SeBr_4$	TeF_4 TeF_6 $TeCl_4$ $TeBr_4$ TeI_4
หมู่ VIIA	ICl IBr BrF $BrCl$ ClF	ClF_3 BrF_3 ICl_3 IF_3	ClF_5 BrF_5 IF_5	IF_7

แบบ
II

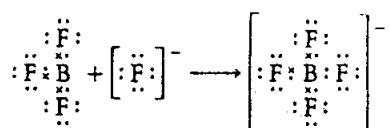
ว่าอิเล็กตรอนที่ทำปฏิกิริยากับธาตุไฮโลเจนชนิดหนึ่งเกิดสารประกอบได้มากกว่า 1 ชนิด จำนวนอะตอมของไฮโลเจนรวมกับอิเล็กตรอนที่เข้ามายังกับองค์ประกอบ 2 ประการคือ การจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนของไฮโลเจนและขนาดอะตอมของไฮโลเจนแต่ละอะตอมของไฮโลเจนจะมีเวลเนอร์อิเล็กตรอน 7 อิเล็กตรอนเมื่อได้รับอีก 1 อิเล็กตรอนก็จะมีโครงสร้างเหมือนแก๊สมีตระกูล ด้วยเหตุนี้แนวโน้มที่ไฮโลเจนจะเกิดพันธะ กับไฮโลเจนอื่นจึงน้อยมาก และไม่เกิดพันธะ โคลอร์ดิเนต โคเวเลนต์ด้วย เพราะจะต้องรับมา 2 อิเล็กตรอนซึ่งทำให้เกิน 8 ไป 1 อิเล็กตรอน

จากหลักพื้นฐานนี้เราสามารถแบ่งสารประกอบของไฮโลเจนออกเป็น 2 พฤกติอิเล็กตรอนที่เป็นไปตามกฎของเดตและไม่เป็นไปตามกฎของเดต สูตรของสารประกอบในการนี้ แรกพิจารณาจากจำนวนอิเล็กตรอนที่ไฮโลเจนต้องการ เพื่อให้ครบ 8 ถ้าต้องการ 1 อิเล็กตรอน ตัวอย่าง เช่น ธาตุในหมู่ VII A ซึ่งเป็นไฮโลเจน รวมกับไฮโลเจนด้วยกันจะต้องการเพียง 1 อิเล็กตรอนก็จะครบ 8 สารประกอบจึงเกิดจากไฮโลเจนชนิดหนึ่ง 1 อะตอม รวมกับไฮโลเจนอีกชนิดหนึ่ง 1 อะตอม ได้สารประกอบพวาก diatomic เช่น ClF, BrF, BrCl, BrI และ ICl

ธาตุในหมู่ VI A ต้องการ 2 อิเล็กตรอนเพื่อให้ครบ 8 จึงเกิดสารประกอบ เช่น OF₂ และ SCl₂ ในหมู่ V A ต้องการ 3 อิเล็กตรอนจากไฮโลเจนจึงเกิดสารประกอบเช่น NF₃, PF₃, AsF₃ ถ้าเป็นธาตุในหมู่ IVA ก็ต้องการ 4 อิเล็กตรอนสารประกอบจึงมีสูตรเป็น CCl₄ และ SiCl₄

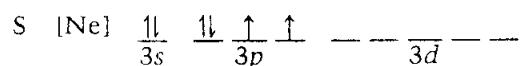
ธาตุไบرونในหมู่ III A ถือว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะไบรอนมีเวลเนอร์อิเล็กตรอนเพียง 3 อิเล็กตรอน จึงเกิดพันธะโคเวเลนต์กับไฮโลเจนได้ 3 พันธะ ในกรณีฟลูออรีนได้ BF₃ ซึ่งสามารถรวมกับ F⁻ ได้อีกเป็น BF₄⁻ เตตราฟลูออโรไบรอนเรตอ่อนดังสมการ

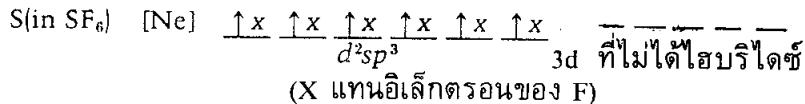
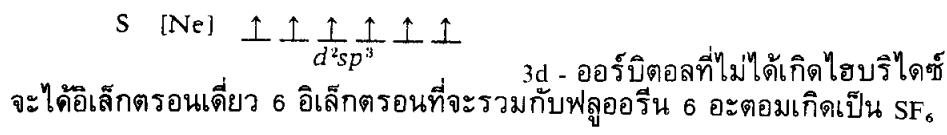
จะเห็นได้ว่าเกิดพันธะโคออร์ดิเนตโคลเวเลนต์ 1 พันธะ (ในทางปฏิบัติไม่อาจตรวจสอบได้ว่าพันธะใดเป็นพันธะโคออร์ดิเนต) ดังนั้นโดยอนเชิล์ดจึงเป็นพวากที่ขาดอิเล็กตรอนและเป็นการลดตามนิยามกรดและเบสของลิวอิส

สารประกอบอนเชิล์ดพวากที่ 2 เป็นพวากที่มีอิเล็กตรอนล้อมรอบอะตอมกลางมากกว่า 4 คู่ ได้แก่สารประกอบของอลูมิเนียมที่อยู่ต่ำกว่าคาบที่ 2 ลงมาเพราชาตุในคาบที่ 2 มีเวลเนซ์ อิเล็กตรอนสูงสุดเพียง 8 อิเล็กตรอนคือ $2s^2$ และ $2p^6$ ส่วนชาตุที่อยู่ต่ำกว่าคาบที่ 2 ยังมี d- ออร์บิตอลว่างและมีพลังงานต่ำ และ d- ออร์บิตอลเหล่านี้ยังอาจใช้ไฮบริเดช์ แล้วรับอิเล็กตรอนเพิ่ม เพื่อสร้างพันธะได้อีก เช่นในกรณีของ S เกิดสารประกอบ SF₆

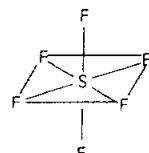
การจัดเรียงตัวของอิเล็กตรอนในสภาพปกติของกำมะถันเป็นดังนี้

ถ้าใช้ d- ออร์บิตอล 2 ออร์บิตอลเกิดไฮบริเดช์แบบ d^2sp^3 จะได้ 6 ออร์บิตอลที่มีอิเล็กตรอนเดียวดังนี้

โครงสร้างของ SF₆ เป็นรูปปolygonห้าเหลี่ยมดังรูปที่ 3.32

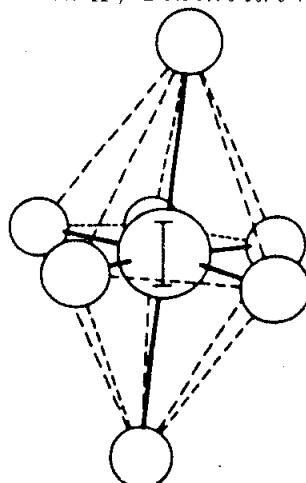
รูปที่ 3.32 octahedral SF₆

ซึ่งพิจารณาได้ทั้งจากรูปร่างของ d^2sp^3 ไฮบริเดและจากทฤษฎีการผลักกันของคู่อิเล็กตรอนซึ่งกล่าวว่าถ้ามีเวลเนซ์ อิเล็กตรอน 6 คู่ มันจะจัดตัวกันอยู่ที่มุมของรูปปolygonห้าเหลี่ยม โดยสรุประสาสามารถอธิบายรูปร่างลักษณะของสารประกอบที่เกิดจากไฮโลเจนรวมกับอลูมิเนียมที่อยู่ต่ำกว่าคาบที่ 2 ได้โดยขยายกฎอ古เตตออกไปรวมทั้งการใช้ d- ออร์บิตอลเกิดไฮบริเดช์ เพื่อให้มีเวลเนซ์ อิเล็กตรอนที่เหมาะสมที่จะสร้างพันธะ

องค์ประกอบที่ 2 ที่มีอิทธิพลต่อจำนวนอะตอมของไฮโลเจนที่จะสร้างพันธะกับไฮโลเจน คือขนาดอะตอมของไฮโลเจน และขนาดอะตอมของไฮโลเจนในตารางที่ 3.16 จะเห็นได้ว่าสารประกอบที่มีจำนวนอะตอมของไฮโลเจนไปล้อมรอบมากมักจะได้เกี่ยวกับประจุของไฮโลเจนอยู่ส่วนล่าง ๆ ของตารางธาตุ เพราะอะตอมของไฮโลเจนเหล่านี้มีขนาดใหญ่กว่าอะตอมของไฮโลเจน จึงเข้าไปล้อมได้มากโดยไม่เกิดการเบี้ยดเสียดกัน แต่ถ้าอะตอมของไฮโลเจนมีขนาดเล็กกว่าอะตอมของไฮโลเจน ก็จะเข้าไปล้อมໄจัดมาก เช่นอะตอมของไฮโลเจนที่อยู่ส่วนบน ๆ ของตารางธาตุ

ไฮโลร์ดของธาตุ ในหมู่ VI A จะเห็นได้ชัด เช่น S เกิดสารประกอบ SF_4 และ SF_6 กับ F ซึ่งมีขนาดเล็กที่สุด แต่กับ Cl ซึ่งมีขนาดใหญ่ขึ้นจะเกิดสารประกอบได้เพียง SCl_4 แต่จะไม่เกิด SBr_4 และ SI_4 เนื่องจาก Br และ I มีขนาดใหญ่มาก เมื่อไฮโลเจนมีขนาดของอะตอมใหญ่ขึ้นเป็น Te ก็จะเกิดไฮโลร์ดที่มีอะตอมของไฮโลเจน 4 อะตอมล้อมรอบได้ทั้งหมดคือ TeF_4 , $TeCl_4$, $TeBr_4$, และ TeI_4

ในหมู่ VII A ก็เช่นเดียวกันทั้ง Cl และ Br เกิดสารประกอบที่มีสูตร XF_3 และ XF_5 แต่ CIF_5 เพิ่งสังเคราะห์ได้เมื่อไม่นานมานี้และสังเคราะห์ได้ยาก ส่วน I สามารถเกิดสารประกอบกับ F ได้โดยใช้ F ถึง 7 อะตอมได้ IF_7 ซึ่งมีโครงสร้างดังรูปที่ 3.33

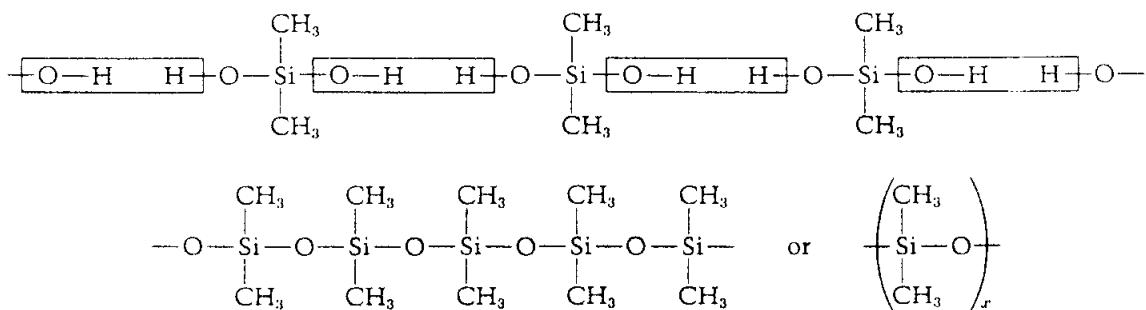
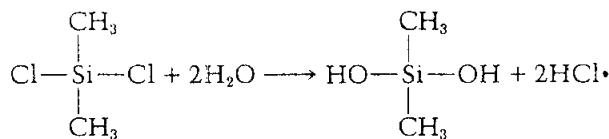
รูปที่ 3.33 โครงสร้างของ IF_7 (pentagonal bipyramid)

สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือความว่องไวในการเกิดปฏิกิริยาของไฮโลเจนกับสารประกอบที่มีหมู่ $-OH$ โดยเฉพาะ H_2O ทำให้เกิดกรดออกไซด์ หรือออกไซด์รวมกับไฮโดรเจนไฮโลร์ด เช่นปฏิกิริยาของ FCl_5 , $SiCl_4$ และ SF_4 กับน้ำ

ปฏิกิริยาเหล่านี้เกิดเร็วมากและสมบูรณ์พร้อมทั้งให้ความร้อนออกมาเป็นจำนวนมาก โดยปกติไฮไลต์ของธาตุที่อยู่ต่ำกว่าควบคุมที่ 2 ก็จะเป็นชั้นนี้ เช่น SnX_4 และ PbX_4 ซึ่งเป็นสารประกอบโคลาเลนต์ก็เกิดปฏิกิริยากับน้ำได้ในทำนองเดียวกัน ได้ของผสมของ Sn^{4+} และ Pb^{4+} กับไฮโลร์อิโอน

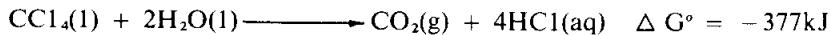
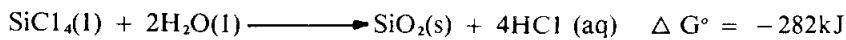
สารประกอบที่สำคัญมากพอกหนึ่งคือซิลิโคน ซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาไฮดรอลิซของ $(\text{CH}_3)_2\text{SiCl}_2$ การเกิดโพลีเมอร์ของซิลิโคนสามารถคิดได้ว่าเกิดสารไฮดรอกซีชีนก่อนแล้วจึงดึงเอามOLEกุลของน้ำออกไปคล้ายๆ กับการเกิดโพลีเมอร์ของ $\text{Si}(\text{OH})_4$

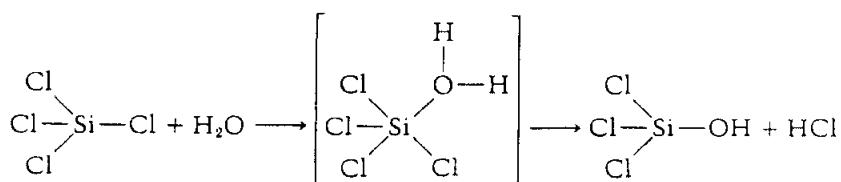
ซิลิโคนอาจเป็นน้ำมัน الجاري หรือเป็นยางที่เป็นของแข็ง ขึ้นอยู่กับความยาวของสายโซ่และการจับกันในระหว่างสายโซ่ (Cross-linked) มีประโยชน์มากในการทำผ้ากันฝน และสิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ เช่นยาง ซิลิโคนซึ่งทนต่อการทำลายไฮดรคลิบอนและ الجاريไม่เหมือนยางธรรมดานี้ไม่ทัน และไม่เกิดปฏิกิริยากับโอโซน ซึ่งจะทำให้ยางแตกเป็นรอย

ไฮไลต์ของโลหะบางชนิดก็ไม่ว่องไวในปฏิกิริยากับน้ำเช่น $\text{CCl}_4, \text{SF}_6$ และ NF_3 ซึ่งจะอธิบายได้ด้วยเหตุผลทางเคมีศาสตร์มากกว่าเหตุผลทางเทอร์โมไดนามิกส์

เมื่อเปรียบเทียบกับการไฮดรอลิซของ SiCl_4 กับ CCl_4 ด้วยค่าทางเทอร์โมไดนามิกส์ พบว่าปฏิกิริยาทั้งสองอาจเกิดได้เกือบสมบูรณ์

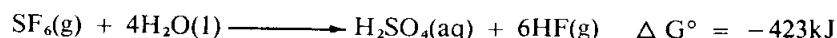

เมื่อพิจารณาจากค่า ΔG° จะเห็นว่าการไฮโดรไลซ์ CCl_4 จะเกิดได้容易กว่า SiCl_4 แต่จากการจนศาสตร์พบว่าการไฮโดรไลซ์ CCl_4 จะเกิดไม่ได้เนื่องจากขาดพลังงาน กระดันที่ต่ำพอที่จะทำให้เกิดปฏิกิริยาไฮโดรไลซ์ได้ เพราะอะตอมของ Cl จะป้องกันไม่ให้น้ำ เข้าไปถึงอะตอมของคาร์บอนได้ แต่ในกรณีของ SiCl_4 อะตอมของ Si มีขนาดใหญ่น้ำจึงมี โอกาสเข้าไปทำปฏิกิริยากับ Si ได้ (Cl ล้อมไว้ไม่หมด) นอกจากนี้การที่ 3d- ออร์บิตอลของ Si มีพลังงานต่ำจะทำให้เกิดพันธะชั่วคราวระหว่างโมเลกุลของน้ำกับอะตอมของ Si ก่อนที่จะ มีการผลักโมเลกุลของ HCl ออกไป กลไกของการเกิดไฮโดรไลซ์เช่นว่าเป็นดังนี้

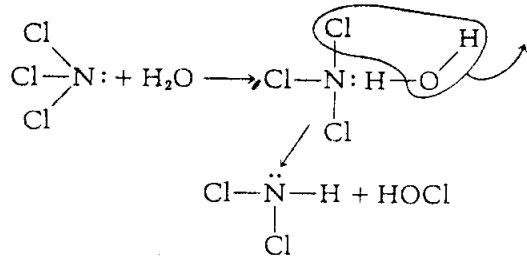
ถ้าปฏิกิริยานี้ดำเนินต่อไปก็จะได้ $\text{Si}(\text{OH})_4$ (กรดออร์โทซิลิก) ซึ่งจะเสียโมเลกุลของ น้ำได้容易กลายเป็น SiO ,

การเกิดปฏิกิริยาของ SF_6 และ NF_3 กับน้ำก็อย่างที่ได้เรียนเดียวกัน เช่นในกรณีของ SF_6

เมื่อดูจากค่า ΔG° ก็จะเห็นว่าการเกิดปฏิกิริยาได้หันที่แต่เนื่องจาก SF_6 มีอะตอมของ F ล้อมรอบอยู่มากจึงกันไม่ให้เกิดปฏิกิริยากับน้ำ (จนกว่าจะถึง 500°C) แต่ถ้าเป็น SF_4 จะเกิด ได้หันที่ เพราะจำนวนอะตอมของ F ที่มาล้อม S น้อยลง

NF_3 ไม่เกิดปฏิกิริยากับน้ำแต่ไม่อาจอยู่ในลักษณะเช่นเดียวกับ SF_6 ได้ เพราะอะตอม ของ N มี F ล้อมรอบน้อยกว่า โมเลกุลของ NF_3 เป็นรูปปริามิด ซึ่งโมเลกุลของน้ำจะเข้า ไปทำปฏิกิริยากับ N ได้ง่ายเมื่อเปรียบเทียบ NF_3 กับ NCI_3 ซึ่งเกิดปฏิกิริยากับน้ำได้ (ถ้าไม่ เกิดระเบิดเสียก่อน เพราะ NCI_3 ไม่เสถียรอย่างยิ่ง) กลไกของปฏิกิริยาเริ่มจากการเกิดพันธะ ไฮโดรเจนระหว่างโมเลกุลของน้ำกับอิเล็กตรอนคู่ของ N แล้วกรดไฮโดรคลอริกจะออกไปดังนี้

ถ้าปฏิกิริยาดำเนินต่อไปในที่สุดจะได้ NH_3 และ HCl ก็哉นี้ไม่อาจใช้อธิบายได้ เพราะ NF_3 มีความเป็นเบสน้อยมาก เนื่องจาก F ซึ่งมีค่าอิเล็กโตรเนกติกิติสูงสุดจะดึง อิเล็กตรอนเข้าหาตัวจนทำให้อิเล็กตรอนหู่ของ N ไม่อยู่ในสภาพที่จะให้โมเลกุลของน้ำเข้าทำปฏิกิริยาได้เหมือนอย่าง NCI_3 ที่กล่าวมาแล้ว

3.21 สารประกอบของแก๊สมีตระภูล

แก๊สมีตระภูลเป็นโลหะอีกพวกหนึ่ง ซึ่งมีการจัดเรียงอิเล็กตรอนที่เสถียรมาก ($ns^2 np^6$ ยกเว้น He ซึ่งเป็น $1s^2$) ไม่น่าจะสร้างพันธะกับสารได้ดีอีกสารประกอบของแก๊สมีตระภูลจึงไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ แต่ในปัจจุบันทราบมาแล้วว่าแก๊สมีตระภูลเกิดสารประกอบได้แต่กิดได้ยากมากต้องใช้สภาวะที่เหมาะสมจริง ๆ

การศึกษาเกี่ยวกับสารประกอบของแก๊สมีตระภูลเริ่มต้นในปี 1962 โดย Neil Bartlett ที่มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย เขียนว่าออกซิเจนทำปฏิกิริยากับ PtF_6 ได้สารประกอบ O_2PtF_6 ซึ่งมีสีแดงปนส้ม และมี O_2^+ อยู่ด้วย ซึ่งค่าพลังงานอิอนน์ในเชิงชั้นของ O_2 และ Xe มีค่าใกล้เคียงกันมาก (1210 และ 1170 kJ/mol ตามลำดับ) เขาจึงคิดว่า Xe น่าจะทำปฏิกิริยา กับ PtF_6 ได้และเมื่อเขาใช้ Xe ทำปฏิกิริยากับ PtF_6 เขายสามารถแยกสารประกอบสีเหลือง ของ Xe ซึ่งมีสูตร XePtF_6 ออกมาได้ หลังจากมีรายงานการค้นพบของ Bartlett ออกไปไม่นานก็มีการค้นพบว่า Xe ยังเกิดปฏิกิริยาได้โดยตรงกับฟลูออรีนที่อุณหภูมิสูง ได้สารประกอบซึ่งอนฟลูออไรด์ที่มีสูตร XeF_2 , XeF_4 และ XeF_6 จากนั้นไม่นานก็มีการค้นพบสารประกอบของ Xe อีกหลายชนิดดังตารางที่ 3.17 ออกไซด์และออกโซฟลูออไรด์ของ Xe ได้จากปฏิกิริยาไฮโดรคลิซของฟลูออไรด์

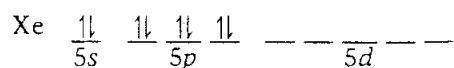
ตารางที่ 3.17 สารประกอบของซีนอนบางตัว

	จุดหลอมเหลว ($^{\circ}\text{C}$)	สมบัติ
ฟลูออิร์ด		
XeF_2	140	ผลึกไม่มีสี
XeF_4	114	ผลึกไม่มีสี
XeF_6	47.7	ผลึกไม่มีสี
ออกไซด์		
XeO_3	ระเบิดง่าย	ผลึกไม่มีสี
XeO_4	ระเบิดง่าย	แก๊สไม่มีสี
เกลือ		
XePtF_6^a		ผลึกสีแดง-ส้ม
CsXeF_7	slavery > 50°C	ของแข็งไม่มีสี
Cs_2XeF_8	slavery > 400°C	ของแข็งสีเหลือง

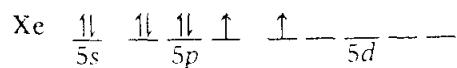
สารประกอบเหล่านี้บางชนิดก็ไม่เสียรอย่างมาก มีแนวโน้มที่จะละลายตัว เช่น XeO_3 และ XeO_4 ซึ่งระเบิดได้ (XeO_3 มีค่า $\Delta H_f^\circ = 400 \text{ kJ/mol}$) บางชนิดก็เสียรอย่างมาก เช่น Cs_2XeF_8 จะไม่ละลายตัวแม้จะทำให้ร้อนถึง 400°C และมีจุดหลอมเหลวค่อนข้างสูง

โครงสร้างและการเกิดพันธะในสารประกอบเหล่านี้น่าสนใจมากในเมื่อมีเวลน์ช อิเล็กตรอน 4 คู่ คือ $5s^2$ และ $5p^6$ การกระจายกุญแจเดตออกไปทำให้ Xe มีอิเล็กตรอนเดียวที่จะสร้างพันธะกับสารอื่นได้ ลองพิจารณา XeF_2 และ XeF_4

การจัดเรียงอิเล็กตรอนของ Xe จะเป็น

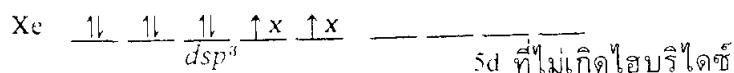
เพื่อที่จะเกิดเป็น XeF_2 จะต้องกราจายอิเล็กตรอน 1 อิเล็กตรอนไปยัง 5d และเกิดไฮบริไดซ์แบบ dsp^3 ดังนี้

เกิดไฮบริไดซ์ได้เป็น

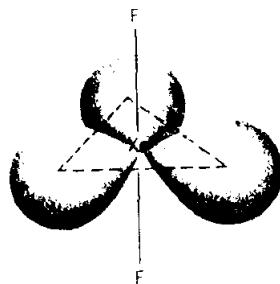

อิเล็กตรอนเดียว 2 อิเล็กตรอนจะเกิดพันธะกับฟลูออรีนเป็น

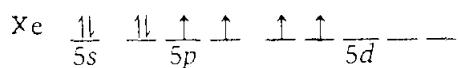
(X แทนอิเล็กตรอนของฟลูออรีน)

จากที่เคยกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า dsp^3 ไฮบริไดซ์จะมีลักษณะที่ซับซ้อนตามรูปปีรามิดสามเหลี่ยม 2 รูปที่มีฐานร่วมกัน จากทฤษฎีการผลักกันของคุณอิเล็กตรอนจะได้ว่าอิเล็กตรอนทั้ง 5 คู่จะจัดตัวอยู่ในรูปดังกล่าวโดยอิเล็กตรอนคู่ใดคู่หนึ่งจะจัดตั้งอยู่ในระนาบเดียว กันเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยมีอะตอมของ F อยู่ที่ส่วนบนและส่วนล่างของรูปสามเหลี่ยมดังรูปที่ 3.34 โมเลกุล XeF_2 จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรง

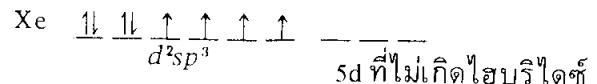

รูปที่ 3.34 โครงสร้างโมเลกุลของ XeF_2

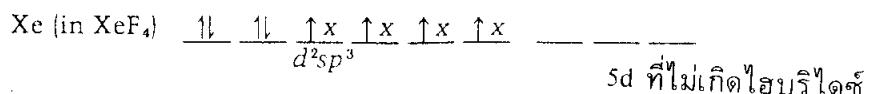
ในการนีของ XeF_4 จะต้องให้มีอิเล็กตรอนเดียว 4 อิเล็กตรอนสำหรับเกิดพันธะกับ F 4 อะตอม ซึ่งทำได้โดยกราจายอิเล็กตรอนไปยัง 5d และเกิดไฮบริไดซ์แบบ d^2p^3 ดังนี้

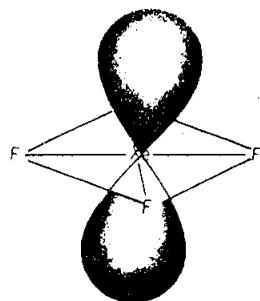
เกิดไฮบริไดซ์ไดเป็น

แล้วสร้างพันธะกับ F 4 อะตอม ดังนี้

ใน XeF_4 มีอิเล็กตรอน 6 คู่ รอบ ๆ อะตอมของ Xe จากทฤษฎีเวเลนซ์บอนเดอร์และทฤษฎีการผลักกันของคู่อิเล็กตรอน สามารถทำนายได้ว่า อิเล็กตรอนคู่เหล่านี้จะซึ่งปะปันมุมทั้ง 6 ของรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสโดยอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยว 2 คู่จะอยู่ที่ส่วนบนและล่างของรูป square planar ดังนั้น XeF_4 จึงมีโครงสร้างเป็นรูป square planar มีอะตอมของ F อยู่ที่มุมทั้ง 4 ดังรูปที่ 3.35

รูปที่ 3.35 โครงสร้างโมเลกุลของ XeF_4

หลังจากการค้นพบสารประกอบของ Xe โดย Bartlett และมีการค้นพบสารประกอบของแก๊สมีตระกูลอีก 2 ชนิดคือ ของ Rn และ Kr นอกจากนี้เมื่อพบร่วมกับสารประกอบเนื้องจากมีค่าพลังงานอิオในเชิงสูงมาก

จะเห็นได้ว่าการค้นพบสารประกอบของแก๊สมีตระกูลได้ช่วยทำให้ดูบดทดสอบเคมีที่ว่าธาตุที่มีเวเลนซ์อิเล็กตรอนเป็น n^2np^6 ไม่สามารถเกิดสารประกอบได้หมดไปเป็นการเปิดทางให้การศึกษาเกี่ยวกับสารประกอบของแก๊สมีตระกูลเป็นไปได้กว้างขวาง

แบบฝึกหัด

1. จงเขียนภาพตารางธาตุอย่างหยาบ ๆ แสดงให้เห็นช่วงที่เป็นโลหะ อโลหะ และกึ่งโลหะ
2. จงบอกสมบัติทางกายภาพของโลหะมา 3 ข้อ และบอกสมบัติทางเคมีที่โลหะทั่ว ๆ ไปมีเหมือนกัน
3. การกำจัดสนิมออกจากเหล็กหรือเหล็กกล้าก่อนที่จะฉบับด้วยดีบุกหรือสังกะสีทำอย่างไร
4. จงแสดงการจัดเรียงอิเล็กตรอนในชัล นอกสุดของธาตุ CA, T1, Bi, Cs และ Sn
5. ทำไมโลหะจึงนำความร้อนได้ดีกว่า อโลหะ
6. ทำไมในสภาพปกติโลหะจึงไม่เกิดเป็นโมเลกุลโดยการใช้อิเล็กตรอนร่วมกันกับโลหะด้วยกันในลักษณะของพันธะโคลเวนแลนเดอร์
7. ลักษณะความเป็นโลหะขึ้นอยู่กับค่าอิเล็กโตรเนกติกวิตี้ อย่างไรบ้าง แนวโน้มของความเป็นโลหะในแนวอนและแนวตั้งในตารางธาตุเป็นอย่างไร จงอธิบาย แนวโน้มเหล่านี้ของธาตุในคาบที่ 2 และในหมู่ IV A
8. จงเลือกธาตุคู่ที่มีความเป็นโลหะมากที่สุดจากกลุ่มธาตุต่อไปนี้
  - a. Li หรือ Be
  - b. B หรือ Al
  - c. Al หรือ Cs
  - d. Sn หรือ P
  - e. Ga หรือ I
9. Amphoteric คืออะไร จงเขียนสมการเคมีเพื่อแสดงความเป็น amphoteric ของ Be และ Al
10. จงเขียนสมการเคมีแสดงปฏิกิริยาเคมีที่เกี่ยวข้องในการแยกแมกนีเซียมออกจากน้ำทะเล
11. โรคที่เกิดกับดีบุก (tin disease) เป็นอย่างไร
12. ถ้า ΔH_f° ของ CuO และ ZnO เท่ากับ -155 kJ/mol และ -348 kJ/mol ตามลำดับ จงคำนายว่าระหว่าง CuO กับ ZnO สารใดจะเสียรากว่ากันเมื่อใช้ความร้อนทำให้สลายตัว

13. จงเขียนปฏิกิริยาเคมีแสดงการเกิดรีดักชันของสารประกอบโลหะโดยใช้
 ก. คาร์บอน   ข. ไฮโดรเจน   ค. โพแทสเซียม   ง. อิเล็กโทรลิซิส
14. ทำไมจึงนิยมใช้คาร์บอนเป็นตัวรีดิวเซอร์ในการถลุงโลหะทางการค้า
15. จงเขียนสมการแสดงปฏิกิริยาระหว่างโลหะอัลคาไลกับออกซิเจน
16. ทำไเมจิ้งใช้ KO_2 ในเครื่องมือกรองลมหายใจกลับมาใช้ใหม่
17. จงบอกสมบัติที่คล้ายคลึงกันระหว่าง Li และ Mg มา 3 ข้อ
18. เราจะบอกความสัมพันธ์ระหว่าง Li กับ Mg และ Be กับ Al ซึ่งอยู่ในแนวทะแยงในตารางธาตุได้อย่างไรบ้าง
19. เราใช้อะไรเป็นเครื่องบอกถึงการมีค่า reduction potential สูงผิดปกติของ Li และทำไมจึงไม่พบ Li^{2+} ในสารประกอบ
20. ในบรรดาพวกธาตุเรพรีเซนเตติฟ ทำไม ธาตุที่อยู่ต่อนล่างของตารางธาตุจึงชอบใช้ค่าออกซิเดชันนั้นเบอร์ค่าต่ำมากกว่าค่าสูง
21. สารในแต่ละคู่ต่อไปนี้สารใดเป็นตัวออกซิไดซ์ที่ดีกว่ากัน
 ก. Bi_2O_3 หรือ Bi_2O_5
 ข. SnO_2 หรือ SnO
 ค. PbO_2 หรือ PbO
 ง. $TiCl_3$ หรือ $TiCl_4$
22. ทำไมการผลิตธาตุกึ่งโลหะจึงใช้ปฏิกิริยาเรดักชันมากกว่าใช้ปฏิกิริยาออกซิเดชัน
23. จงเขียนสมการเคมีแสดง
 ก. ปฏิกิริยาเรดักชันของ BCl_3 กับไฮโดรเจน
 ข. การเตรียม Si จาก SiO_2 โดยใช้คาร์บอนเป็นตัวรีดิวเซอร์
 ค. ปฏิกิริยาเรดักชันของ As_2O_3 ด้วยไฮโดรเจน
24. จงทำสมการต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ ถ้าไม่มีปฏิกิริยาเกิดขึ้นให้เขียนว่า N.R.
 ก. $Cl_2 + KI$
 ข. $Br_2 + CaF_2$
 ค. $I_2 + MgCl_2$
 ง. $F_2 + SrCl_2$

25. ทำไมจึงมีการเติม $C_2H_4Br_2$ ลงในน้ำมันเบนซินที่ผสมตะกั่ว และจะเขียนสมการแสดงการสั้นด้าปของ $Pb(C_2H_5)_4$ ในเมื่อมี $C_2H_4Br_2$ ออยด์ด้วยโดยถือว่าคาร์บอนและไฮโดรเจนจะกลายเป็น CO_2 และ H_2O
26. ทำไมจึงเตรียมฟลูออร์จากสารละลายของ NaF ในน้ำไม่ได้ในกรณีนี้ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร
27. ทำไมโซนจึงใช้มาเบคที่เรียกในน้ำประปาแทนคลอร์น้ำได้
28. จงบอกอันยูรูปของคาร์บอน 2 ชนิด และความแตกต่างในด้านโครงสร้างและสมบัติทางกายภาพของอันยูรูปทั้งสองนั้น
29. จงบอกอันยูรูป 2 ชนิดของกำมะถันและความแตกต่างของอันยูรูปทั้ง 2 ชนิดนั้น
30. จงบรรยายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเผากำมะถันจนเดือด
31. จงอธิบายการนำไฟฟ้าของแกรไฟต์ว่าเป็นไปได้อย่างไร
32. หน่วยโครงสร้างของธาตุบอรอนมีลักษณะเป็นอย่างไร
33. จงหาค่าออกซิเดชันนัมเบอร์ของ S ใน SO_2 , $S_2O_3^{2-}$, SO_4^{2-} , $S_2O_6^{2-}$, $S_3O_6^{2-}$, $S_6O_6^{2-}$
34. จงบอกค่าออกซิเดชันนัมเบอร์สูงสุดของโลหะในหมู่ A ทั้งหมด
35. รูปร่างโมเลกุลของ PH_3 , H_2S , CH_4 , H_2Se และ Si_2H_6 เป็นอย่างไร
36. ทำไมโลหะตั้งแต่ในควบที่ 3 เป็นต้นไป จึงไม่อ灸เกิดพันธะ π ที่เสถียรได้
37. Catenation คืออะไร ธาตุใดเกิด catenation และได้สารประกอบมากที่สุด
38. โพลีชัลไฟต์อิออน S_x^{2-} จะมีโครงสร้างเป็นเส้นตรงหรือไม่ จงอธิบาย
39. โครงสร้างของ B_2H_6 เป็นอย่างไร พันธะในโมเลกุลนี้เป็นแบบใด
40. กรดออกไซด์และอิออนลบออกไซด์ คืออะไร
41. ปฏิกิริยา disproportionation คืออะไร จงบอกตัวอย่างสัก 2 ตัวอย่าง
42. จงเปรียบเทียบโครงสร้างของ P_4 , P_4O_6 และ P_4O_{10}
43. อิออนเมตาฟอสเฟตชนิดใดที่ใช้มากในผงซักฟอกและมีผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร
44. ขนาดของอะตอมของโลหะมีผลต่อ จำนวนอะตอมของไฮโลเจนที่จะมาร่วมกับโลหะอย่างไร
45. ทำไม $SiCl_4$ จึงเกิดปฏิกิริยากับน้ำในขณะที่ CCl_4 ไม่เกิดปฏิกิริยา